

Henna Antila

Ennaltaehkäisevän perhepalvelumallin kehittäminen varhaiskasvatukseen Seinäjoella

Opinnäytetyö

Kevät 2019

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Ylempi AMK, Kehittäminen ja johtaminen

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Tutkinto-ohjelma: Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen, ylempi AMK

Tekijä: Antila, Henna

Työn nimi: Ennaltaehkäisevän perhepalvelumallin kehittäminen varhaiskasvatukseen Seinäjoella

Ohjaaja: Hemminki, Arja

Vuosi: 2019

Sivumäärä: 84

Liitteiden lukumäärä: 5

Tämän kehittämistehtävän tavoitteena oli laatia Seinäjoen varhaiskasvatukseen ennaltaehkäisevä perhepalvelumalli. Tarkoituksena oli kehittää matalankynnyksen vanhemmuuden tukemisen malli lapsen hyvinvoinnin näkökulman kautta.

Kehittämistehtävä toteutettiin tutkimuksellisen kehittämistoiminnan piirteitä seura-
ten, osallistavia kehittämismenetelmiä hyödyntäen työntekijänäkökulman kautta. Kehittämiseen osallistui Seinäjoella toimivan Lintuviidan päiväkodin henkilökunta sekä työryhmä, joka koostui sivistys- ja sosiaalipalveluiden alaisuudessa toimivista eri tehtävämikkeiden alla olevista henkilöistä.

Kehittämistehtävä käynnistyi työryhmän ensimmäisestä yhteisestä palaverista (N=5), jossa keskusteltiin kehittämistehtävän tavoitteista ja sovittiin toimintatavoista. Henkilökunnalle toteutettiin ensimmäisenä soveltuvin osin aivoriihimenetelmä (N=19), jonka yhteydessä henkilökunta kartoitti myös perheiden nykytilannetta. Aivoriihimenetelmän aineiston avulla saatiin nostettua esille viisi kehittämisen aluetta, joita käsiteltiin kolmen teeman avulla henkilökunnalle pidetyssä oppimiskahvilatyöillassa (N=14). Oppimiskahvila-aineiston avulla laadittiin Seinäjoen varhaiskasvatukseen kehittämistehtävän tavoitteiden ohjaamana huolipolkukaavio, varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvakaavio sekä yhteistyöntiivistämis- ja koulutustoive-
taulukot. Seuraavassa vaiheessa henkilökunta arvioi oppimiskahvila-aineiston perusteella laadittuja huolipolkukaavion (N=5), varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvakaavion (N=7), yhteistyöntiivistämistaulukon (N=7) sekä koulutustoive-
taulukon (N=7) soveltuvuutta varhaiskasvatukseen. Viimeisessä vaiheessa työryhmälle pidettiin fokusryhmähaastattelun ja työkonferenssin periaatteita soveltaen yhteinen palaveri (N=6), jossa dialogisesti keskustellen arvioitiin kaavioita ja tarkasteltiin taulukoita ja laadittiin niistä toimintasuunnitelma.

Kehittämistehtävässä käytettyjen osallistavien menetelmien avulla saatiin laadittua Seinäjoen varhaiskasvatukseen ennaltaehkäisevä perhepalvelumalli. Kehitetyn mallin avulla voidaan tukea vanhemmuutta ja perheiden hyvinvointia varhaiskasvatuksessa.

Avainsanat: ennaltaehkäisy, varhaiskasvatus, perhepalvelu

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Master`s Degree Programme in Development and Management of Social Work and Health Care

Author: Antila, Henna

Title of thesis: Developing a preventive family service model for early childhood education in Seinäjoki

Supervisor: Hemminki, Arja

Year: 2019

Number of pages: 84

Number of appendices: 5

The aim of this thesis was to create a preventive family service model for early childhood education in Seinäjoki. The purpose was to develop a low threshold model for supporting parenthood from a child welfare perspective.

The development project was executed following the principles of development research. Participatory development methods were utilized, the perspective being in the personnel's point of view. The study was carried out in co-operation with the personnel of Lintuviita day care centre operating in Seinäjoki and a working group, which consisted of people working in the fields of education and social services.

The development project was first initiated in a meeting (N=5), where the aims and procedures of the project were discussed. A brain storming method (N=19) was first used with the personnel of the day care centre, who mapped out of the families' current situations. Based on the brain storming, five development areas were defined and they were addressed in a learning cafe (N=14) arranged for the personnel of the day care centre. Based on the materials of the learning cafe, a path of worries chart (N=5), an early childhood education family worker's work chart (N=7) and thickening the cooperation (N=7) and education wishes (N=7) charts were created. At the next stage of the project the personnel of the day care centre evaluated the appropriateness of the charts for early childhood education. The final stage of the study was a meeting (N=6) that was arranged for the working group. The main principles of focus group interviews and work conference were applied to the meeting where the charts were discussed and evaluated and an action plan was formed.

Through the participatory methods used in the study, a preventive family service model was created for early childhood education of Seinäjoki. The model can be used for supporting parenthood and wellbeing of families in early childhood education.

Keywords: prevention, early childhood education, family services

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluettelo.....	6
1 JOHDANTO.....	7
2 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT.....	9
2.1 Kehittämistyön tavoite ja kehittämiskysymykset.....	9
2.2 Aiheen valinta.....	9
3 VARHAISKASVATUS KEHITTÄMISTYÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ.....	13
3.1 Varhaiskasvatuksen toteuttaminen valtakunnallisesti.....	13
3.2 Seinäjoen varhaiskasvatuksen toteuttaminen.....	15
4 VARHAISKASVATUKSEN ENNALTAEHKÄISEVÄ PERHEPALVELU.....	17
4.1 Ennaltaehkäisevä perhetyö.....	17
4.2 Ennaltaehkäisevä perhetyö perhepalveluna varhaiskasvatuksessa.....	19
4.2.1 Varhainen tuki osana varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevää perhepalvelua.....	22
4.2.2 Huolen puheeksiotto varhaiskasvatuksessa.....	23
4.3 Lasten ja perheiden tukeminen Seinäjoen varhaiskasvatuksessa.....	25
5 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS.....	28
5.1 Tutkimuksellinen kehittämistoiminta ja kehittämisen prosessiluonteisuus.....	28
5.2 Aineistojen kerääminen ja kuvaukset.....	30
5.2.1 Aivoriihi ja nykytilan kartoitus.....	32
5.2.2 Kehittämisteemojen käsittely oppimiskahvilan avulla.....	34
5.2.3 Kaavioiden ja taulukoiden arviointi arviointimenetelmiä hyödyntämällä.....	35
5.2.4 Kehittämisen prosessin yhteen kokoaminen ja toimintasuunnitelman laatiminen työryhmän fokusryhmähaastattelun avulla.....	37

6	AINEISTOJEN ANALYSOINTI	40
6.1	Aivoriihiaineisto ja nykytilankartoitus	41
6.2	Oppimiskahvila-aineisto	44
6.3	Arviointiaineisto	45
6.4	Työryhmän fokusryhmähaastatteluaineisto	47
7	AINEISTOJEN TULOKSET	49
7.1	Aivoriihiaineiston tulokset	49
7.1.1	Perheiden nykytila	49
7.1.2	Viisi teemaa varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhepalvelumallin kehittämiseksi	50
7.2	Oppimiskahvila-aineiston tulokset	53
7.2.1	Huolen puheeksiotto ja vanhemmuuden tukeminen	53
7.2.2	Varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijä	54
7.2.3	Yhteistyön tiivistäminen ja kouluttautuminen	56
7.3	Arviointiaineiston tulokset	57
7.4	Työryhmän fokusryhmähaastattelun tulokset	57
8	VARHAISKASVATUKSEN ENNALTAEHKÄISEVÄ PERHEPALVELUMALLI JOHTOPÄÄTÖSTEN VALOSSA	61
8.1	Huolipolkukaavio	61
8.2	Varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhepalvelumallin perheohjaaja	65
8.3	Yhteistyön tiivistäminen	67
8.4	Kouluttautuminen	69
8.5	Johtopäätösten loppuksi	69
9	KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUKSEN ARVIOINTI JA POHDINTA	72
9.1	Kehittämistyön toteutuksen arviointi	72
9.2	Kehittämistyön eettisyys ja luotettavuus	75
	LÄHTEET	79
	LIITTEET	84

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluettelo

Kuva 1. Aiheen tarkastelua ja työryhmän ensimmäisen palaverin keskustelun tueksi laadittu SWOT-nelikenttä.....	11
Kuva 2. Esimerkki aivorihiaineiston nykytilan kartoituksen värikoodauksesta.	42
Kuva 3. Äänestyskartonki varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijän nimestä.	47
Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen pedagoginen viitekehys.....	14
Kuvio 2. Kehittämisen prosessi.	31
Kuvio 3. Varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhepalvelumallin huolipolkukaavio prosessikaaviona.....	63
Kuvio 4. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvakaavio toimenpide- ehdotuksena.	65
Taulukko 1. Ennaltaehkäisevän perhepalvelun ja perhetyön erot.	20
Taulukko 2. Työntekijän kokeman lasta koskevan huolen vyöhykkeistö.....	24
Taulukko 3. Esimerkki aivorihiaineiston nykytilan kartoituksen analysoinnista.....	42
Taulukko 4. Esimerkki aivorihiaineiston analysoinnista.....	43
Taulukko 5. Esimerkki aivorihiaineiston teemoittelusta.	44
Taulukko 6. Esimerkki oppimiskahvilan varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijä -teeman analysoinnista.	45
Taulukko 7. Varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhepalvelumallin toimintasuunnitelma.	58

1 JOHDANTO

Suuret muutokset perheiden elämässä ovat tapahtuneet viime vuosikymmenten aikana. Vielä 1950-luvulla eri sukupolvet ja koko yhteisö kasvattivat lapsia ja tukivat vanhemmuutta. Muutos 1950-luvun maaseudun suurperheestä 2010-luvun moderniksi pienperheeksi on ollut suuri ja nykyään vanhemmat ovat valitettavan yksin kasvatustehtävässään. Vanhemmuuden kulttuurin murroksen pyörteissä vanhemmat saattavat tuntea itsensä epävarmoiksi kasvattajina ja ovat valmiita siirtämään osan vastuusta alan ammattilaisille. Näiden perhe-elämässä tapahtuneiden muutosten myötä yhteiskunnan tarve puuttua perheiden elämään on kasvanut. On siis tärkeää löytää keinoja, joilla lasten ja perheiden arjen sujumista monenlaisissa tilanteissa autetaan ja kevennetään. (Fågel, Johsson, Korvela & Kupiainen 2011, 12; Lämsä 2009, 21 – 23, 29; Heinonen, Iivonen, Korhonen, Lahtinen, Muuronen, Semi & Siimes 2016, 179.)

Vanhemmuus sekä lasten ja perheiden hyvinvointi ovat olleet esillä viime aikoina mediassa paljon. Esimerkiksi hakusanalla ”lapsiperheiden hyvinvointi 2018” tulee 352 000 hakutulosta. Teemoina ovat mm. lasten ja vanhempien hyvinvointi ja perheiden selviytyminen arjessa. Vuoden 2014 Väestöliiton tekemässä perhebarometrissä todetaan kansainvälisen kokemuksen osoittavan, että määrätietoinen sijoittaminen varhaislapsuuteen ja tutkitusti toimiviin tukimenetelmiin lisää perheiden hyvinvointia ja säästää huomattavasti varoja verrattuna korjaaviin ja laitoshoidon vaatimiin ratkaisuihin. Kyseisessä perhebarometrissä Väestöliitto selvitti kyselytutkimuksen avulla kansalaisten toiveita ja kokemuksia perhepolitiikasta. Kyseiseen barometriin vastanneet kansalaiset esittivät perhepolitiikan tavoitteeksi sen, että lapsille luodaan turvallinen kasvuympäristö ja vanhempia tuetaan sekä perheiden palveluita kehitetään ottaen huomioon perheiden erilaiset tarpeet. (Lainiala 2014, 3, 71.)

Vaikka lapsiperheiden hyvinvointi on ollut keskusteluissa ja erilaisissa kuntien ohjelmissa ja strategioissa 1990 -luvulta alkaen, uusimman lapsiperheiden hyvinvointin raportin mukaan lasten ja perheiden pahoinvointi on silti lisääntynyt. Raportin on laatinut dosentti Matti Rimpelä, Hämeenlinnan kaupungin strategiajohtaja Markku Rimpelä sekä strategiapäällikkö Juuso Heinisuo Kalevi Sorsa -säätiön toimeksiantosta. Raportista käy ilmi, että kunnat ovat panostaneet lapsiperheiden palveluihin

esimerkiksi henkilöstön määrää lisäämällä mutta resurssien lisääminen ei ole vähentänyt pahoinvointia, sillä ennaltaehkäiseviin palveluihin ei ole kuitenkaan panostettu. Matti Rimpelä ottaa kantaa Kuntalehden (1.11.2018) haastattelussa raportin perusteella siihen, että valtion laatimat erilaiset kehittämishankkeet, kuten esimerkiksi ehkäisevän sosiaalipolitiikan kuntaprojekti, perheprojektit ja LAPE-hanke eivät ole tuottaneet toivottua tulosta lapsiperheiden hyvinvoinnin näkökulmasta. Laaditun raportin yhtenä tavoitteena onkin nostaa aiheesta keskustelua ja tuoda esille tarpeen panostaa kuntien omien kustannusvaikutusten seurantaan. Lisäksi raportissa ehdotetaan, että kunnille annettaisiin vapaammat kädet toteuttaa lapsiperhetyötä vapauttamalla kunnat strategia- ja suunnitteluvälvoitteista. Tällöin kunnille avautuu mahdollisuus tehdä omia strategioita kunnissa asuvien lapsiperheiden hyvinvoinnin tarpeiden mukaan. (Kuntalehti 1.11.2018.)

Edellä mainittuun tuoreen raportin näkemykseen nojaten ennaltaehkäisevien palveluiden kehittämisestä kunnissa olevien tarpeiden mukaan, Seinäjoella on varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevälle perhepalvelulle selvä tilaus; kyseisenlaista palvelua ei Seinäjoella vielä varsinaisesti ole. Varhaiskasvatuksen ensisijainen tehtävä on edistää lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista, mutta lapsi elää vahvasti perhekontekstissaan eikä useinkaan tuen antaminen pelkästään lapsen kehityksen näkökulmasta ole riittävää. Kehittämistehtävän avulla halutaan mahdollistaa ennaltaehkäisevä työskentely varhaiskasvatuksessa, jonka tavoitteena on lapsen ja perheen hyvinvointi. Tätä tarkoitusta varten Seinäjoen varhaiskasvatukseen halutaan laatia ennaltaehkäisevä perhepalvelumalli vanhemmuuden tukemiseksi lapsen hyvinvoinnin näkökulmasta. Parhaimmillaan tämä malli voi edistää tavoiteltua lapsen hyvinvointia.

Tämä kehittämistehtävä pohjautuu tutkimukselliseen kehittämistoimintaan ja toteutuksessa on käytetty osallistavia menetelmiä. Kehittäminen lähti liikkeelle omasta ideastani, joka koettiin työyhteisössä tarpeelliseksi kehittämisen kohteeksi. Kehittämistehtävän tavoitteena oli kehittää varhaiskasvatukseen ennaltaehkäisevä perhepalvelumalli ja lopputuotoksena laadittiin varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhepalvelun huolipolkukaavio, varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvakaavio toimenpide-ehdotuksena, yhteistyöntiivistämisen- ja koulutustoivetaulukot tiedonantona sekä toimintasuunnitelma.

2 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT

Kuvaan tässä pääluvussa kehittämistyön alkuun liittyvää prosessia. Ensin kuvaan kehittämistyön tavoitteita ja tuon esille kehittämiskysymykset. Tämän jälkeen avaan aiheen valintaan liittyvää prosessia.

2.1 Kehittämistyön tavoite ja kehittämiskysymykset

Kehittämistyön aiheena oli ennaltaehkäisevä perhepalvelu varhaiskasvatuksessa Seinäjoella. Tavoitteena oli kehittää uusi toimintamalli varhaiskasvatukseen, jossa vanhemmuuden tukeminen lapsen hyvinvoinnin näkökulman kautta matalankynnyksen perhepalveluna oli keskiössä. Kehittämistehtävä toteutettiin yhteistyössä Seinäjokisen Lintuviidan päiväkodin henkilökunnan kanssa. Kehittämiskysymykset olivat seuraavanlaiset:

1. Millaisesta varhaiskasvatuksen perhepalvelusta asiakkaat eli perheet hyötyvät?
2. Millaista tukea henkilökunta kaipaa vanhemmuuden ja perheiden tukemiseen?
3. Millaista osaamista henkilökunta kaipaa vanhemmuuden ja perheiden tukemiseen?

2.2 Aiheen valinta

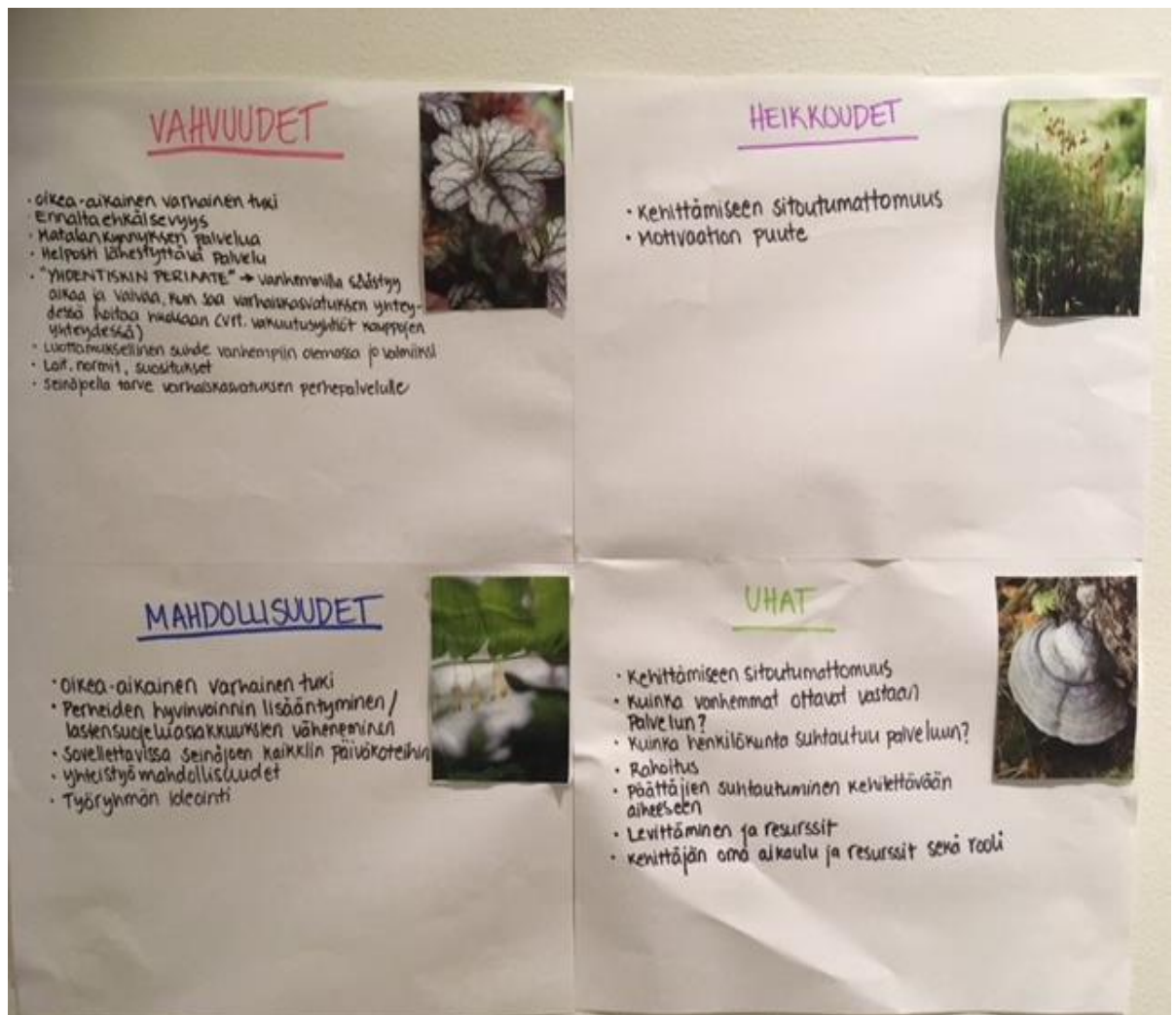
Kehittämisen lähtökohtana voi olla äkillinen ja odottamaton kriisi tai poliittisista lähtökohdista käynnistynyt uudistuminen. Kehittämistarpeet voivat nousta monesta lähteestä, esimerkiksi yhteisistä ideapajoista, yksilöllisestä ajattelusta tai myös ulkoisesti, palveluiden käyttäjiltä. (Stenvall & Virtanen 2012, 84 – 85, 90, 98.) Ennaltaehkäisevän perhepalvelumallin kehittäminen varhaiskasvatukseen Seinäjoelle idea syntyi omista kokemuksistani työskennellessäni varhaiskasvatuksessa reilun

kymmen vuoden ajan. Vuosien aikana olin saanut huomata, kuinka perheiden haasteet olivat lisääntyneet. Itse olen usein kokenut työssäni voimattomuutta auttaa perheitä, sillä resursseja ja toisaalta myös tietämystä vanhemmuuden ja perheiden varsinaisesta tukemisesta ei varhaiskasvatuksessa ole ollut. Usein olen myös kaivannut selkeää ohjeistusta siitä, kuinka toimia tilanteessa, jossa huoli perheen hyvinvoinnista on herännyt. Idea jalostui eteenpäin miettiessäni asiaa perheiden näkökulmasta; mikä olisi perheille helpoin tapa vastaanottaa tukea, miten perheille saataisiin tuki mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Näiden kysymysten avulla idea aiheen kehittämisen halusta vahvistui.

Otin aiheen tiimoilta yhteyttä varhaiskasvatuksen aluejohtajaan Johanna Vieriin. Hän innostui aiheesta ja näki siinä potentiaalia. Keskustelin aiheesta myös useamman eri päiväkodin johtajan kanssa saadakseni varmistusta aiheen kehittämisen tarpeellisuudesta. Eräs päiväkodin johtaja ehdotti, että pyytäisin Lintuviidan päiväkodin henkilökuntaa mukaan kehittämiseen. Otin yhteyttä kyseisen päiväkodin johtajaan Marja Pitkämäkeen ja hän näki aiheen erittäin tärkeäksi ja lupasi tulla henkilökuntansa kanssa mukaan kehittämiseen. Tämän jälkeen kokosin työryhmän, johon kuuluivat aluksi aluejohtajat Johanna Vieri ja Eija Ikola, vastaava koulukuraattori Tiina Hauta sekä Lintuviidan päiväkodin johtaja Marja Pitkämäki. Myöhemmin prosessin edetessä elokuussa 2018, työryhmään tuli mukaan perhekeskuskoordinaattori Mikko Latva-Kiskola.

Ensimmäinen työryhmän kokoontuminen oli tammikuussa 2018. Palaveria varten tein kehitettävästä aiheesta SWOT-nelikentän. (Kuva 1.) SWOT-nelikenttä on strategiatyökalu, joka auttaa löytämään ja sitä kautta hyödyntämään aiheen vahvuuksia (Strengths) ja mahdollisuuksia (Opportunities). Samalla se auttaa näkemään aiheen uhat (Threats) ja heikkoudet (Weaknesses), mahdollistaen uhkien ja heikkouksien hallinnan ja poistamisen. Vahvuudet ja heikkoudet liittyvät nykytilanteen kuvaamiseen ja uhat ja mahdollisuudet tulevaisuuden hahmottamiseen. SWOT-nelikentän avulla voidaan yksinkertaisella tavalla analysoida kehittämistarpeita ja sen toimintaympäristöä kokonaisuutena sekä ohjata kehittämissuunnitelmaa ja tunnistaa kehittämisen kriittisiä kohtia. (Opetushallitus, [viitattu 26.2.2018]; Suomen riskienhallintayhdistys, [viitattu 26.2.2018]; Mindtools, [viitattu 19.9.2018].)

SWOT-analyysi on parhaimmillaan yksinkertainen menetelmä, jota voidaan käyttää kehittämisessä joko yksin tai ryhmässä työskennellen. Yksi tapa on, että jokainen tekee analyysin ensin yksin ja kirjaa nelikentän ruutuihin aiheen vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia. Tämän jälkeen kaikkien ajatukset kootaan ryhmätyönä yhteen. Tämän tyylisellä työskentelytavalla kyetään selvittämään kehittämisideaa mahdollisimman kattavasti. (Suomen riskienhallintayhdistys, [viitattu 26.2.2018]) Tiesin, että palaveriin osallistujat olivat erittäin kiireisiä ja he olivat varanneet vain tunnin aikaa ensimmäiseen yhteiseen palaveriimme, joten tein SWOT-nelikentän itse säästääkseen palaveri aikaa ja päästäksemme suoraan keskustelemaan aiheesta. (Kuva1.)

Kuva 1. Aiheen tarkastelua ja työryhmän ensimmäisen palaverin keskustelun tueksi laadittu SWOT-nelikenttä.

Kerroin palaverissa, että olen tehnyt aiheesta SWOT-nelikentän. Emme käyneet SWOT-nelikenttää yhteisesti kohtakohdalta läpi vaan näytin kartongin nopeasti työryhmälle ja sen jälkeen se toimi omana työkalunani viedessäni keskustelua työryhmän palaverissa eteenpäin. Yhdessä keskustelimme kehitettävästä varhaiskasvatuksen perhepalvelusta ja totesimme sen olevan tarpeellinen ja ajankohtainen kehittämisen kohde. Keskustelimme mm. siitä, miten tällainen palvelu saattaisi hyödyttää kaikkein eniten varhaiskasvatuksen asiakkaita eli lapsia ja perheitä. Samalla keskustelimme siitä, kuinka palvelun kehittämisestä hyötyvät myös työntekijät, jotka mahdollisesti saavat työvälineitä tukeakseen perheitä ja vanhemmuutta paremmin. Keskustelimme myös varhaiskasvatuksen perustehtävästä eli lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämisestä ja siitä, että kehitettävän perhepalvelun tulee ehdottomasti pohjautua varhaiskasvatuksen tavoitteisiin. Keskustelu työryhmässä oli yksimielistä ja eteni sujuvasti ja aikataulussa.

Sovimme palaverissa, että kehittämistä lähdetään viemään eteenpäin osallistavien menetelmien avulla yhdessä Lintuviidan päiväkodin henkilökunnan kanssa. Sovimme myös, että pidän työryhmän jäsenet ajan tasalla parhaiten olemalla yhteydessä heihin sähköpostin välityksellä. SWOT -nelikenttää ei ole analysoitu tarkemmin, sillä se oli laadittu ensimmäisen työryhmän palaveriin keskustelun tueksi.

3 VARHAISKASVATUS KEHITTÄMISTYÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ

Tässä pääluvussa kuvaan varhaiskasvatusta kehittämistyön toimintaympäristönä. Tämä kehittämistehtävä pohjaa valtakunnalliseen ja Seinäjoen paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmien perusteisiin ja niiden näkemykseen varhaiskasvatuksen perhepalvelusta. Molempien suunnitelmien taustalla vaikuttavat mm. sosiaalihuoltolaki (L 30.12.2014/1301), lastensuojelulaki (L 13.4.2007/417) ja varhaiskasvatuslaki (L 540/2018). Ensin esittelen, mitä varhaiskasvatus on pääpiirteiltään varhaiskasvatustain sekä valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta. Sen jälkeen kuvaan Seinäjoen varhaiskasvatusta ja esittelen lyhyesti kehittämisessä mukana olevaa Lintuviidan päiväkodin toimintaa.

3.1 Varhaiskasvatuksen toteuttaminen valtakunnallisesti

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen peruspalvelu, jota kunnat ovat velvollisia järjestämään kunnissa esiintyvien tarpeiden mukaan. Varhaiskasvatuksen järjestämisen taustalla vaikuttavat mm. Suomen perustuslaki (731/1999 6§ 2mom., 19§), sosiaalihuoltolaki (1301/2014), hallintolaki (434/2003) sekä varhaiskasvatuslaki (540/2018). Varhaiskasvatuslaissa 540/2018 säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen tuottamisesta ja järjestämisestä sekä varhaiskasvatuksen tietovarannosta. Varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä avoin varhaiskasvatustoiminta. Kunnat voivat järjestää varhaiskasvatuspalvelut itse tai hankkia palvelut yksityiseltä tuottajalta. Varhaiskasvatusta saavat lapset, jotka eivät vielä ole oppivelvollisuusikäisiä. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 14 – 15.)

Varhaiskasvatuslaki 540/2018 säättää myös varhaiskasvatuksen valtakunnalliset tavoitteet. Kyseiset tavoitteet ohjaavat valtakunnallista, paikallisia ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelmia sekä niiden toteuttamista ja arviointia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 15.) Varhaiskasvatuksen tavoitteena on lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen mahdollistaminen yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus vahvistaa lasten aktiivista toimijuutta ja osallisuutta yhteiskunnassa ja sen

tehtävänä on mahdollistaa huoltajien opiskelu ja työssäkäynti sekä tukea huoltajia lasten kasvatustyössä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 14 – 15.)

Jokaiselle lapselle laaditaan yhteistyössä vanhempien kanssa henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, lapsen Vasu, johon kirjataan tavoitteet ja toimenpiteet, jotka tukevat lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Se on henkilökunnan työväline, jonne kirjataan pedagogisen toiminnan tavoitteet ja sitä arvioidaan säännöllisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 10.) Pedagogiikka perustuu käsitykseen lapsesta, lapsuudesta ja oppimisesta. Se tarkoittaa ammattilaisen toteuttamaa kasvatusta ja varhaiskasvatustieteeseen ja vuorovaikutukseen perustuvaa tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa lapsen oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin takaamiseksi. Pedagogiikka tarkoittaa hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuutta ja se näkyy varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa ja oppimis- ja leikkiympäristöissä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 20, 36; Siraj-Blatchford, Sylva, Muttock, Gilden & Bell 2002, 27 – 28.)

Varhaiskasvatuksessa pedagogista toimintaa ohjaamaan on laadittu viitekehys, jota kuvaa kokonaisvaltaisuus. Tavoitteena on edistää lasten hyvinvointia ja oppimista ja laaja-alaista osaamista. (Kuvio 1.) (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 36.)

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen pedagoginen viitekehys (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 36, [viitattu 5.1.0.2018]).

Edellä kuvatun viitekehyksen mukaisesti tavoitteellisen toiminnan lähtökohtana ovat oppimiskäsitys ja arvoperusta. Näihin pohjautuvat oppimisympäristöjen monipuolisuuden, toimintakulttuurin, työtapojen ja yhteistyön toimintatavat. Toiminnan suunnittelun lähtökohtana ovat ensisijaisesti lasten kasvuympäristöön liittyvät asiat, lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet, mutta myös kuviossa 2 nähtävissä olevat oppimisen alueet sekä laaja-alaisen osaamisen tavoitteet. Pedagogisen toiminnan laadun edellytyksenä on suunnitelmallinen dokumentointi, arviointi ja kehittäminen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 36 – 37.)

3.2 Seinäjoen varhaiskasvatuksen toteuttaminen

Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma, Meirän Vasu (2017), määrittelee paikallisesti toteutettavat varhaiskasvatuksen tavoitteet ja on siten tärkein asiakirja, joka ohjaa varhaiskasvatuksen toteuttamista Seinäjoella. Meirän Vasun laadinnan taustalla valtakunnallisten ohjeiden lisäksi on vaikuttanut Seinäjoen kaupungin omia toimintaa velvoittavia ja ohjaavia asiakirjoja. Näitä ovat mm. Kaupunkistrategia 2013 – 2020, eteläpohjalainen esiopetuksen suunnitelma, oppilashuolto esi- ja perusopetuksessa, liikuntastrategia, kulttuuripalvelujen strategia 2020, Lihavuus laskuun ohjelma 2016 – 2020 ja varhaiskasvatuksen hankkeet. (Meirän Vasu 2017, 4 – 5.)

Meirän Vasussa tuodaan esille valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteet samansisältöisinä, mutta sen lisäksi siellä korostetaan Seinäjoen kaupungin omia varhaiskasvatuksen tavoitteita ja tuodaan esille Seinäjoen mahdollisuudet ja erityispiirteet varhaiskasvatuksen toteuttamisessa. Seinäjoen Meirän Vasun tärkein yhtenevä tavoite valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kanssa, on edistää yhdessä vanhempien kanssa lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista (Meirän Vasu 2017, 4 – 5.)

Seinäjoen varhaiskasvatuksen visiona on tarjota maailman parasta varhaiskasvatusta (Seinäjoen varhaiskasvatuksen esite, [viitattu 5.9.2018]). Seinäjoki siis tavoittelee laadukasta varhaiskasvatusta ja sen toteuttamiseksi tarvitaan yhteistyötä perheiden kanssa, ammatillisesti koulutettu henkilökunta, joustava asiakaspalveluprosessi, dokumentointi ja jatkuva toiminnan seuraaminen, arvioiminen ja kehittäminen. Kaiken toiminnan lähtökohtana varhaiskasvatuksessa ovat lapset ja heidän

perheensä. Seinäjoki on linjannut laadukkaan toiminnan takaamiseksi pienryhmätyöskentelyn varhaiskasvatuksen kaikkiin toimintamuotoihin. Arvoiksi määritellään kestävään kehitykseen kasvattamisen sekä oman elinympäristön kunnioittamisen. Muita Seinäjoella painotettavia asioita ovat oppimisympäristöjen kehittäminen, digi- ja liikuntataitojen oppiminen, taide- ja kulttuuriosaaminen ja yrittäjyyteen kannustaminen. (Meirän Vasu 2017, 4 – 5, 17.)

Lapsia Seinäjoen varhaiskasvatuksen piirissä on n. 3500, joista esikouluikäisiä noin 800. Perheitä varhaiskasvatuksessa on karkean arvion mukaan noin 2000 ja henkilökuntaa sijaiset mukaan lukien lähes 1000. Varhaiskasvatuksessa tehdään töitä tiimeissä, joissa useimmin työskentelee kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa sekä yksi varhaiskasvatuksen hoitaja. (Seinäjoen kaupunki 2018, julkaisematon tieto.) Varhaiskasvatus on Seinäjoella jaettu alueisiin ja jokaiseen alueeseen kuuluu useampia päiväkoteja sekä ryhmäperhepäiväkoteja. Alueet ovat Jouppi – Katajalaakso, Keskusta, Kasperri – Pajuluoma, Peräseinäjoki – Kärki, Hyllykallio – Pohja sekä Ylistaro – Nurmo. (Varhaiskasvatuksen hoitopaikkojen esittely, [viitattu 4.9.2018].)

Kehittämistehtävässä mukana oleva Lintuviidan päiväkotikoti kuuluu Kasperri – Pajuluoman alueeseen. Lintuviidan päiväkotikoti toimii yhteisöllisesti ja henkilökuntaa Lintuviidassa on 14 kasvattajaa, 3 avustajaa, 2,5 päiväkotihuoltajaa, päiväkodinjohtaja sekä alueellinen varhaiserityisopettaja. Lapsiryhmiä Lintuviidassa on 5:

- Pajulinnut, 1-2-vuotiaat
- Pääskyt ja Peipot, 3-5-vuotiaat
- Palokärjet ja Pöllöt, esikoululaiset (Lintuviidan päiväkotikoti, [viitattu 25.9.2018].)

4 VARHAISKASVATUKSEN ENNALTAEHKÄISEVÄ PERHEPALVELU

Tässä pääluvussa määrittelen, mitä tarkoittaa varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevä perhepalvelu. Aloitan kuvaamalla aluksi ennaltaehkäisevän perhetyön määritelmää siksi, että voidaan ymmärtää laajemmassa mittasuhteessa, mitä tarkoitetaan ennaltaehkäisevällä työllä perheiden kanssa yleisesti. Siitä etenen kuvaamaan, mitä tässä kehittämistehtävässä tarkoittaa varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevä perhepalvelu. Tämän jälkeen määrittelen, mitä tarkoittaa vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö varhaisena tukena osana varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevää perhepalvelua. Tuon esille huolen puheeksioton ja huolen vyöhykkeistön osana varhaista tukea. Lopuksi esittelen, kuinka lapsia ja perheitä tuetaan Seinäjoen varhaiskasvatuksessa.

4.1 Ennaltaehkäisevä perhetyö

Perhetyölle ei ole olemassa tarkkaa määritelmää ja se on käsitteenäkin monimerkityksellinen ja monisäikeinen. Perhetyöstä puhuttaessa tarkoitetaan kuitenkin työtä, jota tehdään perheiden hyvinvoinnin nimissä ja työn tekemistä ohjaa huoli perheen ongelmista. Perhetyötä perustellaan ennen kaikkea lapsen hyvinvoinnin tukemisella ja edulla ja motiivina toimii huoli lapsesta ja perheestä. Peruslähtökohtana on perheiden elämästä nousevat tarpeet, jotka saattavat liittyä esimerkiksi lasten kasvatuskysymyksiin, elinolojen järjestämiseen, perheen hyvinvoinnin ja toimintakyvyn lisäämiseen ja vanhemmuuden tukemiseen. Perhetyön asiakkaana ovat perheen jäsenet yhdessä tai erikseen. (Nätkin & Vuori 2007, 7 – 9; Rönkkö & Rytönen 2010, 27.) Nätkinin ja Vuoren (2007, 8) mukaan perhetyössä perheen kanssa tehdään jotain tai perheelle tehdään jotain auttamalla, aktivoimalla, valmentamalla ja konsultoimalla.

Sekä Nätkin ja Vuori (2007,8), että Rönkkö ja Rytönen (2010, 27) kirjoittavat, että perhetyö nähdään olevan osa julkisen vallan perhepolitiikkaa ja pohjautuvan sosiaalivaltion huolehtimisen ja välittämisen periaatteisiin. Sen avulla luodaan lainsä-

dännöllistä tukea perheiden hyvinvoinnille ja taataan siten yhteiskunnan kaikille jäsenille perustuki hyvinvointiin ja turvallisuuteen. Toisaalta, vaikka perhetyö on osa perhepolitiikka, perhetyön määrittelyä tekee kuitenkin vaikeaksi se, että sen nähdään olevan hyvin kulttuuri- ja aikasidonnaista ja työn tekemisen muodot muuttuvat yhteiskunnassa olevien tarpeiden mukaan. (Nätkin & Vuori 2007, 8.) Rönkkö ja Rytönen (2010, 28) kirjoittavat, että tällaisessa tilanteessa on vaarana, että perhetyön sisältö määrittyy enemmän yhteiskunnallisesta ja hallinnollisesta näkökulmasta, kuin perhetyön merkityksestä ja menetelmistä. Lisäksi he kirjoittavat, että työkäytäntöjen ja -menetelmien kirjavuus saattaa vaikuttaa perhetyön piirissä olevien perheiden akuuttiin tuen tarpeiden kuulematta jäämiseen. Kaiken kaikkiaan perhetyö on joka tapauksessa keskeinen, tärkeä ja tarpeellinen osa hyvinvointiyhteiskunnan toimintaa (Nätkin & Vuori 2007, 8).

Perhetyön palvelukokonaisuus nähdään usein hankalasti hahmotettavana myös siksi, että sitä tekevät monet eri tahot kuten kunnat, seurakunnat, järjestöt, yhdistykset ja säätiöt. Esimerkiksi kunnissa työtä voivat tehdä mm. päiväkodit, koulut, neuvolat, kotipalvelut, sairaalat ja lastensuojelun sosiaalitoimi. Lisäksi työn sisältö ja työskentelytavat ovat monenkirjavia mutta toisaalta juuri perhetyön nimissä organisaatioiden ja hallintojen rajoja usein ylitetään ja työtä tehdään moniammatillisesti. (Fågel ym. 2011, 44; Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä, & Virolainen 2012, 70 – 71; Nätkin & Vuori 2007, 7.) Vaikeasti hahmotettavaksi perhetyön kentän tekee myös se, että perhetyön nimikkeellä tehdään monenlaista toimintaa; lastensuojelun perhetyö, perheryhmätyö, kuntouttava perhetyö, tehostettu tai korjaava perhetyö sekä ennaltaehkäisevä perhetyö. (Fågel ym. 2011, 44; Järvinen ym. 2012, 70 – 71.) Tässä kehittämistehtävässä keskitytään juuri ennaltaehkäisevän perhetyön kenttään, joten kuvaan sitä hiukan tarkemmin seuraavaksi.

Ennaltaehkäisevän perhetyön tavoitteena on ehkäistä ennalta lyhytaikaisissa elämän muutostilanteissa ja pienen huolen -tilanteissa esiintyviä riskejä. Ennaltaehkäisevä perhetyö painottuu perheen arjen tukemiseen ja perheen omien voimavarojen löytämiseen pulmien ratkaisemiseksi. (Järvinen ym. 2012, 72.) Sen taustalla on käsitys lapsen oikeudesta ja mahdollisuudesta turvalliseen kasvuun, kehitykseen ja hyvinvointiin ja sen avulla pyritään katkaisemaan negatiivisen kehityskulun syntymisen tai syvenemisen (Moilanen 2006, 149).

Ennaltaehkäisevä työ on usein palkitsevaa, koska muutoksia voidaan saada aikaan jo hyvin lyhyessä ajassa. Asiakasperheet ovat usein perheitä, joissa on alle kouluikäisiä lapsia ja perheet kohdataan heidän omassa arjessaan tai esimerkiksi päiväkodilla. Ennaltaehkäisevän perhetyöntekijän työnkuvaan voi kuulua esimerkiksi arjessa auttaminen, ohjaaminen ja neuvominen, keskusteluapu, toiminnalliset ja taidelähtöiset menetelmät, vertaisryhmät sekä moniammatillinen yhteistyö. (Järvinen ym. 2012, 72 – 73.)

4.2 Ennaltaehkäisevä perhetyö perhepalveluna varhaiskasvatuksessa

Tässä opinnäytetyössä puhutaan varhaiskasvatuksen perhepalvelusta. Varhaiskasvatuksen perhepalvelussa ei tapahdu varsinaisia interventioita perheen toimintaan ja elämään, vaan vanhemmuutta tuetaan varhaiskasvatuksen resurssit huomioiden; mm. kuuntelemalla, hyvinvointia tukemalla ja vahvistamalla sekä ohjaamalla perhettä tarvittaessa eteenpäin. (Uusimäki 2005, 33 – 34.)

Järvinen ym. (2012, 72) sekä Uusimäki (2005, 35) ovat määritelleet perhetyön nimikkeen alla tehtäviä perhetyön erilaisia muotoja. Uusimäki (2005, 35) määrittelee yleisesti perhetyön ja perhepalvelun eroja ja Järvinen ym. (2012, 72) ovat jaotelleet perhetyön ennaltaehkäisevään perhetyöhön, lastensuojelun perhetyöhön sekä vaativan perhetyön erityisalueeseen. Olen koonnut mukaillen näiden edellä mainittujen tekijöiden määritelmistä yhden taulukon, jossa teen eron perhetyön ja ennaltaehkäisevän perhepalvelun välille. (Taulukko 1.) Tehty määritelmä on karkea näkemys siitä, miten nämä erot näkyvät. On myös tärkeää huomata, että perhe voi olla välillä ennaltaehkäisevän perhepalvelun asiakas ja välillä lastensuojelun perhetyön asiakas, koska perheen tarpeet voivat vaihdella eri ajankohtina (Järvinen ym. 2012, 71).

Taulukko 1. Ennaltaehkäisevän perhepalvelun ja perhetyön erot (Mukailten Järvinen ym. 2012, 72; Uusimäki 2005, 25).

	Ennaltaehkäisevä perhepalvelu	Perhetyö
Huoli	-ihmettely lapsen ja perheen tilanteesta on herännyt ja huoli on vielä pieni	-huoli on suuri ja lastensuojeluilmoitus on usein tehty
Asiakkuus	-perhe saattaa hakeutua itse palveluiden piiriin ja vastaanottavat palvelua -pulumia arjen sujumisessa	- perhe voi itse hakea apua mutta ohjautuu usein muualta ja voi olla ”pakotettu” palvelun piiriin -perheen elämä on järkkynyt (työttömyys, sairaus, kuolema) -ongelmat on saattaneet jatkua pitkään
Työskentelyn luonne	- lyhytaikaista, ei välttämättä selkeää, tarkkaa sisältöä tai tavoitetta - asiakaslähtöistä, vapaaehtoista kohtaamista - sisältää kumppanuuden, yhteistyön ja perheen huomioimisen - varhaista tukemista ja hyvinvoinnin edistämistä ja painopiste nimenomaan tukemisessa	-pitkäaikaisempaa, interventioon perustuvaa tavoitteellista ja suunnitelmallista - painopiste sekä tuessa että kontrollissa. Tarvittaessa korjataan ja poistetaan ongelmaa ja haittaa
Perhetyötä tarjoava organisaatio	-varhaiskasvatus, koulu, neuvola, kotipalvelu, kolmas sektori, terveydenhuolto	-sosiaalitoimi, yksityinen palveluntuottaja, erikoissairaanhoido, kolmassektori
Perhetyön sisältö	-arjessa auttaminen, ohjaaminen, neuvominen -keskusteluapu -toiminnalliset menetelmät, vertaisryhmät ja moniammatillinen yhteistyö	-edellisten lisäksi: verkostotyö, parityöskentely, terapiapalvelut, laitospalvelut, laitoshoido

Rönkkö ja Rytönen (2010, 29) määrittelevät perhetyön ja perhepalvelun eroja yleisesti sen mukaan, kuinka tavoitteellista ja suunnitelmallista se on tai kuinka aktiiviseksi nähdään työntekijän tai palveluntarjoajan rooli. Heidän määritelmänsä kuvaa erinomaisesti ja yhteenvetomaisesti edellä esitetyn taulukon kahtiajakoa perhetyön ja perhepalvelun eroista. Määritelmässä perhepalvelu nähdään selkeästi asiakaslähtöiseksi, jossa perheet voivat myös itse ohjautua palveluihin ja voivat itse määrittellä tarpeitaan ja palveluiden käyttöönsä. Tällöin korostuu yhteistyön merkitys, yhdessä toimimisen ajatukset sekä vertaistuen erilaiset muodot. Perhepalvelussa ei täten ole välttämättä selkeää työn sisältöä ja perhepalvelun nähdään edistävän perheen hyvinvointia ja tuovan siihen jotakin lisää. (Rönkkö & Rytönen 2010, 29.)

Ennaltaehkäisevä perhepalvelu on Rönkön ja Rytkösen (2010, 32) mukaan opastusta ja neuvontaa ja siinä käytetään erilaisia tukimuotoja, joiden avulla voidaan tukea perheiden arjen sujuvuutta. Samalla aluillaan olevat ongelmat pyritään tunnistamaan ja ottamaan ne perheiden kanssa esille. Perheiden kanssa myös luodaan toimintavalmiuksia ja tuetaan ilmenneiden haittojen ja riskien selvittämisessä. Kaiken tavoitteena on ehkäistä olemassa olevien ongelmien ja haittojen aiheuttamia uusia ongelmia. (Rönkkö & Rytkönen 2010, 32.) Perhetyöksi Rönkkö ja Rytkönen (2010, 29) näkevät puolestaan tavoitteellisen ja suunnitelmallisen toiminnan, jossa tietoisesti vaikutetaan perheen elämään ja pyritään tarkasti määrittelemään ja rajaamaan tuen tarvetta. Heidän mukaansa työntekemisen tavoitteet määritellään perhetyössä yhdessä perheen kanssa mutta työntekijöillä saattaa olla myös lain määrittämiä velvoitteita tehdä työtä ja arvioida perhettä.

Rönkkö ja Rytkönen (2010, 30) näkevät, että varhaiskasvatuksessa tehdään perhetyötä ennaltaehkäisevän perhepalvelun näkökulman kautta. He määrittävät, että perhepalvelua tehdään silloin, kun perustyöhön liittyy työnosia, joissa ollaan perheiden kanssa tekemisissä. Olennainen osa tällaisten organisaatioiden perustehtävää on pitää yhteyttä vanhempiin, järjestää tapaamisia lapsen hyvinvoinnin nimissä vanhempien kanssa ja tehdä yhteistyötä perheen ja muiden perheiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa. (Rönkkö & Rytkönen 2010, 30.)

Järvinen ym. (2012, 78) sijoittavat myös varhaiskasvatuksessa tehtävän perhetyön ennaltaehkäisevän perhepalvelun alle. Heidän mukaansa varhaiskasvatuksessa tehtävän työn lähtökohtana on henkilöstön tai vanhempien huoli lapsen hyvinvoinnista. Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on tarjota tukea lapselle ja perheelle erilaisissa elämäntilanteissa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, etteivät ongelmat pääse kehittymään vaikeammiksi (Järvinen ym. 2012, 80). Lastensuojelulaki (13.4.2007/417) nostaa varhaiskasvatuksen merkityksen ennaltaehkäisevänä perhepalvelujen tuottajana ja tuen antajana perheelle erityisesti silloin, kun perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Täten varhaiskasvatuksessa tehtävä perhepalvelu ei edellytä lastensuojelun asiakkuutta, vaan sen keskeisinä periaatteina ovat helppo saatavuus, asiakaslähtöisyys, vanhempien voimavarojen vahvistaminen ja leimauttamattomuus. (Perälä, Halme & Nykänen 2012, 143). Varhaiskasvatuksen ennaltaeh-

käisevän perhepalvelun työmuodot muotoutuvat ja kehittyvät jatkuvasti ja tällä hetkellä eri kunnissa varhaiskasvatuksessa voi olla joko oma perhetyöntekijä tai varhaiskasvatuksen henkilökunta tekee perhetyötä perustyön ohessa ja rajoissa. (Järvinen ym. 2012, 78.)

4.2.1 Varhainen tuki osana varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevää perhepalvelua

Eurochild- ohjelma 2007-2013 on selvittänyt ja laatinut yhteenvedon eri maiden tavoista toteuttaa ennaltaehkäisevää perhetyötä. Selvitystyön tarve on noussut esille, sillä lasten ja perheiden palvelut ovat olleet eri puolilla Eurooppaa hallitusten julkisten menojen leikkausuhan alla. Ennaltaehkäisevän perhetyön tavoitteena selvityksen mukaan on tukea vanhemmuutta ja perheitä ennen ongelmien syntyä varhaisen puuttumisen keinojen avulla. Eurochild -ohjelman mukaan vain ennaltaehkäisevän työn ja varhaisen puuttumisen avulla voidaan välttää suuria ja pitkäkestoisia kustannuksia, jotka liittyvät perheiden pahoinvointiin. Eurochild -ohjelman mukaan tukemalla vanhemmuutta ja vahvistamalla perheverkostoja voidaan lisätä lasten hyvinvointia ja tukea kehitystä. (Williams 2012, 5.)

Ennaltaehkäisevää työtä tehdessä siis saatetaan käyttää termiä varhainen tuki ja varhainen puuttuminen. Varhainen puuttuminen tarkoittaa usein sitä, että lapsen ja perheen hyvinvoinnista herännyt huoli otetaan puheeksi. Varhaisen tuen nähdään olevan varhaiselle puuttumiselle jatkumo, jolla viitataan juuri siihen, että tuki ja tukitoimet käynnistetään mahdollisimman varhain ja siten vaikeuksien kasaantumista pyritään ehkäisemään ennalta. (Heino 2007, 36 – 37; Heinämäki 2005, 14.)

Heinämäki ja Kahiluoto (2005, 3) kirjoittavat, että lasten kouluiässä ilmaantuvista vaikeuksista on saattanut olla nähtävissä merkkejä jo varhaiskasvatuksessa. Varhain tarjottu tuki lapsen ongelmiin ja oireisiin on yleensä järkevämpää, tehokkaampaa ja kannattavampaa niin taloudellisesti kuin inhimillisestikin, kuin antaa tuen tarpeen syventyä. Myöhempinä vuosina tarvitaan todennäköisesti pitkäkestoista ja monitahoisia interventioita asian korjaamiseksi. (Heinämäki & Kahiluoto 2005, 3; Heinämäki 2005, 10.)

Heinämäki (2005, 8 – 9) on määritellyt, mitä varhainen tuki tarkoittaa erityisesti varhaiskasvatuksessa. Varhainen tuki liittyy varhaiskasvatuksessa ennaltaehkäisevän näkökulman kautta lapsen kehityksen ja kasvun riskitekijöiden tunnistamiseen ja siten lapsen oppimisen, kehittymisen ja ryhmässä toimimisen varhaiseen tukemiseen. Varhaisen tuen varhaiskasvatuksessa nähdään koskevan myös esimerkiksi perheen voimavarojen ehtyessä esiin tulevia tuen tarpeita. (Heinämäki 2005, 8 – 9.) Heinämäki (2005, 9) jatkaa, että mahdollistaakseen lapsen ja perheen varhaisen tuen toteutumisen varhaiskasvatuksessa, se vaatii työyhteisössä tietoista toiminnan ja kasvatusympäristön arviointia ja kehittämistä varhaisen tuen suuntaan. Ensisijaisesti varhainen tuki onkin kasvattajan oman työn ja lapsen ja perheen ympäristön arviointia ja tarkastelua lapsen tuen tarpeen näkökulmasta (Heinämäki 2005, 9, 14). Varhainen tuki varhaiskasvatuksessa perustuu Heinämäen (2005, 10) mukaan hyvälle ammattialan perusosaamiselle ja se erottuu peruspedagogiikasta suunnitelmallisilla ja systemaattisilla varhaiskasvatuksen tukitoimilla.

4.2.2 Huolen puheeksiotto varhaiskasvatuksessa

Varhaisen tuen mahdollistamiseksi huolen puheeksiotto on avainasemassa. Huoli perheen hyvinvoinnista rakentuu tiedolle perheitä uhkaavista riskeistä ja ongelmista sekä tiedolle ja ymmärrykselle siitä, miten hyvä ja tavallinen perhe toimii (Nätkin & Vuori 2007, 18). Kun työntekijät ottavat puheeksi huolensa perheen hyvinvoinnista, se on osa kunnioittavaa varhaista puuttumista (Eriksson & Arnkil 2012, 7). Huolen puheeksiotto koetaan usein vaikeaksi, sillä työntekijä saattaa pelätä, että paisuttelee asioita ja huoli on aiheeton ja puheeksi ottaessaan tulee loukanneeksi asiakasta. Mitä aikaisemmin huoli kuitenkin otetaan puheeksi, sitä paremmat mahdollisuudet on saada ajoissa tarvittavaa tukea perheelle. (Järvinen ym. 2012, 187 – 188.)

Stakes, nykyinen THL- terveyden ja hyvinvoinnin laitos, on kehittänyt Huolen puheeksiottamisen menetelmän lasten ja perheiden kanssa työskentelevien tueksi tilanteisiin, joissa työntekijä kokee epävarmuutta ottaa huoli puheeksi. Huolen puheeksioton menetelmä perustuu ennakointiin ja asiakkaan voimavarojen tukemiseen ja sen tavoitteena on dialogisuuden lisääminen työntekijän ja asiakkaan välillä.

(Järvinen ym. 2012, 188.) Dialogi on vuoropuhelua, jossa ihmiset ajattelevat yhdessä ja osapuolet vuorottelevat puhujan ja kuuntelijan roolissa. Oma puheenvuoro rakennetaan vastaukseksi keskustelukumppanin lausumaan ja näin pyritään pääsemään yhteiseen ymmärrykseen. (Vilén, Seppänen, Tapio, Toivanen 2014, 77 – 78.) Syvänen, Tikkamäki, Loppela, Tappura, Kasvio ja Toikko (2015, 9) syventävät dialogin ajatusta. He kirjoittavat, että dialogi on syväkuuntelua, ongelmanratkaisua, yhdessä ajattelemista ja oppimista ja sen lähtökohtana on osapuolten välinen kunnioitus ja tasa-arvo. Menetelmässä kuvataan huolen puheeksiottoa ennakoiva puheeksiottamisen lomakkeisto sekä huolen vyöhykkeistö, jotka toimivat puheeksiottamisen tukena (Järvinen ym. 2012, 188). Seuraavaksi kuvaan tiivistetysti huolen vyöhykkeistöä.

Huolen puheeksiottamisen avuksi on kehitetty huolen vyöhykkeistö (Taulukko 2.), joka kuvaa työntekijän kokemaa huolen määrää lapsesta ja perheestä. Huolen tilanteisiin liittyy myös huoli työntekijän omien auttamismahdollisuuksien ja voimavarojen riittävydestä. (Eriksson & Arnkil 2012, 25.) Huoli lapsesta ja perheestä on sitä suurempi ja verkostomaisen työskentelyn tarve laajempi, mitä rajallisemmaksi työntekijä kokee omat toimintamahdollisuutensa (Järvinen ym. 2012, 189).

Taulukko 2. Työntekijän kokeman lasta koskevan huolen vyöhykkeistö (Eriksson & Arnkil 2012, 25).

Ei huolta (1)	Pieni huoli (2-3)		Huolen harmaa vyöhyke (4-5)		Suuri huoli (6-7)	
Ei lainkaan huolta	(2) Pieni huoli ja asioiden ihmettely. Luottamus omiin auttamismahdollisuuksiin vahva	(3) Huoli ja ihmettely käynyt mielessä. Luottamus omiin auttamismahdollisuuksiin hyvä. Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta	(4) Huoli kasvaa ja luottamus omiin auttamismahdollisuuksiin heikkenee. Mielessä toivomus lisävoimavaroista	(5) Huoli tuntuu vaa ja omat voimavarat ehtymässä. Selvästi koettu lisävoimavarojen lisäämisen tarve	(6) Huolta jatkuvasti ja paljon, lapsi tai perhe vaarassa. Omat keinot loppumassa. Lisävoimavaroja saatava heti mukaan	(7) Huoli erittäin suuri ja lapsi välittömässä vaarassa. Omat keinot loppussa. Muutos saatava heti.

Huolen vyöhykkeistö nähdään jatkumona, jonka toisessa ääripäässä on huoleton tilanne ja toisessa lapsen koetaan olevan välittömässä vaarassa. Huolettomassa tilanteessa (1) työntekijä kokee lapsen ja perheen hyvinvoiviksi ja heidän arkensa sujuvaksi. Pienen huolen vyöhykkeellä (2-3) työntekijällä on lapsen ja perheen tilanteesta pieni huoli mutta työntekijä luottaa omiin auttamismahdollisuuksiinsa. Huolen

puheeksi ottaminen koetaan tällä alueella helpoksi ja mahdollisuudet varhaiseen puuttumiseen on hyvät. Huolen harmaalla vyöhykkeellä (4-5) työntekijän huoli kasvaa ja on jo tuntuva ja usko omiin auttamismahdollisuuksiin vähenee. Samaan aikaan työntekijä kokee lapsen ja perheen tilanteen kuormittavaksi mutta epäilee oman huolen liioitelluksi ja turhaksi. Tällä vyöhykkeellä on epäselvää tilanteeseen liittyvien tahojen työnjako. Suuren huolen alueella (6-7) työntekijän arvion mukaan lapsi tai perheen jäsen on vaarassa. Tällä alueella tilanne vaatii välitöntä toimintaa ja muutos on saatava tilanteeseen heti aktivoimalla eri viranomaisia. (Eriksson & Arnkil 2012, 25 – 26.)

Kyseistä huolen puheeksioton menetelmää on testattu useiden hankkeiden ja koulutuksien yhteydessä vuosien ajan. Hankkeissa ja koulutuksissa mukana olleiden ammattilaisten toteuttamista huolen puheeksiottamisista on koottu aineisto, joka käsittelee 349 tapausta. Aineiston tulokset vahvistavat menetelmän käyttökelpoisuutta. (Eriksson & Arnkil 2012, 18 – 19.)

4.3 Lasten ja perheiden tukeminen Seinäjoen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat tarkoin opetushallituksen laatima valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä paikallisesti laaditut varhaiskasvatussuunnitelmat. Molempien suunnitelmien laatimisen taustalla ovat useat lait, kuten esimerkiksi sosiaalihuoltolaki, lastensuojelulaki sekä varhaiskasvatuslaki. Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan, että varhaiskasvatus on keskeinen lapsia ja heidän perhettään koskeva palvelu, jossa korostetaan huoltajien ja henkilöstön välistä yhteistyötä lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Lisäksi nähdään tärkeäksi, että paikalliset lasten ja perheiden palvelut muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden lapsen tuen järjestämisessä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 18.)

Ensisijaisena tehtävänä varhaiskasvatuksessa on tehdä tiivistä yhteistyötä vanhempien kanssa lapsen edun nimissä ja siten tukea samalla vastuullista vanhemmuutta. Varhaiskasvatuksessa vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön toteutuminen lapsen ja perheen parhaaksi edellyttää tasavertaista vuoropuhelua, dialogia, kaikkien lapsen ja perheen elämässä olevien ammattilaisten ja muun lähiverkoston kanssa.

(Helminen 2006, 10.) Tässä kehittämistehtävässä varhaiskasvatuksen perhepalvelun kehittäminen Seinäjoelle määritellään varhaiskasvatuksessa olevien tavoitteiden pohjalta, jossa varhaiskasvatuksen ensisijainen tehtävä on lapsen hyvinvoinnin, kasvun, kehityksen ja oppimisen turvaaminen ja sitä kautta vanhemmuuden tukeminen.

Meirän Vasuun (2017, 28) on kirjattu tavoitteet yhteistyölle vanhempien kanssa Seinäjoella. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutussuhdetta. Huoltajat kohdataan lastensa parhaina asiantuntijoina ja heidän näkemyksiä, arvoja ja kulttuuria kunnioitetaan ja huomioidaan suunniteltaessa toimintaa. Vanhempien osallisuutta korostetaan antamalla mahdollisuus vaikuttaa varhaiskasvatuksen arjen toimintatapoihin mm. kuulemalla heidän toiveitaan arkisten kohtaamisten lisäksi vasukeskusteluissa, vanhempainilloissa ja vanhempainryhmissä. (Meirän Vasu 2017, 28.) Seinäjoella Meirän Vasussa (2017, 28) korostetaan luottamuksellisen ja avoimen ilmapiirin luomista, jossa henkilökunnan ja huoltajien on helppo keskustella. Toimivan tiedonkulun nähdään ennaltaehkäisevän väärinkäsityksiä ja luovan luottamuksellisuutta huoltajien ja kasvattajien välille (Meirän Vasu 2017, 28).

Varhaiskasvatuslain 540/2018 §7 mukaan kunnan on toimittava monialaisessa yhteistyössä lapsen tarpeita vastaavalla tavalla. Seinäjoella yhteistyötä tehdään neuvolan, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kesken. Yhteistyötä tehdään myös Seinäjoella alueellisesti perusopetuksen, kirjaston, seurakunnan ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa. Yhteistyön merkitys korostuu, kun lapsen hyvinvoinnista ja kehityksessä herää jollain tahoista huoli tai kun tukea suunnitellaan ja järjestetään. (Meirän Vasu 2017, 29 – 30.)

Lastensuojelun kanssa tehdään yhteistyötä huolen herättyä lapsen ja perheen tilanteesta. Meirän Vasuun (2017, 30) on kirjattu, että jokaisella työntekijällä on vastuu ottaa huoli puheeksi. Seinäjoella on käytössä viranomaispuhelin, josta varhaiskasvatuksen henkilökunta voi tarvittaessa konsultoida. Jokaisella varhaiskasvatuksen työntekijällä on henkilökohtainen velvollisuus tehdä tarvittaessa lastensuojeluilmoitus ja se tehdään yhdessä esimiehen kanssa ja siitä kerrotaan huoltajille. (Meirän Vasu 2017, 30.) Varhaiskasvatus toimii lastensuojelun avohuollon tukitoimena. Täl-

laisessa tilanteessa pidetään huoltajien, varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja lastensuojelun kanssa aloituspalaveri, jossa sovitaan yhdessä tavoitteet lapsen ja perheen tukemiseksi. Tavoitteiden toteutumista arvioidaan seurantapalaverissa ja tarvittaessa jatketaan tukitoimea tai se voidaan päättää. (Meirän Vasu 2017, 30.)

Seinäjoella on aloitettu keväällä 2018 kokeilu, jossa varhaiskasvatukseen perustettiin väliaikainen varhaiskasvatuksen sosiaalityöntekijän toimi. Kokeilun on tarkoitus jatkaa vuoden 2019 loppuun saakka. Työmuotoa ja työtapoja kehitetään koko ajan ja varhaiskasvatuksen sosiaalityöntekijä työskentelee alle kuusivuotiaiden lasten ja perheiden parissa, sillä oppilashuollon piiriin kuuluvien esikoululaisten lasten ja heidän perheidensä työstä vastaa Seinäjoella koulukuraattori. (Seinäjoen kaupunki 2018, julkaisematon tieto.)

5 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS

Tässä pääluvussa kuvaan tutkimuksellisen kehittämistoiminnan ja toimintatutkimuksen pääpiirteitä sekä työntekijälähtöistä kehittämistä. Tämä opinnäytetyö on toteutettu tutkimuksellisenä kehittämistoimintana toimintatutkimuksen piirteitä hyödyntäen ja osallisuutta korostaen.

5.1 Tutkimuksellinen kehittämistoiminta ja kehittämisen prosessiluonteisuus

Tutkimuksellinen kehittämistoiminta sijoittuu tutkimuksen ja kehittämistoiminnan rajapintaan, jossa pääpaino on kehittämistoiminnassa mutta siinä pyritään hyödyntämään tutkimuksellisia periaatteita. Tutkimukselliselle kehittämistyölle on tyypillistä käytännön ongelmien ratkaisu, käytäntöjen ja palveluiden sekä toimintarakenteiden kehittäminen, kun taas tieteellisessä tutkimuksessa tavoitteena on uuden tiedon tuottaminen. Näin selkeä raja ei kuitenkaan ole vaan kehittämistoiminnan tavoitteena on usein myös uuden tiedon tuottaminen käytännöstä. Kehittämisen tutkimuksellinen luonne näkyy siinä, että tietoa tuotetaan käytännön toimintaympäristöissä käyttäen apuna tutkimuksellisia menetelmiä ja asetelmia. Tutkimuksellinen ote kehittämisessä näkyy myös siten, että kehittäminen etenee järjestelmällisesti, analyttisesti ja kriittisesti ja tiedonkeruu on systemaattista, dokumentointi ja analyysi huolellista sekä johtopäätösten perustelut läpinäkyviä. Kehittämistoiminnan tavoitteena on siis käytännön ongelmien ja kysymysten ratkaisun lisäksi niiden tarkka kuvaaminen ja välittäminen laajempaan keskusteluun. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 19 – 21; Toikko & Rantanen 2009, 14, 21 – 22, 157.)

Tutkimuksellinen kehittäminen lähtee liikkeelle organisaation kehittämistarpeista tai halusta saada aikaan muutoksia (Ojasalo ym. 2009, 19). Kehittämisellä siis pyritään jonkun edustamaan päämäärään, siksi kehittäminen ei ole intresseistä vapaa prosessi (Toikko & Rantanen 2009, 46). Tämän kehittämistehtävän tiedonintressin pohjalla vaikutta praktinen lähestymistapa. Toikko ja Rantanen (2009, 46.) määrittelevät praktisen tiedonintressin Habermansin (1972) mukaan siten, että kohdeyhteisö ja asiantuntijat määrittävät yhdessä ongelmat ja suunnittelevat tarvittavat toimet niiden

ratkaisemiseksi. Praktista lähestymistapaa kutsutaan myös vastavuoroiseksi lähestymistavaksi, joka korostaa toiminnan prosessiluonnetta; Ensin toimintaa perustellaan ja organisoidaan, sen jälkeen edetään varsinaiseen toteutukseen ja siitä edelleen arviointiin. (Toikko & Rantanen 2009, 10, 45 – 46.) Heikkinen, Kontinen ja Häkkinen (2008, 43) korostavat praktisen lähestymistavan humanistista näkemystä. Heidän mukaansa praktisessa lähestymistavassa tulkitaan ihmisten asettamia päämääriä itselleen ja yhteisölleen.

Kehittämisen prosessia ei voi yleensä suunnitella ennalta tarkkaan, vaan kehittämisprosessin aikana syntyneet havainnot ohjaavat kehittämisprosessin etenemistä (Toikko & Rantanen 2009, 30). Kehittämistoiminnan ennakoimattomuuden vuoksi kehittämistoimintaa arvioidaan ja korjataan koko prosessin ajan ja kehittämisessä käytetyt menetelmät valikoituvat prosessin aikana tehtyjen arviointien pohjalta. Täten kehittäminen muodostaa spiraalimaisesti etenevän prosessin. (Toikko & Rantanen 2009, 67; Ojasalo ym. 2009, 40) Spiraalimainen prosessiluonteisuus liittyy vahvasti toimintatutkimukseen. Toimintatutkimuksessa toimintaa hiotaan useiden peräkkäisten suunnittelu- ja kokeilusykliden avulla, jossa jokaisen syklin vaiheessa korostuu reflektiivisyys. (Heikkinen 2008, 19.) Spiraalimallissa syklit seuraavat toisiaan aina edellistä sykliä täydentäen. Usein tarvitaan useampi sykli, jotta kehittäminen on tuloksellista. (Toikko & Rantanen 2009, 67.)

Heikkinen (2008, 16, 27) kuvaa, että toimintatutkimuksessa sekä tutkitaan vallitsevia käytäntöjä, että yritetään muuttaa niitä. Hänen mukaansa toimintatutkimuksen lähtökohdانا on tehdä tutkimusta aidoissa oloissa siten, että siitä on mahdollisimman paljon käytännön hyötyä. Toimintatutkimuksen nähdään siten olevan sosiaalinen prosessi, jossa useat erilaiset käytetyt menetelmät mahdollistavat ihmisten aktiivisen osallistumisen ja heidän keskinäisen vuorovaikutuksen hyödyntämisen (Heikkinen 2008, 27; Ojasalo ym. 2009, 38).

Osallistuminen ja osallisuus perustuvat dialogiin, jonka avulla eri osapuolet voivat avoimesti tarkastella kehittämistoiminnan perusteita, tavoitteita ja toimintatapoja. Aidossa dialogissa vuorovaikutus tuottaa sellaisen tuloksen, jonka kaikki osapuolet voivat hyväksyä ja tulos on paras mahdollinen kompromissi. (Toikko & Rantanen 2009, 89, 93.) Toikko ja Rantanen (2009, 90 – 91) kirjoittavat, että asiakkaiden ja työntekijöiden osallisuus on jo itsessään tärkeää, ei pelkkä keino päästä parempiin

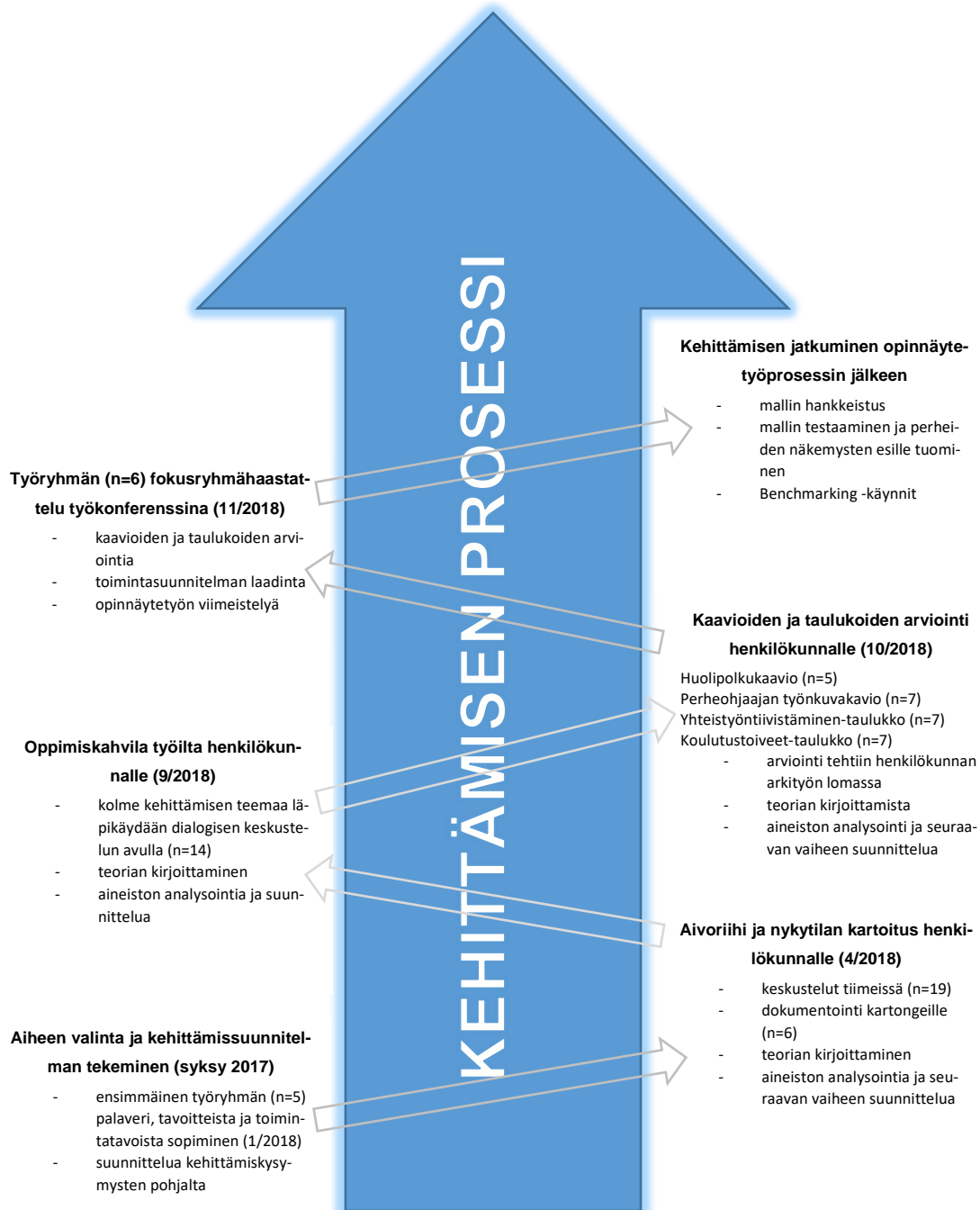
tuloksiin. He lisäävät, että ne, joita asia koskee ovat myös oikeutettuja osallistumaan kehittämiseen. Toimintatutkimuksessa kehittäjän osallisuus voi vaihdella, mutta yleensä kehittäjä osallistuu itse konkreettiseen toimintaan ja pyrkii aitoon dialogiin käytännön toimijoiden kanssa (Toikko & Rantanen 2009, 10 – 11).

Stenvall ja Virtanen (2012, 112 – 113) arvostelevat, että sosiaali- ja terveystalveta kehitetään usein johtamisen ja hallinnon ehdoilla, mutta ei välttämättä aidosti palveluiden näkökulmasta, jotka ovat kuitenkin julkisen sektorin ydin. Kirjassa Sosaali- ja terveystalvetauiden uudistaminen (Stenvall & Virtanen 2012, 191) kerrotaan työntekijälähtöisestä kehittämisestä. Työntekijät ovat merkittävä osa organisaation kehittämispotentiaalia ja tavallisimmin onnistuneimmat kehittämistoiminnan aikaansaannokset ja uudistukset ovat vahvasti työntekijälähtöisiä. Työntekijöillä on näkemystä, ideoita ja ajatuksia siitä, miten organisaatiota tulisi kehittää ja he usein tietävät parhaiten millaisia uudistuksia tarvitaan. (Stenvall & Virtanen 2012, 191.) Kehittämistehtäväni varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhepalvelun kehittämiseksi nousee tästä ajatuksesta. Halusin osallistaa henkilökuntaa ja tuoda esille heidän näkemyksen varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhepalvelumallin tarpeesta ja luonteesta ja kehittää perhepalvelumallin työntekijälähtöisesti asiakasnäkökulman kautta.

5.2 Aineistojen kerääminen ja kuvaukset

Kehittämistyössä käytetään useita erilaisia menetelmiä, joiden avulla saadaan erilaista tietoa ja useita ideoita ja näkökulmia. Valitessa menetelmiä tulee pohtia, millaista tietoa tarvitaan ja mihin tietoa aiotaan käyttää. (Ojasalo ym. 2009, 40.) Käytetyt kehittämismenetelmät valittiin analyysien tulosten perusteella prosessin edetessä ja aineiston keräämisessä käytettiin koko työyhteisöä ja työryhmää osallistavia menetelmiä, jotka mahdollistivat dialogisen keskustelun aiheen kehittämistä varten. Seuraavassa kuviossa kuvaan kehittämisen prosessia ja aineiston keruuta ja analysointia nuolimallin avulla. (Kuvio 2.) Kehittämisessä toteutui useat peräkkäiset kehät, jotka muodostuivat aiheen valinnasta ja työryhmän ensimmäisestä kehittämistehtävän suunnittelupalaverista, henkilökunnalle toteutetuista aivoriihimenetelmästä, nykytilan kartoittamisesta, oppimiskahvilasta ja arvioinnista sekä työryhmän

fokusryhmähaastattelusta työkonferenssina. Kaikkien käytettyjen menetelmien valintaa on edeltänyt aineiston analysointi, jota on seurannut seuraavan vaiheen suunnittelu.

Kuvio 2. Kehittämisen prosessi.

5.2.1 Aivoriihi ja nykytilan kartoitus

Kehittämistehtävän ensimmäisessä vaiheessa käytettiin menetelmää, jossa oli piirteitä aivoriihi -menetelmästä. Aivoriihi on ongelmanratkaisumenetelmä, jonka avulla saadaan esille ihmisten näkemyksiä, kokemuksia, ideoita ja tietoa. Menetelmän tavoitteena on saada aikaan suuri määrä ideoita. Aivoriihellä on vetäjä ja menetelmä soveltuu noin 5-12 henkilön ryhmälle. Osallistujille kerrotaan aluksi ideoinnin aihe ja aivoriihin säännöt, sen jälkeen määritellään ja rajataan ratkaistava ongelma. Ideointivaiheessa kirjoitetaan kaikki ideat ylös esimerkiksi fläppitaululle ja vetäjän tehtävänä on huolehtia, ettei ideoita vielä tässä vaiheessa arvioida. Aivoriihessä kaikki, erikoiset ja lennokkaatkin ideat ovat tervetulleita, koska se auttaa ryhmää irtautumaan totutuista ajattelumalleista. Ideointivaiheen lopuksi ideoita kehitellään, arvioidaan ja ryhmitellään etsien toimivia ratkaisuja. (Innokylä 2012, Aivoriihi, [viitattu 24.8.2018]; Aivoriihi, [viitattu 24.8.2018].)

Aivoriihi toteutettiin siten, että vein huhtikuussa 2018 Lintuviidan päiväkodille 70x50 kokoisia kartonkeja, joihin olin valmiiksi kirjoittanut eli määritellyt ja rajannut kolme kehittämiskysymystä. Kysymykset olivat:

1. Kerro millaista osaamista kaipaavat vanhemmuuden ja perheiden tukemiseen.
2. Kerro millaista apua ja tukea kaipaavat vanhemmuuden ja perheiden tukemiseen.
3. Kuvaile millaisesta varhaiskasvatuksen perhepalvelusta asiakkaat eli perheet mielestäsi hyötyvät.

Olimme sopineet päiväkodin johtajan kanssa, että esittelen aiheen ja kerron, mitä olemme kehittämässä ennen heidän varsinaista henkilökuntapalaveriaan. Paikalla oli päiväkodin johtajan lisäksi varhaiserityisopettaja sekä 8 kasvattajaa. Päiväkodin johtaja oli varmistanut, että paikalle pääsi mahdollisimman moni henkilökunnanjäsen. Kerroin kuka olen, mitä opiskelen ja millaista kehittämistehtävää olen tekemässä. Kerroin, miksi Lintuviidan päiväkotiki on päässyt mukaan kehittämiseen ja yritin esitellä aiheen mahdollisimman motivoivasti ja tarkasti. Esittelin päiväkodin käytävälle kiinnitettävät ideapaperit ja samalla kerralla jätin saatekirjeen (Liite 1.), jossa

oli ohjeet henkilökunnalle omatoimiseen ideoimiseen. Perinteistä aivoriiheen liittyvää dialogia ei siis käyty henkilökunnan aikataulujen vuoksi, sillä menetelmän tuli olla sellainen, että henkilökunta pystyi toteuttamaan ideoinnin arkityön lomassa. Ideoinnin onnistumisen varmistamiseksi saatekirje myös jaettiin henkilökunnalle sähköpostin välityksellä päiväkodin johtajan toimesta. Aikaa esittelyyn meni viisitoista minuuttia. Kysymyksiä aiheesta ei henkilökunnalta tullut.

Varsinaisessa ideointivaiheessa ei siis ollut aivoriihen vetäjää vaan henkilökunta kirjoitti omatoimisesti dialogisten keskusteluiden pohjalta arkityön lomassa esiinousseita asioita ylös aivoriihen ideapapereihin. Koko henkilökunta osallistui ideointiin (n=19) ja lopuksi kaksi tiimiä (n= 6) kirjoitti dialogisesti tuotetut ideat ja näkemykset aivoriihen ideapapereihin. Aivoriihen ideapaperit olivat Lintuviidan päiväkodilla neljä viikkoa. Aikataulu venyi pidemmäksi kuin olin alun perin ajatellut, sillä tuolle ajalle mahtui henkilökunnan lomaa ja päiväkotia oli myös kiinni muutaman päivän kyseisen ajanjakson aikana. Pitkä ideointiaika takasi kuitenkin sen, että jokainen henkilökunnan jäsen ehti osallistua ideointiin.

Varsinaisessa aivoriihessä ei siis käyty läpi ideoita arvioiden ja ryhmitellen vaan minun roolini kehittäjänä oli analysoida henkilökunnan ideat jatkokehittämistä varten.

Nykytilankartoitus osana aivoriihi -menetelmää. Aivoriihen yhdeksi osaksi liitin kysymyksen, jonka oli tarkoitus samalla sekä kartoittaa perheiden nykytilannetta, että käynnistää henkilökunnan ajatteluprosessi varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhepalvelumallin kehittämiseksi. Kysymys oli;

- Kuvaile lyhyesti millainen perheiden nykytilanne on.

Nykytilan kartoitus on tärkeä vaihe uuden palvelun kehittämisessä, koska sen tarkoitus on kerätä ja analysoida tietoa, jota tarvitaan seuraavan vaiheen työskentelyä varten. Usein kehittämisen kompastuskivenä on pohjustaa kehittäminen aiheeseen liittyvien oletuksien varaan tai muutamien avainhenkilöiden näkemyksiin. (Palvelujen tuotteistamisen käsikirja, [viitattu 24.8.2018].)

Perheiden nykytilan kartoituksen avulla saatiin koko Lintuviidan henkilökunnan näkemys perheiden nykytilanteesta kattavasti esille ja samalla henkilökunnan ideoin-

tiprosessi varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevästä perhepalvelumallista linkittymään vahvasti asiakkaiden tarpeista nousevaksi. Koin, että yhdistäessä nämä samalla kertaa ideoitaviksi henkilökunnan näkemykset kehitettävästä mallista nousivat paremmin juuri perheiden tarpeista. Erikseen toteutettuna ne olisivat saattaneet jäädä liian irrallisiksi toisistaan.

5.2.2 Kehittämisteemojen käsittely oppimiskahvilan avulla

Oppimiskahvila on yhteistoiminnallinen menetelmä, joka soveltuu noin 12 hengen ja sitä suuremmille ryhmille. Oppimiskahvilassa keskitytään joidenkin teemojen tai kysymysten ratkaisuun pienemmissä ryhmissä. Menetelmässä tuodaan keskustelun avulla esille omia näkemyksiä ja pyritään löytämään yhteinen ymmärrys käsiteltävästä asiasta. Prosessi etenee siten, että osallistujat jaetaan yhtä suuriin pöytäryhmiin ja jokaiseen pöytäryhmään nimetään yksi puheenjohtaja. Puheenjohtaja pysyy samassa pöydässä koko prosessin ajan muiden ryhmäläisten vaihtaessa välillä pöytää. Puheenjohtajan tehtävänä on tuoda seuraavalle ryhmälle edellisen ryhmän ajatukset esille lyhyesti ja keskustelua ja ideointia jatketaan sen jälkeen. Lopuksi puheenjohtajat esittävät keskustelujen sisällöt kaikille ryhmille. (Innokylä 2017, Oppimiskahvila, [viitattu 17.8.2018].)

Valitsin oppimiskahvilamenetelmän, koska sen avulla oli mahdollista dialogisesti keskustella kehittämiskohteeksi nousseista teemoista. Oppimiskahvila -työilta toteutettiin Lintuviidan henkilökunnalle syyskuussa 2018. Paikaksi olin valinnut Lintuviidan päiväkodin omat tilat, sillä haastattelua ei kannata pitää liian virallisessa tai muodollisessa tilassa, jossa haastateltavat saattavat kokea itsensä epävarmoiksi (Eskola & Vastamäki 2015, 30). Menin päiväkodille hyvissä ajoin ja valmistelin tilat oppimiskahvilalle sopiviksi. Työilta aloitettiin kahvittelulla, jotta tunnelma rentoutuisi.

Henkilökunnan määrän huomioiden ja mielekkäiden kokoisten ryhmien aikaan saamisen vuoksi, oppimiskahvilassa keskusteltiin kolmessa pöytäryhmässä aivoriihiaineistosta nousseista viidestä teemasta. Pöytäryhmien teemat olivat: *huolen puheeksiotto ja vanhemmuuden tukeminen, varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijä sekä yhteistyön tiivistäminen ja kouluttautuminen*. Oppimiskahvilaa varten val-

mistelin etukäteen 65x50 kokoiset kartongit, joihin kirjoitin teeman mukaisesti otsikon. Keskustelujen tueksi laadin kysymyksiä, jotka pohjautuivat opinnäytetyön tavoitteisiin ennaltaehkäisevän perhepalvelumallin luomisesta. Esimerkiksi huolen puheeksioton ja vanhemmuuden tukemisen teemasta keskusteltaessa pohdittiin, miten asiat etenevät varhaiskasvatuksessa huolen herättyä ja millaisten toimenpiteiden avulla vanhemmuutta ja perhettä voidaan varhaiskasvatuksessa tukea? Varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijä -teemaa pohdittiin mm. millaista perhepalvelun työntekijän työ voisi olla varhaiskasvatuksessa työntekijöiden, perheiden ja yhteistyökumppaneiden näkökulmasta?

Ennen varsinaista oppimiskahvilan ideointivaihetta esittelin lyhyesti, miten illan aikana käsiteltävät teemat olivat aivoriihen ideapapereista nousseet näyttämällä esimerkkejä aineiston analysoinnista. Lisäksi kerroin selkeästi, miten illan aikana edetään ja kerroin puheenjohtajan roolista. Henkilökunta jaettiin kolmeen ryhmään syntymäpäiväjärjestyksen mukaisesti ja ryhmät valitsivat joukostaan pöytiin puheenjohtajan. Oppimiskahvila -työiltään osallistui 14 (n=14) henkilökunnan jäsentä, joten pöydissä oli 4-5 henkilöä. Päiväkodin johtaja kiersi pöydissä tukemassa keskusteluja ja minä kiertelin kuuntelemassa keskusteluja ja pidin huolen aikataulusta. Aikaa yhden teeman keskusteluun käytettiin 10 minuuttia/pöytäryhmä ja puheenjohtajat toimivat sovitulla tavalla. Keskustelu oli pöydissä vilkasta ja pysyi käytetyn ajan tiiviisti aiheessa. Tämän jälkeen kokoonnuttiin yhteen ja puheenjohtajat esittelivät pöytien keskustelujen tulokset kaikille. Muutama asialisäys tehtiin virinneistä keskusteluista ja aikaa käytettiin tähän yhteensä noin 20 minuuttia. Lopuksi pyysin henkilökuntaa vielä antamaan työllästä ja käytetystä menetelmästä palautetta, kirjasin annetun palautteen omaan kalenteriin.

5.2.3 Kaavioiden ja taulukoiden arviointi arviointimenetelmiä hyödyntämällä

Arvioinnin tarkoituksena on määrittää, jäsentää ja arvottaa jonkin toiminnan, merkityksen tai ansion arvo. Arvioinnin ydin on, että arvioinnin kohdetta tarkastellaan suhteessa tiettyyn arviointiperusteeseen eli kriteeriin ja tästä näkökulmasta esitetään kohteesta arvioivia päätelmiä. Kriteerit voivat perustua esimerkiksi lakiin, eettisiin

arvoihin, väestön tarpeisiin, ohjelman tavoitteisiin, ammatillisiin standardeihin, tavanomaiseen käytäntöön ja normistoon, ohjelman toteuttajien tavoitteisiin, olosuhteisiin tai kustannuksiin. Myös toiminnan tai palvelun tavoitellut vaikutukset, toimivuus ja soveltuvuus voivat olla arvioinnin kriteerinä. Tällöin arvioidaan, miten hyvin palvelu vastaa olemassa oleviin tarpeisiin. Myös tehokkuutta voidaan arvioida, jolloin tutkitaan, miten taloudellisesti on saavutettu tuloksia. Arviointi nähdään hyödylliseksi ja tärkeäksi uuden tuottamisessa ja kehittämishankkeita suunniteltaessa sekä yleisesti tärkeäksi osaksi palveluiden kehittämistä ja hallintoa. Arviointi nähdään välttämättömäksi toiminnaksi kehitettäessä palveluita asiakaslähtöisempään suuntaan ja asiakkaan näkökulmasta katsottuna hyvien tulosten aikaan saamiseksi. (Arviointi sosiaalipalveluissa 2001, 2 – 3, 5 – 7.)

Arviointiaineisto kerättiin soveltamalla arviointimenetelmiä. Käytetyn menetelmän tuli olla sellainen, että Lintuviidan päiväkodin henkilökunta pystyi suorittamaan arvioinnin arkityön lomassa, esimerkiksi kahvitauon aikana. Työiltaa ei ollut mahdollista henkilökunnalle enää järjestää ylityökiellon vuoksi. Arviointimenetelmän avulla arviointiin oppimiskahvilan aineiston perusteella laadittuja huolipolkukaaviota, varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvakaaviota, yhteistyöntiivistämisenäkemyksiä ja koulutustoiveita ja niiden soveltuvuutta varhaiskasvatukseen. Myöhemmin tekstissä puhun välillä kaavioista ja taulukoista ja tarkoitan niillä juuri edellä mainittuja huolipolku- ja työnkuvakaavioita sekä yhteistyöntiivistämis- ja koulutustoivetaulukoita. Henkilökunnan antaman arvion avulla sain heidän näkemyksensä siitä, soveltuvatko laaditut kaaviot ja taulukot varhaiskasvatukseen. Arvioinnin avulla oli tarkoitus mahdollistaa kaavioiden ja taulukoiden muokkaaminen entistä paremmiksi, vastaamaan henkilökunnan näkemyksiä paremmin.

Arviointi tapahtui siten, että tulostin laaditut kaaviot ja taulukot A4 -kokoiselle paperille ja liimasin ne suurelle 65x50 kokoiselle kartongille. Olin etukäteen ollut yhteydessä päiväkodin johtajaan ja pyytänyt häntä jakamaan henkilökunnalle etukäteen sähköpostin välityksellä kirjoittamani kirjeen. (Liite 2.) Kirje lähetettiin etukäteen orientoidakseni henkilökuntaa tulevaa arviointia varten. Vein kartongit Lintuviidan päiväkodille lokakuun alussa 2018 ja ne olivat päiväkodin henkilökunnan arvioitava viikon ajan.

Aivoriihiaineistossa henkilökunta oli tuonut esille tarpeen perustaa varhaiskasvatukseen perheiden tukemista varten perhepalvelun työntekijän toimi. Arvioinnin yhteyteen järjestin äänestyksen, jossa he saivat äänestää perhepalvelun työntekijälle parhaiten työnkuvakaavion perusteella sopivaa nimeä. Nimivaihtoehdot olivat: *varhaiskasvatuksen palveluohjaaja, varhaiskasvatuksen perhekoutsi, varhaiskasvatuksen perheohjaaja, varhaiskasvatuksen perhetyöntekijä ja varhaiskasvatuksen perheagentti*. Henkilökunta sai myös itse ehdottaa näiden nimivaihtoehtojen lisäksi muita nimiä. Aivoriihiaineistossa tuotiin esille mahdollisen perhepalvelun työntekijän nimikkeenä kuraattori. Kyseinen nimiehdotus karsiutui kuitenkin pois lopullisesta äänestyksestä nimen tuoman mielikuvan vuoksi. Ehdolla olleet nimivaihtoehdot korostivat selkeämmin matalakynnyksisyyttä ja kuvasivat paremmin varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijän työtä työnkuvakaavion perusteella. Henkilökunnalla oli kuitenkin vielä mahdollisuus nostaa kuraattori -nimi esille muihin nimiehdotuksiin.

5.2.4 Kehittämisen prosessin yhteen kokoaminen ja toimintasuunnitelman laatiminen työryhmän fokusryhmähaastattelun avulla

Fokusryhmähaastattelu on erittäin käyttökelpoinen menetelmä kehittämistyössä ja se on tarkoitettu 6 – 12 hengen ryhmälle. Fokusryhmähaastattelussa keskustellaan haastattelijan määrittelemistä teemoista ja sen avulla saadaan usein laadukkaita ideoita palvelujen kehittämisen tueksi. Etuna fokusryhmähaastattelussa on nopea tiedonsaanti useilta henkilöiltä samanaikaisesti ja yleensä keskustelut ovat syvempiä, kuin yksilöhaastattelussa. Ryhmän jäsenet reagoivat toistensa mielipiteisiin ja vievät siten keskustelua eteenpäin. (Ojasalo ym. 2009, 42.)

Viimeisessä työryhmän palaverissa oli myös piirteitä työkonferenssista. Työkonferenssi on dialoginen kehittämismenetelmä, joka soveltuu ideointivaiheeseen mutta on myös käyttökelpoinen hankkeen tai toiminnan arviointiin. Työkonferensseja järjestetään yleensä useita. Ensimmäisessä vaiheessa keskustellaan hankkeesta ja sen tavoitteista ja sovitaan etenemisestä, toisessa vaiheessa tehdään väliarviointia ja päätetään jatkotyöskentelystä. Tarvittaessa työkonferenssiin voidaan kutsua mukaan lisää kehittämisen kannalta oleellisia henkilöitä, joita ei ole osattu kutsua vielä

ensimmäiseen vaiheeseen mukaan. Työkonferenssissa osallistujakunta onkin monipuolista ja kehittämistyön kannalta olennaista. Kolmannessa vaiheessa kehittäminen on yleensä loppuillaan ja kehittämistehtävä on saatu valmiiksi. Viimeisessä vaiheessa voidaan keskustella esimerkiksi siitä, miten kehittäminen on sujunut, mitä on opittu ja onko esille noussut uusia kehittämisen kohteita. Viimeinen vaihe voi myös pitää sisällään toimintasuunnitelman laatimisen kehitetystä aiheesta. Työkonferenssin viimeisen vaiheen nähdään olevan yhteenkokoava katsaus kehitettävästä aiheesta. Työkonferenssimenetelmän tavoitteena on sitouttaa työyhteisön jäseniä kehittämiseen ja tavoitteena on myös löytää yhteinen ymmärrys dialogisuuden avulla. (Innokylä, työkonferenssi, [viitattu 30.11.2018]; Lehtonen 2004, 6, 15.)

Näin, että nämä kaksi kehittämisen menetelmää kietoutuivat viimeisessä kehittämisen vaiheessa toisiinsa. Työryhmän palaveri toteutettiin fokusryhmähaastattelun periaatteita seuraten siten, että suunnittelin palaveria varten kolme teemaa, jotka kävimme yhdessä dialogisesti keskustellen läpi. Työkonferenssin piirteitä palaverissa tuli esille siinä, että siellä dialogisesti keskusteltiin yhteenkokoavasti koko kehittämisen prosessista ja sen vaiheista ja laadittiin toimintasuunnitelma aiheesta. Suunnitellut työryhmän palaverin teemat olivat:

1. Varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhepalvelun huolipolkukaavion sekä varhaiskasvatuksen perheohjaajan työkuvakaavion arviointi keskustellen.
2. Toimintasuunnitelmien laatiminen (Huolipolkukaavion jalkauttaminen, perheohjaajan työkuvakaavion eteenpäin vieminen, yhteistyöntiivistämistaulukosta tiedottaminen ja koulutustoiveiden toteutuksen mahdollistaminen).
3. Palaute kehittämistehtävästä ja sen etenemisestä.

Työryhmän palaveri pidettiin Hyllykallion päiväkodin tiloissa marraskuussa 2018. Palaveri aloitettiin kahvittelulla, jonka olin järjestänyt samoihin tiloihin, missä palaveri pidettiin. Palaveri aloitettiin siten, että pyysin työryhmän jäseniä antamaan arviot kehitettyjen kaavioiden ja taulukoiden soveltuvuudesta varhaiskasvatukseen ja pyysin heitä myös kertomaan mahdolliset asialisäykset ja/tai muutosehdotukset niihin. Kaaviot ja taulukot olin tulostanut jokaiselle työryhmän jäsenelle A4-kokoiselle paperille, jotta keskustelu niistä olisi konkreettisempaa ja helpompaa. Dokumentoin keskustelua kirjoittamalla keskeisiä asioita ranskalaisten viivojen avulla

Word-ohjelmaan. Muutosehdotukset kirjoitin suoraan itselleni tulostettuihin kaavioihin ja taulukoihin.

Valmistelin etukäteen toimintasuunnitelmakaavion kirjoittamalla sen A4-kokoiselle paperille Word -ohjelmalla. Toimintasuunnitelmaan kirjataan yksityiskohtainen kuvaus tavoitteen saavuttamiseksi tarvittavista tehtävistä (Smartsheet, [viitattu 14.11.2018]). Toimintasuunnitelma sisältää yleensä tavoitteet, keinot niiden saavuttamiseksi, vastuuhenkilöt, toteutuksen sekä arvioinnin aikataulun (Perälä ym. 2012, 111). Toteutuksen -kohdan jätin taulukosta pois mutta keinot kohtaan lisäsin sanan ”resurssit”, sillä se mahdollisti mielestäni vielä tarkemman pohdinnan mm. työntekijäresursseista sekä kustannuksellisista resursseista.

Toimintasuunnitelman tavoitteen sarakkeen alle kirjoitin omiin lokeroihin tavoitteet. Määrittelin kaaviot ja taulukot teemakohtaisiksi tavoitteiksi. Näitä olivat siis, huolipolkukaavion jalkauttaminen, varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvan eteenpäin vieminen, yhteistyön tiivistämistaulukosta tiedottaminen sekä koulutustoiveiden toteutuksen mahdollistaminen. Näiden teemakohtaisten tavoitteiden avulla pohdittiin siis keinoja ja resursseja, aikataulua, vastuuhenkilöitä sekä arviointia.

Työryhmän palaveriin osallistui kehittäjän eli minun lisäksi kaikki työryhmän jäsenet; Eija Ikola, Johanna Vieri, Marja Pitkämäki, Mikko Latva-Kiskola sekä Tiina Hauta (n=6). Mukana seuraajan ja kuuntelijan roolissa oli myös Tiina Haudan ohjauksessa oleva sosionomiopiskelija. Palaverissa edettiin suunnittelemini teemojen mukaisesti ja aikaa palaveriin käytettiin kaksi tuntia. Ensin arvioitiin yhdessä keskustellen huolipolkukaaviota ja perheohjaajan työnkuvakaaviota ja esitetyt huomiot kirjoitin suoraan tulostettuihin kaavioihin. Nopeasti tarkasteltiin myös yhteistyöntiivistämisen ja koulutustoiveiden taulukoita. Tämän jälkeen luotiin varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhepalvelun toimintasuunnitelma. Koko palaverin ajan kirjasin keskustelujen tärkeimmät asiat ranskalaisten viivojen avulla Word-ohjelmaan keskustelujen lomassa.

6 AINEISTOJEN ANALYSOINTI

Aineistojen analysoinnissa tärkeintä on löytää sellainen analysointitapa, joka tuottaa parhaiten vastauksen ongelmiin tai tutkimustehtäviin. Laadullisessa tutkimuksessa koetaan analyysi erityisen vaikeaksi, sillä vaihtoehtoja on tarjolla runsaasti eikä ole olemassa tiukkoja sääntöjä. Laadullista aineiston analyysia kuvaa erinomaisesti spiraalimalli, sillä aineistoa voidaan kerätä ja analysoida monissa eri vaiheissa erilaisin menetelmin. Laadullista aineistoa voi käsitellä myös tilastollisten tekniikoiden avulla mutta tavallisimmat analyysimenetelmät ovat tyypittely, teemoittelu, sisällönerittely, keskusteluanalyysi ja diskurssianalyysi. Laadullisessa tutkimuksessa haastavaksi ja mielenkiintoiseksi analyysivaiheesta tekee aineiston runsaus ja elämänläheisyys. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 223 – 225; Hirsjärvi & Hurme 2008, 135.)

Vilka (2015, 163) kirjoittaa, että sisällönanalyysiä voi tehdä aineistolähtöisesti tai teorialähtöisesti. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä liikkeelle lähdetään teoriasta. Tutkimus perustuu jo alkuvaiheessa jonkun auktoriteetin malliin tai teoriaan ja ne ohjaavat vahvasti analyysin tekemistä sekä käsitteiden ja luokitusten määrittelyä. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä on tavoitteena tutkimuksessa mukana olevien antamien merkitysten avulla uudistaa tutkittavana olevan asian teoreettista käsitystä. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tavoitteena on löytää tutkimusaineistosta esimerkiksi jonkinlaista toiminnan logiikkaa tai aineiston ohjaamana jonkinlainen tyyppikertomus. Siinä pyritään ensisijaisesti ymmärtämään ja samalla uudistamaan tutkittavien ajattelu- ja toimintatapoja tutkimuksessa muodostuneiden käsitteiden ja mallien avulla. (Vilka 2015, 163 – 164, 170 – 171.) Tässä kehittämistehtävässä oli piirteitä sekä teorialähtöisestä että aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä, sillä kehittämistehtävää ohjasi vahvasti näkemys varhaiskasvatuksen perhepalvelun teoriasta ja varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista, mutta samalla pyrittiin ymmärtämään henkilökunnan aiheesta esille tuomia merkityksiä ja näkemyksiä eli aineistoista nousseita asioita.

Sisällönanalyysin avulla hajanainen aineisto pyritään saamaan selkeään, yhtenäiseen ja tiiviiseen muotoon sisällön informaatiota kadottamatta. Aineistoon luodaan selkeyttä luotettavien johtopäätösten tekemistä varten ja looginen päättely ja tulkinta

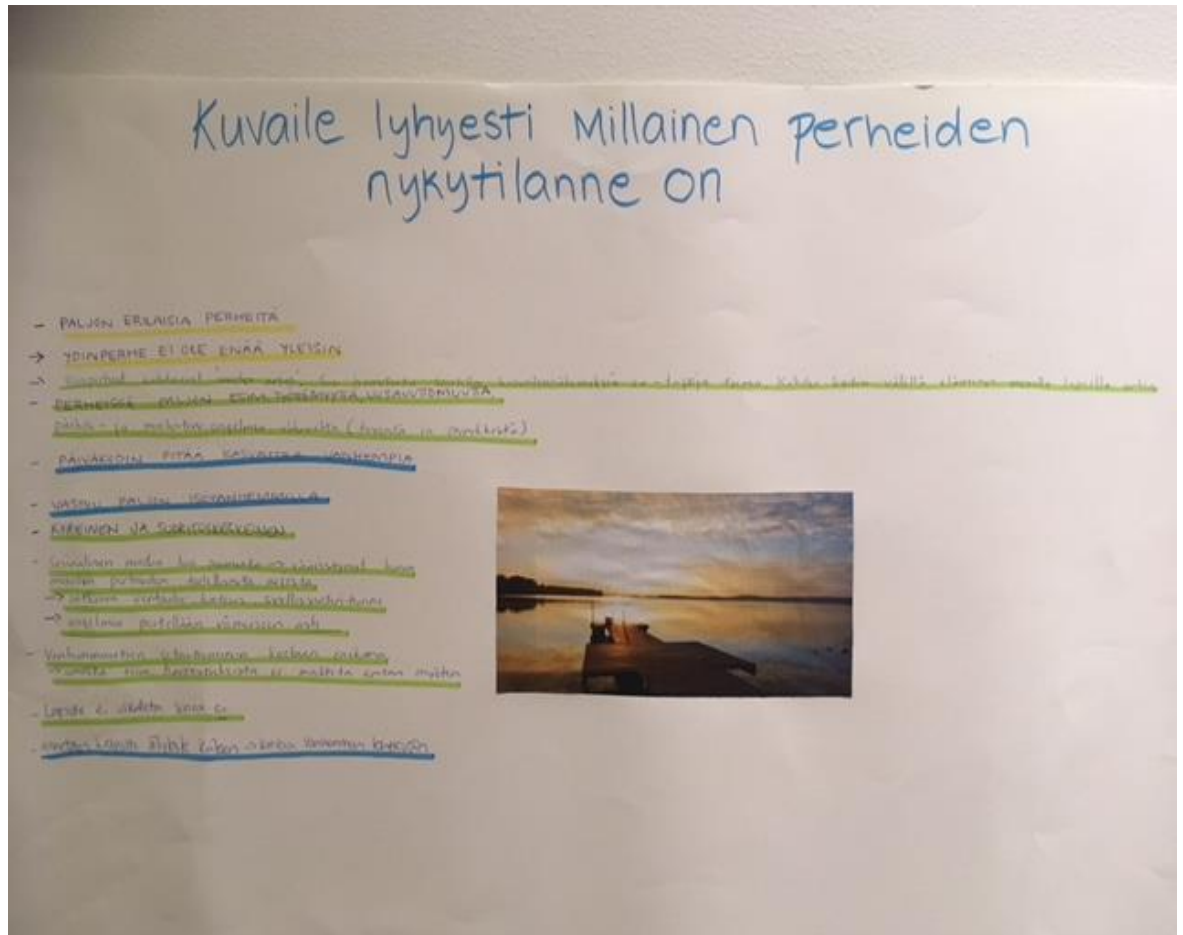
ohjaavat aineiston käsittelyä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.) Laadullista aineistoa tarkasteltaessa tai analysoitaessa huomio kiinnitetään vain siihen, mikä on asetettujen tavoitteiden kannalta olennaista (Alasuutari 2007, 40). Ensin aineisto hajotetaan osiin eli pelkistetään. Tämä tarkoittaa, että aineistosta etsitään tutkimustehtävän kannalta olennaiset ilmaukset esimerkiksi alleviivaamalla. Tämän vaiheen jälkeen aineisto ryhmitellään eli etsitään pelkistetyistä ilmauksista samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia. Samaa tarkoittavat asiat ryhmitellään ja yhdistetään luokaksi ja nimetään käsitteellä, joka kuvaa syntyneen luokan sisältöä parhaiten. Tämän jälkeen uudelleen nimetyt luokat kootaan uudella tavalla loogiseksi kokonaisuudeksi ja näistä kokonaisuuksista muodostetaan uudet teoreettiset käsitteet esimerkiksi teemat. Kaikissa analyysin vaiheissa tutkija pyrkii ymmärtämään, mitä asiat tutkittaville merkitsevät. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108 – 113.) Seuraavaksi raportoin esimerkkien avulla aineistojen analysoinnin. Aineistot olen analysoinut sisällönanalyysin piirteitä seuraamalla. Analysointitapani ei noudata puhdasta sisällönanalyysiä vaan sovelsin sitä jokaiseen kerättyyn aineistoon tarkoituksenmukaisella tavalla.

6.1 Aivorihiaineisto ja nykytilankartoitus

Aivorihiaineisto kerättiin huhtikuussa 2018 mutta aineiston analysoinnin aloitin elokuun alussa, vaikka yleensä aineiston käsittelyyn ja analyysiin on syytä ryhtyä mahdollisimman pian aineiston keruuvaiheen jälkeen (Hirsjärvi & Hurme 2008, 135). Kesätauon aikana palasin aineistoon useamman kerran lukien sitä läpi ja jääden pohtimaan aineistossa olevia asioita. En kokenut, että pitkä tauko aineiston keruun ja aineiston analysoinnin välillä olisi vaikuttanut negatiivisesti aineiston analyysin tekemiseen vaan päinvastoin, ajallinen etäisyys antoi uudenlaista perspektiiviä aineistoon.

Aloitin aineiston analysoinnin ensimmäisestä kysymyksestä; kuvaile lyhyesti millainen on perheiden nykytilanne. Analysoin tämän muista kysymyksistä erikseen, sillä kysymyksen oli tarkoitus kartoittaa perheiden nykytilannetta ja samalla käynnistää henkilökunnan ajatteluprosessi varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhepal-

velumallin kehittämistä varten. Luin ensin useamman kerran tarkasti läpi henkilökunnan kirjoittamat ajatukset. Sen jälkeen värikoodasin samankaltaiset asiat suoraan henkilökunnan kirjoittamaan aineistoon. (Kuva 2.)

Kuva 2. Esimerkki aivorihiaineiston nykytilan kartoituksen värikoodauksesta.

Tämän jälkeen kirjoitin Word -ohjelmaan taulukkoon alkuperäisen ilmauksen värikoodien mukaan allekkain samalla etsien ja alleviivaten ilmauksista keskeisiä sanoja, joista korostui koko lauseen merkitys selkeimmin. Tämän jälkeen kirjoitin pelkistetyn ilmauksen, jonka jälkeen annoin ilmauksille yhteisen kuvaavimman nimityksen. (Taulukko 3.) Taulukko 3 on kokonaisuudessaan nähtävillä liitteessä 3.

Taulukko 3. Esimerkki aivorihiaineiston nykytilan kartoituksen analysoinnista.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Yläluokka
<u>Paljon erilaisia perheitä</u>	<u>Erlaisia perheitä</u>	<u>Perheiden moninaisuus</u>
<u>Ydinperhe ei ole enää yleisin</u>	<u>Ydinperhe ei yleisin</u>	

Seuraavaksi analysoin aivoriihiaineiston loput kysymykset siten, että aloitin luke-
malla henkilökunnan kirjoittamat vastaukset useamman kerran läpi. Löytääkseni ai-
neistosta kehittämisen teemoja kirjoitin jokaisen aineistossa olevan kysymyksen
erikseen Word -pohjalle ja loin jokaiselle kysymykselle oman taulukon. Analysoin
jokaisen kysymyksen aluksi erikseen, koska siten aineisto pysyi hallittavammassa
muodossa. Aivoriihiaineistossa pohdittavia kysymyksiä aiemmin mainitun lisäksi oli-
vat: Kerro millaista osaamista kaipaavat vanhemmuuden ja perheiden tukemiseen,
kerro millaista apua ja tukea kaipaavat vanhemmuuden ja perheiden tukemiseen sekä
kuvaile millaisesta varhaiskasvatuksen perhepalvelusta asiakkaat eli perheet mie-
lestäsi hyötyvät.

Kirjoitin alkuperäiset ilmaukset omiin taulukoihinsa ja sen jälkeen etsin alkuperäi-
sistä ilmauksista keskeisiä sanoja, joista korostui koko lauseen merkitys selkeim-
min. Alleviivasin keskeisimmät sanat ja pelkistin alkuperäiset ilmaukset selkeäm-
män ilmaisun muotoon. Tämän jälkeen etsin eri kysymysten alta samankaltaisia asi-
oita ja värikoodasin ne eri väreillä. (Liite 3.) Esimerkki aivoriihiaineiston analysoin-
nista on taulukossa 4.

Taulukko 4. Esimerkki aivoriihiaineiston analysoinnista.

Kerro millaista osaamista kaipaavat vanhemmuuden ja perheiden tukemiseen	
Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
Vanhemmilta tulevat kasvatuskysymykset → miten vas- tata?	Vanhempien epätietoisuuden kohtaaminen
Maahanmuuttajataustaisten perheiden ymmärtäminen → heidän kulttuuri, kasvatustavat	Erilaisten perheiden ymmärtäminen

Värikoodauksen jälkeen laadin Word -ohjelmalla uuden taulukon ja kirjoitin liitteessä
3 esillä olevien taulukoiden pelkistetyt ilmaukset värikoodauksen mukaisesti allek-
kain. Tavoitteena oli löytää selkeitä kehittämisen teemoja aineistosta. Tämän jäl-
keen nimesin syntyneet ryhmät sisältöä parhaiten kuvaaviksi teemoiksi. (Taulukko
5.)

Taulukko 5. Esimerkki aivoriihiaineiston teemoittelusta.

Aivoriihiaineiston pelkistetyt ilmaukset värikoodauksen mukaisesti allekkain.	Perheen tilanteesta puhuminen	Erialaisten perheiden ymmärtäminen	Eteenpäin ohjaus	Sujuvampi yhteistyö	Vertaistukiryhmät
	Vanhempien epätietoisuuden kohtaaminen	Perheiden huomioiminen	Kaupunkiin työntekijä "kuraattori"	Tiedonkulku	Matalan kynnyksen toimintaa
		Perheiden kohtaaminen	Palveluohjaus	Lisää yhteistyötä ja dialogia	
			Palveluohjaus	Kuraattori yhteistyön linkiksi	
				Johdon tuki	
Ilmauksia kuvaavat Teemat.	Huolen puheeksiotto (kouluttautuminen)	Vanhemmuuden tukeminen (kouluttautuminen)	Varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijä	Yhteistyön tiivistäminen	Matalakynnyksisyys

6.2 Oppimiskahvila-aineisto

Oppimiskahvila-aineiston analysoinnin aloitin nopeasti työillan jälkeen. Aineisto muodostui kolmesta teemakohtaisesta kartongista, joihin oli kirjoitettu ranskalaisin viivoin pääasiassa muutamien sanojen lauseita. Aloitin laskemalla jokaisesta teemakohtaisesta aineistosta ilmausten määrät ranskalaisten viivojen ja aihekokonaisuuksien perusteella; huolen puheeksiotto ja vanhemmuuden tukeminen kahdeksan (8), Varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijä kolmetoista (13) ja yhteistyön tiivistäminen ja kouluttautuminen viisitoista (15). Kaikissa kolmessa teemassa ilmauksia oli yhteensä 36.

Analysoin aineiston teemakohtaisesti, jotta kyseiset kehittämisen teemat säilyisivät seuraavassa vaiheessa ennallaan. Litteroin huolen puheeksiotto ja vanhemmuuden tukeminen sekä varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijä aineistot Word -ohjel-

malla kirjoittamalla alkuperäiset ilmaukset allekkain. Tämän jälkeen pelkistin ilmaukset yksinkertaisempaan muotoon ja koodasin aineiston tavoitteen (T) ja näkemyksen (N) sekä keinojen (K) alle. (Liite 4.) Tällaisen koodauksen avulla sain ennaltaehkäisevän perhepalvelumallin laatimista varten suoraan esille aineistosta tavoitteet ja keinot. Tavoitteen ja keinojen avulla pystyin näkemään millaisia tavoitteita henkilökunta asettaa perhepalvelumallille sekä keinoja saavuttaa tavoitteet. Koodauksen jälkeen aineisto oli tarpeeksi yksinkertaisessa muodossa tulosten auki kirjoittamista varten, joten analysointi jätettiin näiden kahden teeman osalta tähän vaiheeseen. Taulukossa 6 on esimerkki oppimiskahvila-aineiston analysoinnista.

Taulukko 6. Esimerkki oppimiskahvilan varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijä -teeman analysoinnista.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
<u>Mahdollisimman aikaisessa vaiheessa</u> esim. <u>vasukeskustelun yhteydessä</u> tai <u>jos lapsesta/perheen tilanteesta on herännyt</u> esim. neuvolassa (T/K)	Ennaltaehkäisevä työote (T) mukana keskusteluissa (K)
<u>Neuvonta ja ohjaus</u> erilaisiin <u>tukipalveluihin</u> (T)	Neuvonta ja ohjaus tukipalveluihin (T)
<u>Linkkinä eri toimijoiden välillä</u> (T)	Yhteistyön linkkinä (T)
Vähintään <u>jokaisella päivähoitoalueella oma</u> (N/T)	Varhaiskasvatusalueellinen (N/T)

Yhteistyön tiivistäminen ja kouluttautuminen teeman analysoin myös kirjoittamalla alkuperäiset ilmaukset allekkain Word-ohjelmassa laadittuun taulukkoon. Tämän jälkeen alleviivasin aineistosta keskeisiä ilmauksia ja koodasin alkuperäisiin ilmauksiin tavoitteet (T) ja keinot (K). Tämän jälkeen kirjoitin pelkistetyn ilmauksen ja koodasin pelkistetyt ilmaukset uudelleen, jonka jälkeen laadin pelkistettyjen ilmausten perusteella alaluokat. (Liite 4.)

6.3 Arviointiaineisto

Oppimiskahvila-aineiston pohjalta luotujen huolipolku- ja työnkuvakaavioiden, yhteistyön tiivistämis- ja koulutustoivetaulukoiden arviointiaineiston analysoinnin aloitin melko pian aineiston keräämisen jälkeen. Aineisto koostui kolmesta isosta kartongista, johon oli kuvattuna huolipolku- ja työnkuvakaaviot omissa erillisissä kar-

tongeissaan ja yhteistyöntiivistämisen- ja koulutustoivetaulukot yhteisessä kartongissa. Arvioinnin yhteydessä henkilökunta sai myös äänestää varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijälle sopivaa nimeä työnkuvakaavoin perusteella.

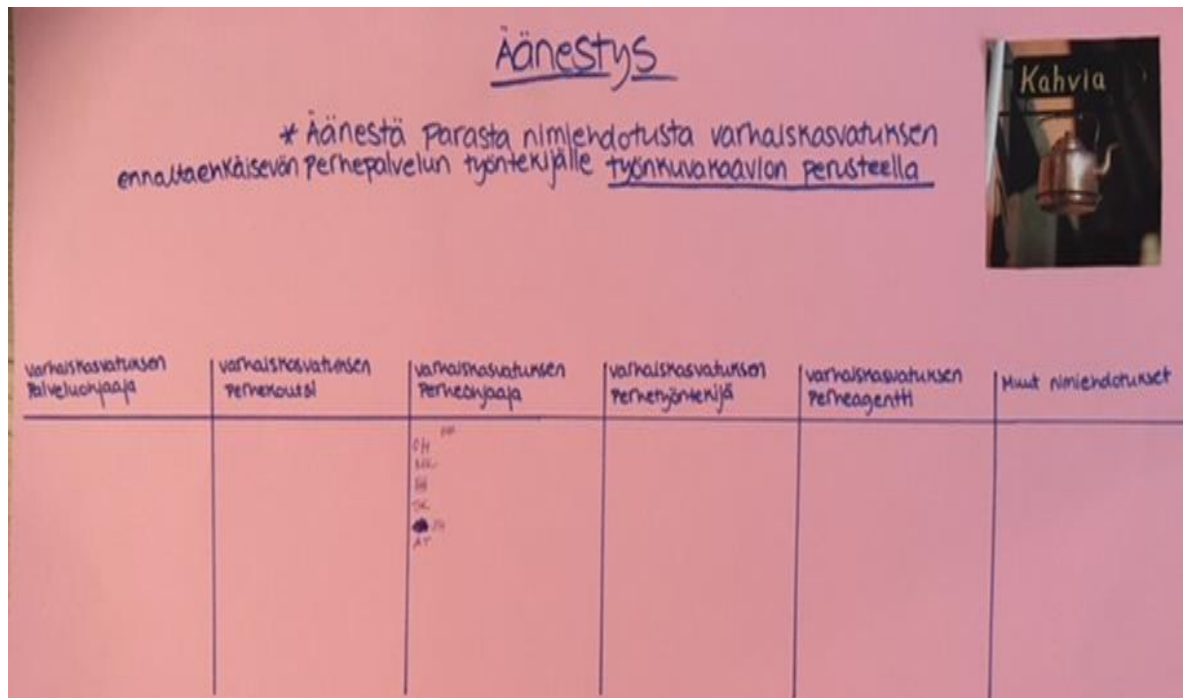
Kirjeessä (Liite 2.), jonka lähetin henkilökunnalle sähköpostin välityksellä etukäteen toivoin henkilökunnan tekemän muutoksia ja asialisäyksiä kaavioihin ja taulukoihin. Annoin myös vaihtoehdoksi mahdollisuuden kirjoittaa hyväksymisen merkiksi omat nimikirjaimensa kaavioihin ja taulukoihin, jos he kokivat, että ne olivat sellaisenaan soveltuvia varhaiskasvatukseen. Muutoksia ja asialisäyksiä ei kartonkeihin tullut, joten aineiston analyysissä sovellettiin määrällisiä analyysitapoja. Määrällisessä tutkimuksessa tarkastellaan tietoa numeerisesti ja siinä vastataan mm. kysymykseen kuinka moni (Vilka 2007,14). Tässä tapauksessa laskin henkilökunnan nimikirjaimet aineistosta lukumäärinä ja toin esille lukumäärien prosentuaalisen osuuden koko henkilökunnan määrästä. Tällä tavoin sain tuotua esille sen, kuinka suuri osa henkilökunnasta osallistui arviointiin ja osoitti hyväksyvänsä kaaviot ja taulukot.

Huolipolkukaavion arviointiin osallistui nimikirjainten määrän perusteella viisi (n=5) henkilökunnan jäsentä. Kirjoittamalla nimikirjaimensa kartonkiin he arvioivat sen soveltuvan sellaisenaan varhaiskasvatukseen. Lintuviidassa henkilökuntaa on 14 kasvattajaa, 3 avustajaa, 2,5 päiväkotihuoltajaa, päiväkodinjohtaja sekä varhaiserityisopettaja, eli yhteensä 21,5 jäsentä. Laskentaan mukaan otetaan kasvattajat, avustajat, päiväkodinjohtaja sekä varhaiserityisopettaja, sillä he ovat olleet mukana kehittämisenprosessissa, eli 19 henkilökunnan jäsentä. Tämän perusteella huolipolkukaavion arviointiin osallistui n. 26% henkilökunnasta.

Työnkuvakaavion arviointiin osallistui puolestaan seitsemän (n=7) henkilökunnan jäsentä. He arvioivat työnkuvakaavion soveltuvan sellaisenaan varhaiskasvatukseen. Tämän kaavion arviointiin osallistui n. 37% henkilökunnasta. Yhteistyön tiivistämisen- ja koulutustoivetaulukoiden arviointiin osallistui myöskin seitsemän (n=7) henkilökunnan jäsentä. Asialisäyksiä tai muutosehdotuksia ei tähänkään kohtaan tullut, joten kirjoitetut nimikirjaimet osoittivat taulukoiden olevan sopivia sellaisenaan. Taulukoiden arviointiin osallistui siis n. 37% henkilökunnasta.

Varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijän työnkuvakaavion perusteella suoritettuun nimiäänestykseen osallistui seitsemän (n=7) henkilökunnan jäsentä eli 37%

henkilökunnasta. Äänestyksen tulos oli yksimielinen ja varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijän nimeksi valikoitui varhaiskasvatuksen perheohjaaja. (Kuva 3.)

Kuva 3. Äänestyskartonki varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijän nimestä.

6.4 Työryhmän fokusryhmähaastatteluaineisto

Työryhmän työkonferenssi -tyyppinen fokusryhmäpalaveri toteutettiin kolmen teeman avulla. Ensimmäisenä arvioitiin dialogisesti keskustellen oppimiskahvila-aineiston perusteella luotuja huolipolku- ja varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuva-kaavioiden ja yhteistyöntiivistämis- ja koulutustoivetaulukoiden soveltuvuutta varhaiskasvatukseen. Sen jälkeen laadittiin kaavioista ja taulukoista toimintasuunnitelma ja lopuksi keskusteltiin tämän kehittämistyön prosessista ja toteutuksesta ja työryhmän jäsenet antoivat siitä palautetta.

Työryhmässä pohdittuja asioita ja kaavioihin tehtyjä huomioita ei ole analysoitu, vaan ne on kirjattu suoraan kaavioihin. Työryhmältä tuli kaavioihin muutosehdotuksena muutamien sanamuotojen tarkistaminen, kaavioissa käytettyjen värien ja muutamien nuolen muokkaaminen. Asialisäysehdotuksia ei kaavioihin tullut. Yhteistyöntiivistämis- ja koulutustoivetaulukoihin ei tullut asialisäyksiä tai muutosehdotuksia. Työryhmän kanssa laadittua teemakohtaista toimintasuunnitelmaa ei ole myöskään

analysoitu. Toimintasuunnitelman teemat olivat huolipolkukaavion jalkauttaminen, varhaiskasvatuksen perheohjaajan työkuvakaavion eteenpäin vieminen, yhteistyötiivistämistaulukosta tiedottaminen sekä koulutustoiveiden toteutuksen mahdollistaminen. Nämä kaikki kaaviot, taulukot ja toimintasuunnitelma toimivat tämän opinnäytteen lopputuotoksena.

7 AINEISTOJEN TULOKSET

Tässä pääluvussa kuvaan aineistojen tulokset. Alla olevissa luvuissa tulokset on kuvattu prosessissa käytettyjen menetelmien mukaisesti.

7.1 Aivorihiaineiston tulokset

Seuraavaksi kuvaan aivorihiaineiston yhteenvedon. Tuon esille henkilökunnan näkemyksen perheiden nykytilanteesta sekä viisi kehittämisen teemaa, jotka nousivat aineistosta analyysin tuloksena. Aivorihiessä selvitettiin; Kerro millaista osaamista kaipaavat vanhemmuuden ja perheiden tukemiseen, kerro millaista apua ja tukea kaipaavat vanhemmuuden ja perheiden tukemiseen ja kuvaile millaisesta varhaiskasvatuksen perhepalvelusta asiakkaat eli perheet mielestäsi hyötyvät. Nykytilankartoituksessa Lintuviidan henkilökuntaa pyydettiin kuvailemaan lyhyesti perheiden nykytilannetta.

7.1.1 Perheiden nykytila

Perheiden nykytilaa kartoitettiin aivorihiaineistossa yhdellä kysymyksellä, jossa oli tarkoitus selvittää henkilökunnan näkemyksiä perheiden nykytilanteesta ja samalla käynnistää henkilökunnan ajatteluprosessi varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhepalvelumallin kehittämistä varten. Kartoituksessa nousi esille kolme selkeää nykytilannetta kuvaavaa näkemystä. Niitä ovat perheiden moninaisuus, perheissä olevat moninaiset haasteet sekä kasvatusvastuun siirtyminen vanhemmilta muualle.

Perheiden moninaisuus. Henkilökunta näkee, että ydinperhe ei ole enää yleisin vaan nykyään perheitä ja perhemuotoja on paljon erilaisia. Henkilökunta nosti uusperhearjen yhtenä perhemuotona erityisesti esille, sillä kokemuksen mukaan monen lapsen arki on kahden kodin välillä kulkemista.

Perheissä olevat moninaiset haasteet. Henkilökunta näkee perheiden elämän kiireisenä ja suorituskeskeisenä. Erityisesti henkilökunta nosti esille eroperheiden ja uusperheiden kohtaaman uudenlaisen arjen ja sen mukana tulevat haasteet.

Tuo haasteita sovitella kasvatuskäytäntöjä ja -tapoja toimia.

Sosiaalisen median nähtiin myös luovan paineita perhe-elämään, sillä usein sosiaalinen media luo vääristynyttä kuvaa muiden perheiden todellisesta arjesta. Tämä aiheuttaa henkilökunnan mielestä jatkuvaa vertailua, kateutta ja syyllisyydentuntoa vanhempana toimimisessa. Tämän seurauksena henkilökunta näki, että perheet eivät uskalla tuoda todellisia haasteitaan esille ja ongelmat halutaan pitää vain perheiden omana tietona;

Ongelmia peitellään viimeiseen asti.

Nykyperheissä henkilökunnan näkemyksen mukaan on paljon työttömyyttä, uusavuttomuutta, päihde- ja mielenterveysongelmia sekä henkistä ja fyysistä väkivaltaa.

Kasvatusvastuun siirtyminen vanhemmilta muille/muualle. Henkilökunta toi esille, että nykyvanhempien vanhemmuuteen sitoutuminen on hankalaa ja rutiineista ja rajoista kiinnipitäminen työlästä. Lapsille annetaan herkästi älylaite käteen, joka henkilökunnan mielestä korvaa vanhemman tehtävän. Kasvatusvastuun nähtiin olevan paljon myös isovanhemmilla. Henkilökunnan mukaan yhdeksi päiväkodin rooleista onkin noussut lasten kasvattamisen ohella vanhempien kasvattaminen vanhemmuuteen ja vanhemmuuden tukeminen.

Päiväkodin pitää kasvattaa vanhempia.

7.1.2 Viisi teemaa varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhepalvelumallin kehittämiseksi

Kehittämistehtävän tavoitteena oli kehittää uusi toimintamalli varhaiskasvatukseen Seinäjoelle, jossa vanhemmuuden tukeminen ennaltaehkäisevänä perhepalveluna oli keskiössä. Tätä tavoitetta silmällä pitäen analysoitaessa aivoriihiaineistosta nousi selkeästi esille viisi teemaa, joilla uusi toimintamalli voitiin kehittää; huolenpuheeksiotto, vanhemmuuden tukeminen, varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijä, yhteistyön tiivistäminen sekä kouluttautuminen. Matalakynnyksisyys nousi

myös omaksi teemakseen mutta näen sen olevan selvästi osa koko varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhepalvelumallin ajatusmaailmaa. Sen vuoksi en erikseen tässä vaiheessa käsitellyt tätä teemaa. Seuraavaksi yhteenveto aivoriihiaineistosta esille nousseista teemoista.

Huolen puheeksiotto. Aivoriihiaineistosta voi lukea, että henkilökunta tiedostaa perheiden moninaisuuden sekä näkee perheiden erilaiset tilanteet ja haasteet. Henkilökunta ilmaisi kokevansa kuitenkin epävarmuutta tarttua havaittuihin perheiden haasteisiin; miten ottaa esimerkiksi eroperheen, uusioperheen, maahanmuuttajataustaisen perheen tai muulla tavalla haastavassa tilanteessa olevalle perheelle huoli puheeksi, miten puuttua ja antaa ohjeita perheen arjen haasteisiin, esimerkiksi rajojen asettamiseen ja arjen hallintaan.

Miten ottaa puheeksi/puhua... perheiden tilanteesta. → rajojen asettaminen, arjen hallinta (nukkumaanmeno, pukeminen, ruokailut, päiväkoitiin tulo).

Vanhemmilta tulevat kasvatuskysymykset → miten vastata.

Vanhemmuuden tukeminen. Vanhemmuuden tukemisen teemaan vastauksista nousi esille erilaisten perheiden ymmärtäminen, huomioiminen ja kohtaaminen haastavissa elämäntilanteissa. Esille nostettiin esimerkiksi maahanmuuttajataustaisten perheiden ymmärtäminen, heidän kulttuurinsa ja kasvatustapojensa tiedostaminen, eroperheiden lasten tukeminen ja samalla molempien vanhempien tasavertainen huomioiminen ja tukeminen. Moninaisten varhaiskasvatuksessa eteen tulevien perhetilanteiden vuoksi henkilökunta ilmaisi tarvitsevänsä lisää osaamista perheiden kohtaamiseen;

Vinkkejä eri elämäntilanteissa olevien perheiden kohtaamiseen.

Vanhemmuuden tukemisen näkökulmasta esille nousi ehdotus varhaiskasvatuksen palveluohjauksesta. Henkilökunnan mielestä perheiden ja vanhemmuuden tukemista varten tarvitaan varhaiskasvatukseen oma työntekijä.

Palveluohjausta.

Mihin tarvittaessa ohjata eteenpäin.

Varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijä. Aineistosta voi lukea, että henkilökunta kokee tarvitsevänsä apua ja tukea perheiden haastavien tilanteiden edessä ja kaipaa varhaiskasvatukseen osaamista ja selkeää linjaa, kuinka toimitaan parhaalla mahdollisella tavalla perheiden hyväksi. Henkilökunta toivoi selkeää linkkiä siihen, mihin ohjata tarvittaessa perhettä eteenpäin, jos ongelmia perheen elämässä alkaa näkyä. Henkilökunnan mukaan perheet hyötyisivätkin siitä, jos kaupungin varhaiskasvatuksessa olisi työntekijä, joka toimisi perheiden ja henkilökunnan tukena ja samalla linkkinä varhaiskasvatuksen, kotien ja muiden yhteistyökumppanien välillä.

Mihin tarvittaessa ohjata eteenpäin.

Kaupunkiin työntekijä (esim. kuraattori) linkiksi pk:n (lue: päiväkotien) + kotien ja kotien + eri instanssien välille.

Palveluohjausta → mistä hakea apua vanhemmuuteen → milloin hankkia apua/tukea.

Yhteistyön tiivistäminen. Aivoriihiaineistossa henkilökunta nosti esille yhteistyön merkityksen eri tahojen kanssa varhaiskasvatuksen henkilökunnan apuna ja tukena perheiden hyvinvoinnin takaamisessa. Henkilökunta toivoi tiiviimpää ja sujuvampaa yhteistyötä eri tahojen, kuten esimerkiksi sosiaalitoimen ja neuvolan kanssa. Tiiviimän yhteistyön lisäämisen myötä toivottiin, että tiedonkulku eri tahojen välillä olisi avoimempaa ja varhaiskasvatuksen henkilökunnalla olisi lapsen ja perheen tilanteesta riittävä tieto parhaan mahdollisen tuen takaamiseksi lapselle ja perheelle.

Sujuvampaa yhteistyötä esim. lastensuojelun ja sosiaalitoimen kanssa ja neuvolan.

Tiiviimpää, avointa yhteistyötä eri tahojen kanssa.

Tulevan ryhmän kasvattajalle riittävä tieto perheen tilanteesta.

Yhteistyön näkökulmasta myös johtajan merkitys henkilökunnan apuna ja tukena vanhemmuuden ja perheiden tukemisessa nostettiin esille.

Johtajat tukevat työntekijöiden näkemyksiä.

Kouluttautuminen. Kouluttautuminen nousi isompien teemojen alateemaksi mutta erittäin selkeästi havaittavaksi ja tärkeäksi. Kyseinen teema nousi esille useissa henkilökunnan kirjoittamissa vastauksissa. Henkilökunta kaipaa selkeästi uudenlaista osaamista voidakseen tukea vanhemmuutta ja perheiden hyvinvointia varhaiskasvatuksessa parhaalla mahdollisella tavalla.

Vinkkejä eri elämäntilanteissa olevien perheiden kohtaamiseen.

Maahanmuuttajataustaisten perheiden ymmärtäminen → heidän kulttuuri, kasvatustavat.

Eroperheissä molempien osapuolien huomioiminen.

Miten ottaa puheeksi/puhua... perheiden tilanteesta.

7.2 Oppimiskahvila-aineiston tulokset

Oppimiskahvilassa ideoitiin aivoriihiaineistosta nousseiden, edellä kuvattujen teemojen avulla varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevää perhepalvelumallia. Edellä kuvatut viisi teemaa olin yhdistänyt oppimiskahvilassa kolmessa eri pöytäryhmässä ideoitaviksi aihealueiksi. Näitä olivat huolen puheeksiotto ja vanhemmuuden tukeminen, varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijä sekä yhteistyön tiivistäminen ja kouluttautuminen. Seuraavaksi kuvaan keskeisimmät oppimiskahvilan tulokset teemakohtaisesti.

7.2.1 Huolen puheeksiotto ja vanhemmuuden tukeminen

Oppimiskahvilassa nousi esille näkemys siitä, miten asiat etenevät, kun huoli perheen hyvinvoinnista herää. Henkilökunnan mukaan huolen herättyä keskustellaan ensin tiimin kesken ovatko muut tiimiläiset huomanneet samaa huolta herättävää asiaa perheen hyvinvoinnissa. Asioista keskustellaan mahdollisesti myös esimiesten ja varhaiserityisopettajan, VEO:n kanssa. Tämän jälkeen otetaan asia puheeksi nopeasti ja matalalla kynnyksellä perheen kanssa. Oppimiskahvilassa keskustelua aiheutti se, kuka ottaa huolen perheen kanssa puheeksi. Keskustelussa korostettiin

luottamuksellisen suhteen merkitystä ja todettiin että työntekijä, jolla on luottamuksellisin suhde perheeseen ottaa huolen puheeksi.

Oppimiskahvilassa nähtiin, että joskus jo pelkkä huolta aiheuttavasta asiasta puhuminen perheen kanssa saattaa helpottaa perheen tilannetta ja huoli perheen hyvinvoinnista helpottuu tai poistuu.

Hetimit huoli puheeksi perheiden kanssa →lähtiskö asia siitä purkautumaan → voi olla lopuksi "vain" pieni asia.

Oppimiskahvilassa korostetiin, että myös vanhemmat itse voivat ottaa varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa perheensä huolet puheeksi. Tällöin nähtiin erittäin tärkeäksi, että henkilökunta ottaa vanhemmilta tulevat huolet tosissaan ja niihin tartaan tarkoituksenmukaisella tavalla.

Otamme vanhemmilta lähtöisin olevat "huolet" tosissaan.

Henkilökunta keskusteli myös siitä, millaisten toimenpiteiden avulla vanhemmuutta voidaan tukea varhaiskasvatuksessa. Kirjoitetuissa vastauksissa tärkeäksi nähtiin joustavan palvelun tarjoamisen, mikä tarkoitti esimerkiksi hoitoaikojen muuttamista joustavasti perheiden tarpeita vastaavaksi. Avoimen keskustelun, aidon kuuntelun ja ymmärtämisen sekä perusteltujen neuvojen antamisen perheiden arjen pulmatilanteissa nähtiin toimivan vanhemmuuden tukemisena. Keskustelun vanhempien kanssa nähtiin olevan ajatusten vaihtoa. Tärkeäksi asiaksi vanhemmuuden tukemiseksi varhaiskasvatuksessa nostetiin myös tukipalveluihin ohjaaminen.

7.2.2 Varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijä

Oppimiskahvilassa nousi esille paljon erilaisia näkemyksiä ja tavoitteita koskien mahdollista varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijää. Pohdittavia asioita oli esimerkiksi se, missä vaiheessa perhepalvelun työntekijää tarvitaan, kun huoli perheen hyvinvoinnista herää ja millaista perhepalvelun työntekijän työ voisi olla perheiden, työntekijöiden ja yhteistyön näkökulmasta. Henkilökunnan näkemyksen mukaan varhaiskasvatuksessa oleva perhepalvelun työntekijä -palvelu saattaisi vastata perheiden tarpeisiin paremmin silloin kun huoli on vielä pieni, kuin esimerkiksi

lastensuojelu. Lisäksi heidän näkemyksensä mukaan perheet voisivat uskaltaa kertoa huolensa helpommin ulkopuoliselle työntekijälle, koska vanhemmat eivät välttämättä halua kertoa kaikkea varhaiskasvatuksen henkilökunnalle.

Palvelu voisi vastata perheen tarpeisiin paremmin ennen kuin LS (lue: lastensuojelu) tms.

Kuraattorille voisi ”ulkopuolisena” ”uskaltaa” sanoa paremmin/helpommin.... eikä vanhemmat halua meille välttämättä kertoa.

Oppimiskahvilassa nostettiin esille erilaisia tavoitteita, joita henkilökunta näkisi varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijän työllä olevan. Henkilökunnan mielestä perhepalvelun työntekijä tulisi mahdollisimman varhaisessa vaiheessa mukaan huolen herättyä, kun työskennellään perheiden kanssa. Mahdollisen perhepalvelun työntekijän nähtiin olevan henkilökunnan tukena ja erittäin tärkeäksi nähtiin, että työntekijä olisi mukana varhaiskasvatuksen arjessa ja yhteys häneen saataisiin erittäin nopeasti, esimerkiksi päivittäisen soittoajan ja sähköpostin välityksellä. Tähän saavutettavuuden mahdollistamiseksi henkilökunta esitti tavoitteeksi, että jokaisella varhaiskasvatusalueella olisi oma varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijä.

Varhaiskasvatuksen palveluohjaajan/kuraattorin tulisi näkyä arjessa (ei istu yksin toimistossa ja ilmesty palaveriin).

Vähintään jokaisella päivähoitoalueella oma.

Oppimiskahvilassa tuli esille, että varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijä toimisi linkkinä eri toimijoiden välillä myös tiedonkulun näkökulmasta. Työntekijän tehtäväksi nähtäisiin myös neuvoa perhettä arjen haasteissa ja ohjata tarvittaessa muiden palveluiden piiriin.

Neuvonta ja ohjaus erilaisiin tukipalveluihin.

Ohjata srk, Hope... 3.sektorin palvelut, harrastukset.

7.2.3 Yhteistyön tiivistäminen ja kouluttautuminen

Oppimiskahvilassa henkilökunta kuvasi millaisena he näkevät toimivan yhteistyön. Toimivan yhteistyön nähtiin olevan avointa, kaikkia osapuolia kunnioittavaa ja luotamuksellista. Tärkeäksi nähtiin, että jokaisella osapuolella olisi lupa kertoa ja puhua asioista ja tieto kulkisi nopeasti kaikkien yhteistyötahojen välillä. Tärkeäksi yhteistyön toimivuuden näkökulmaksi nostettiin myös käsitys siitä, että kaikilla eri tahoilla on yhteinen päämäärä ja tavoite. Perheiden näkökulmasta esille nostettiin, että palavereissa olisi vain tarvittavat ihmiset paikalla ja monialaiset työryhmät tulisivat käytännöksi.

Kaikki kunnioittaa jokaista osapuolta → kukaan ei ole ”yläpuolella”.

Tiedottaminen eri tahojen välillä; mukana vain tarvittavat asiantuntijat.

Yhteistyön tiivistämiseksi tuli myös ideoita, joiden avulla yhteistyötä voitaisiin kehittää. Esitettiin, että tarvitaan selkeä kaavio yhteistyöstä, joka olisi kaikilla tiedossa ja kaikilla eri tahoilla olisi lupa toimia keskenään. Seuraava lainaus oppimiskahvila-aineistosta kuvaa hyvin henkilökunnan toiveita yhteistyön kehittämisestä:

Selväksi se, mitä kenellekin kuuluu/ kuka tekee mitäkin.

Oppimiskahvilassa henkilökunta nosti esille myös tarpeelliseksi näkemiään koulutuksia. Esille nousi halu kehittää huolen puheeksioton taitoja. Lisäksi henkilökunta ilmaisi kokevansa epävarmuutta tunnistaa perheiden erilaisia haastavia tilanteita, joten toivottiin koulutusta ja tietoutta siihen, mihin vanhemmat tarvitsevat nykyisin tukea ja miten tunnistaa perheiden avuntarve. Koulutusta toivottiin myös paikallisista perheiden tukipalveluista.

Tietoa mihin voimme ohjata perheet ihan konkreettisesti → työntekijöiden nimiä, paikkojen nimiä.

Lisäksi henkilökunta koki tarvitsevansa koulutusta viestinnästä ja puheviestinnästä. Heidän mukaansa viestintätaitojen avulla voisi tukea perheitä ja vanhemmuutta paremmin.

7.3 Arviointiaineiston tulokset

Arvioinnin kohteena olivat oppimiskahvila-aineiston perusteella luodut huolipolku- ja työnkuvakaaviot sekä yhteistyötiivistämis- ja koulutustoivetaulukot. Henkilökunnan oli mahdollista tehdä kaavioihin ja taulukoihin muutosehdotuksia ja asialisäyksiä tai kirjoittaa nimikirjaimensa hyväksymisen merkiksi kartonkeihin kaavioiden ja taulukoiden soveltuvuudesta varhaiskasvatukseen. Asialisäyksiä tai muutosehdotuksia ei kaavioihin tai taulukoihin tullut, joten aineiston analysointi suoritettiin määrällisiä aineistonanalyysitapoja hyödyntäen. Analysoinnin avulla laskettiin, että huolipolku-kaavion arviointiin osallistui 26% henkilökunnasta ja työnkuvakaavion sekä yhteistyön tiivistämis- ja koulutustoivetaulukoiden arviointiin osallistui kaikkiin 37% henkilökunnasta. Kaikki arviointiin osallistuneet hyväksyivät kaaviot ja taulukot sellaisenaan.

7.4 Työryhmän fokusryhmähaastattelun tulokset

Työryhmän fokusryhmäpalaverissa keskusteltiin luoduista huolipolku- sekä perheohjaajan työnkuvakaavioista ja ne todettiin varhaiskasvatukseen soveltuviksi. Muutamana muutosehdotus kaaviossa käytetyistä sanamuodoista, väreistä ja nuolista tuli. Huolipolku-kaavio ja perheohjaajan työnkuvakaavio laadittiin osallistavien menetelmien avulla Lintuviidan henkilökunnan ja työryhmän kanssa ja ne ovat nähtävillä sivulla 63 ja 65. Yhteistyötiivistämis- ja koulutustoivetaulukoihin ei tullut muutosehdotuksia ja todettiin, että ne toimivat johtajille tiedonantona henkilökunnan näkemyksistä. Kyseiset taulukot ovat nähtävillä liitteessä 5.

Näiden keskustelujen lisäksi työryhmän kanssa laadittiin varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhepalvelumallin toimintasuunnitelma, joka piti sisällään huolipolku-kaavion jalkauttamisen, varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvan eteenpäin viemisen, yhteistyön tiivistämistaulukosta tiedottamisen sekä koulutustoiveiden toteutuksen mahdollistamisen. Näitä teemakohtaisia tavoitteita pohdittiin keinojen ja resurssien, aikataulun, vastuuhenkilöiden sekä arvioinnin näkökulmista. Seuraavassa taulukossa (Taulukko 7.) on näkyvillä laadittu toimintasuunnitelma kokonaisuudessaan.

Taulukko 7. Varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhepalvelumallin toimintasuunnitelma.

Varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhepalvelun toimintasuunnitelma				
Teemakohtainen tavoite	Keinot ja resurssit	Aikataulu	Vastuuhenkilöt	Arviointi
Huolipolkukaavion jalkauttaminen	<ul style="list-style-type: none"> - huolipolkukaavio esitetään johtoryhmälle johtoryhmän palaverissa - laajempi jako vasta, jos perheohjaajan työ perustetaan. Silloin jalkauttaminen etenee siten, että aluejohtaja lähettää huolipolkukaavion päiväkodin johtajalle, joka tuo sen esille talon palaverissa ja pedatiimeissa. Mahdollista myös, että Henna Antila kiertää tarvittaessa eri yksiköissä esittelemässä kaaviota. 	<ul style="list-style-type: none"> - johtajille esitys 13.12.2018 päivä-koti Taikassa - kaavio jalkautetaan vasta mahdollisen perheohjaajan työn perustamisen jälkeen 	<ul style="list-style-type: none"> - johtajille esittämisestä vastaa Henna Antila - myöhemmässä vaiheessa jalkauttamisesta vastaa mahdollisesti aluejohtajat, päiväkodin johtajat sekä Henna Antila 	<ul style="list-style-type: none"> - arviointi suoritetaan vasta, kun se on voitu jalkauttaa
Varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvan eteenpäin vieminen	<ul style="list-style-type: none"> - työnkuvakaavio esitetään johtoryhmälle - luodun työnkuvakaavion avulla pyritään hankkeistamaan tämä kehittämishanke etsimällä hankerahoitusta - esitetään talousarvioon 2020 	<ul style="list-style-type: none"> - kaavion esittäminen johtoryhmälle 13.12.2018 päivä-koti Taikassa - hankehaku on jatkuvaa ja niitä seurataan koko ajan ja tartutaan sopivaan hankerahoitukseen heti 	<ul style="list-style-type: none"> - kaavion esittämisestä vastaa Henna Antila - hankkeistuksen mahdollisuuksia selvittää Johanna Vieri 	<ul style="list-style-type: none"> - keväällä 2019 tarkastellaan hankkeistamisen etenemistä - arviointia tehdään, jos työnkuvakaavion mukainen työ perustetaan
Yhteistyön tiivistämistäulukosta tiedottaminen	<ul style="list-style-type: none"> - todettiin tämän olevan tiedoksianto - esitetään tiedoksiantona johtoryhmälle 	<ul style="list-style-type: none"> - esitetään johtoryhmälle 13.12.2018 	<ul style="list-style-type: none"> - taulukon esittämisestä vastaa Henna Antila 	<ul style="list-style-type: none"> - arvioidaan, onko yhteistyö tiivistynyt, jos perheohjaajan työ saadaan perustettua (esimerkiksi opinäytetyön avulla)
Koulutustoiveiden toteutuksen mahdollistaminen	<ul style="list-style-type: none"> - viedään ETEVÄN johtoryhmälle tiedoksiantona koulutustoiveista - viedään eteenpäin kaupungin omista koulutuksista päätäville - seurataan tarjottavia koulutusmahdollisuuksia 	<ul style="list-style-type: none"> - pyritään saamaan osa vuoden 2019 koulutuksiin 	<ul style="list-style-type: none"> - Johanna Vieri 	

Huolipolkukaavion jalkauttamisen teemakohtaiseen tavoitteeseen kirjattiin, että kehittäjä esittää kaavion johtoryhmälle joulukuussa 2018 johtoryhmän palaverissa, jolloin toteutuu jalkauttamisen ensimmäinen vaihe. Palaverissa keskusteltiin siitä, että

kaavion voi jalkauttaa henkilökunnalle vasta siinä vaiheessa, jos perheohjaajan työ on perustettu varhaiskasvatukseen, koska kaaviossa on näkyvillä mahdollisen perheohjaajan osuus vanhemmuuden tukemisessa varhaiskasvatuksessa. Jos perheohjaajan työ perustetaan varhaiskasvatukseen, huolipolkukaavion jalkauttaminen etenee siten, että aluejohtajat lähettävät kaavion sähköpostin välityksellä päiväkodin johtajille, jotka ottavat sen esille talon palaverissa ja pedagogisissa tiimeissä. Pedagogiset tiimit koostuvat pääasiassa päiväkodin johtajasta ja varhaiskasvatuksen opettajista, jotka kehittävät ja pohtivat yksikön pedagogista toimintaa yhteisissä palaverissa. Jalkauttamiseen liittyvää arviointia voidaan tehdä vasta siinä vaiheessa, jos perheohjaajan työ on perustettu ja henkilökunta on tietoinen huolipolkukaaviosta. Tämä kirjattiin huolipolkukaavion toimintasuunnitelman arviointikohtaan.

Varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvan eteenpäin viemisen teemakohtaiseen tavoitteeseen kirjattiin, että kehittäjä esittää luodun kaavion johtoryhmän palaverissa joulukuussa 2018. Kaavion eteenpäin viemiseksi työryhmässä pohdittiin hankkeistamisen mahdollisuutta ja päätettiin, että seurataan esimerkiksi opetushallituksen hankehakuja. Hankerahoitusta haettaessa on syytä olla hankkeen suunnitelma valmiina ja todettiin, että tämä kehittämistyö toimii siihen tarpeeseen erinomaisesti. Sovittiin, että aluejohtaja Johanna Vieri seuraa ja selvittää hankkeistuksen mahdollisuuksia. Palaverissa sovittiin, että hankkeistamisen etenemistä arvioidaan keväällä 2019.

Yhteistyön tiivistämistaulukosta tiedottamisen teemakohtaisesta tavoitteesta keskusteltaessa todettiin sen olevan tiedoksianto esimiehille ja päättäjille siitä, millaista yhteistyötä eri tahojen kanssa toivotaan lisää. Todettiin myös, että yhteistyöntiivistäminen itsessään on niin laaja kokonaisuus, että tarkempi pureutuminen siihen tämän kehittämistehtävän puitteissa olisi ollut mahdotonta. Päätettiin, että kehittäjä tuo yhteistyöntiivistämistaulukon johtoryhmälle tiedoksi huolipolkukaavion sekä perheohjaajan työnkuvakaavion esittämisen yhteydessä joulukuussa 2018. Palaverissa pohdittiin, että jos perheohjaajan työ saadaan perustettua varhaiskasvatukseen yhteistyön lisääntymistä eri tahojen kanssa voitaisiin tarkastella esimerkiksi uuden opinnäytetyön avulla.

Koulutustoivetaulukon teemakohtaisesta tavoitteesta keskusteltaessa todettiin sen myös olevan henkilökunnan näkemykseen pohjautuva tiedonanto koulutustarpeista vanhemmuuden tukemisen näkökulmasta esimiehille ja päättäjille. Sovittiin, että Johanna Vieri vie toiveet ETEVÄN johtoryhmälle sekä kaupungin sisäisistä koulutuksista päättävälle. Palaverissa keskusteltiin, että osa koulutustoiveista pyrittäisiin toteuttamaan vuoden 2019 aikana.

8 VARHAISKASVATUKSEN ENNALTAEHKÄISEVÄ PERHEPALVELUMALLI JOHTOPÄÄTÖSTEN VALOSSA

Tässä pääluvussa kuvaan ja pohdin kehitettyä varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhepalvelumallin huolipolku- ja varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuva-kaavioita. Kaaviot syntyivät yhdessä henkilökunnan kanssa käytettyjen osallistavien kehittämismenetelmien avulla ja lopulliset kaavioiden koonnit tapahtuivat kehittäjän eli minun toimesta. Työryhmän kanssa muokattiin huolipolku- ja perheohjaajan työnkuvakaavio lopulliseen muotoonsa ja pohdittiin niiden mahdollisuuksia varhaiskasvatuksessa tekemällä kaavioista toimintasuunnitelmat. Kehittämistehtävässä laadittiin myös yhteistyön tiivistämisestä ja koulutustoitteista taulukot ja niiden pohjalta tehtiin myös toimintasuunnitelmat. Nämä kaikki toimivat tämän kehittämistyön lopputuotoksena.

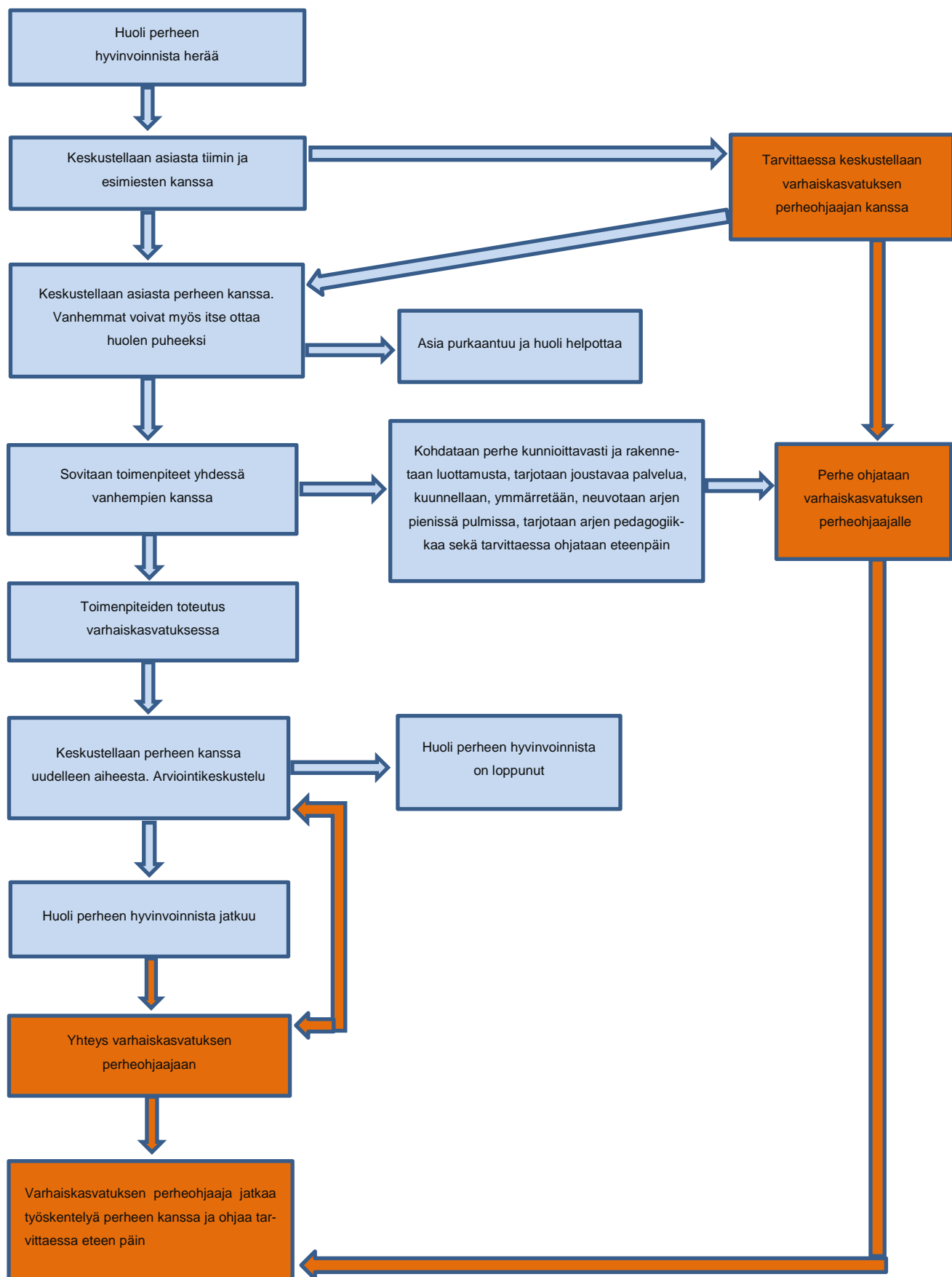
8.1 Huolipolku-kaavio

Lasten ja perheiden elämään kuuluu paljon erilaisia vaikuttajia, jotka ovat vuorovai- kuteisessa suhteessa toinen toisiinsa. Näitä ovat mm. neuvola, varhaiskasvatus, työ, koulu, kaveripiiri, televisio, internet ja erilaiset vapaa-ajan toiminnot. Perheillä on erilaisia ulkoisia ja sisäisiä resursseja pärjätä arjessa ja koota edellä mainituilta vaikuttajilta perheelle toimiva arjen kokonaisuus. Suurimmalla osalla lapsiperheistä arki sujuu ilman ylitse-pääsemättömiä haasteita, mutta samanaikaisesti osa lapsiperheistä kokee haasteita arjessa selviytymisessä. Tällaisten moninaisten vaikutta- jien ympäristössä perheiden kanssa tehtävä työ on haastavaa ja nykyisten työkäy- tänteiden ja työmuotojen löytäminen on erittäin tarpeellista. Lasten ja perheiden kanssa työskenteleviltä ammattilaisilta vaaditaan herkkyyttä havaita lasten kehitystä ja perheiden elämän toimivuutta uhkaavia tekijöitä, johtuivatpa ne esimerkiksi van- hempien jaksamattomuudesta tai työkiireistä. Havaitut huolenaiheet on tehtävä per- heille näkyviksi yhteisissä ja osallistavissa keskusteluissa. (Helminen 2006, 28, 32.)

Vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön edellytyksenä tulisi olla toimintamalli, jonka avulla olisi mahdollista toimia johdonmukaisesti (Huhtanen 2007, 184). Työ- yhteisöissä yhteisesti sovitut toimintatavat ja -periaatteet ovat avainasemassa, jotta

voitaisiin varmistaa palveluiden saatavuus, onnistuminen ja tasalaatuisuus. Palveluiden saatavuuden, onnistumisen ja tasalaatuisuuden varmistamiseksi täytyy kuvata palveluiden ydinprosessit, sekä arvioida että kehittää niitä. Kun prosessit on tehty näkyväksi ne vaikuttavat suoraan työn tuloksellisuuteen ja tehokkuuteen sekä työntekijän roolin ja tehtävän ymmärtämiseen. (Mäkisalo 2003, 169 – 170.)

Kehittämistehtävässäni aineistoissa esille nousseiden asioiden pohjalta näin tarpeelliseksi laatia prosessikaavion varhaiskasvatuksen arjessa eteen tulevan ydinprosessin tilanteesta, jossa huoli perheen hyvinvoinnista herää. (Kuvio 3.) Henkilökunta kirjoitti aineistoon kaipaavansa selkeää linjaa, kuinka toimitaan varhaiskasvatuksessa parhaalla mahdollisella tavalla perheiden hyväksi. Luotu huolipolku-kaavio toimii siis yhtenä varhaiskasvatuksen ydinprosessin kuvauksena ja toimintamallina ja on siten tukena henkilökunnalle varhaiskasvatuksen arkisissa tilanteissa. Huolipolku-kaavio tekee näkyväksi sen, kuinka varhaiskasvatuksessa tulisi edetä huolen herättyä perheen hyvinvoinnista. Siinä on kuvattuna myös erilaisia tuen muotoja, joiden avulla varhaiskasvatuksessa voidaan perheiden hyvinvointia tukea. Luotu huolipolku-kaavio toimii tilanteessa, jossa huoli perheen hyvinvoinnista on vielä pieni. Huolipolku-kaavio ei siis poista tarvetta ottaa yhteyttä suoraan lastensuojeluun, jos huoli perheen hyvinvoinnista on jo suuri. Sinisellä värillä kaaviossa on kuvattuna varhaiskasvatuksen henkilökunnan rooli ja oranssilla mahdollisen varhaiskasvatuksen perheohjaajan rooli.

Kuvio 3. Varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhepalvelumallin huolipolkukaavio prosessikaaviona.

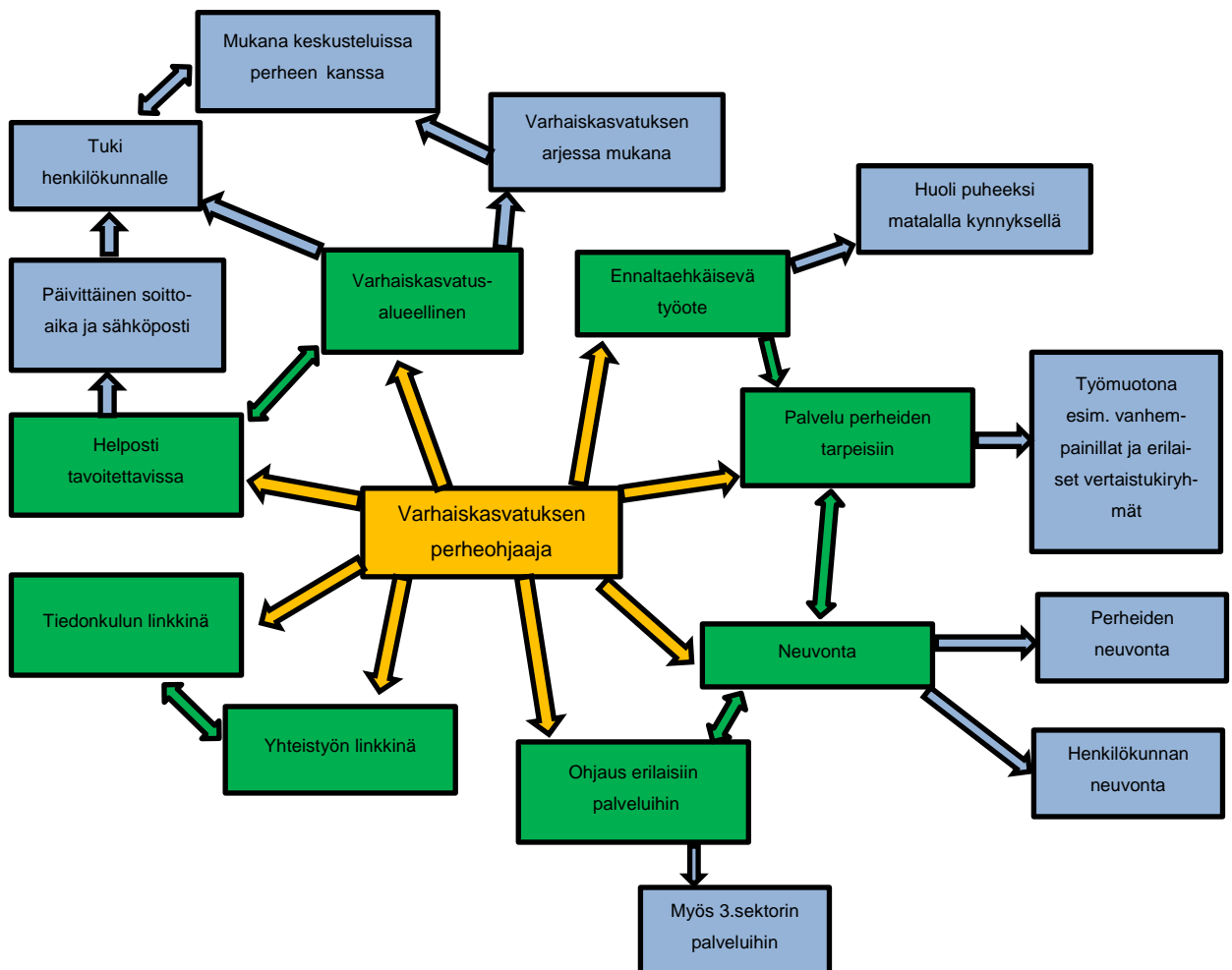
Huolipolkukaaviossa korostuu keskustelun merkitys varhaisen tuen mahdollistamiseksi. Toisin sanoen huolen varhainen puheeksiotto ja dialoginen vuorovaikutus keskusteluissa ovat korostuneen tärkeitä elementtejä. Huolipolkukaaviossa tilanteen nähdään käynnistyvän, kun jollakin varhaiskasvatuksen työntekijällä herää huoli lapsen ja perheen hyvinvoinnista. Huolesta keskustellaan tiimin jäsenten, esimiesten ja tarvittaessa mahdollisen varhaiskasvatuksen perheohjaajan kanssa. Tämän jälkeen asia otetaan puheeksi vanhempien kanssa. Joissakin tilanteissa myös vanhemmat voivat ottaa itse huolensa puheeksi ja henkilökunnan tulee suhtautua niihin tilanteen vaatimalla tavalla. Toisinaan jo huolen puheeksi ottaminen ja asiasta keskusteleminen saattavat helpottaa huolta, silloin asian käsittely voi jäädä siihen.

Kun huoli on otettu vanhempien kanssa puheeksi, sovitaan yhdessä vanhempien kanssa toimenpiteet. Henkilökunta toi aineistossa esille, millaisia toimenpiteitä voidaan varhaiskasvatuksessa vanhemmuuden tukemiseksi tehdä. Niitä olivat mm. joustavan palvelun tarjoaminen, kuunteleminen, ymmärtäminen, arjen pienissä pulmissa neuvominen ja arjen pedagogiikan tarjoaminen. Vilén ym. (2014, 25) kuvaavat perheiden kanssa tehtävää työtä counselling-tason työksi. Heidän kuvauksensa tukee Lintuviidan henkilökunnan näkemystä siitä, millaista tukea varhaiskasvatuksessa voitaisiin perheille tarjota. Vilén ym. (2014, 25) mukaan counselling-tason työ on vuorovaikutusta, jonka pyrkimyksenä on asiakkaan ymmärtäminen ja tukeminen. Siihen nähdään kuuluvaksi mm. kuuntelu, kysyminen, kartoittaminen, ilmeillä ja eleillä viestiminen, neuvominen, ohjaaminen, yhdessä toimiminen ja tiedon jakaminen. Jos varhaiskasvatuksen henkilökunnan tarjoama tuki ei ole perheelle riittävä, näki Lintuviidan henkilökunta tarpeelliseksi ohjata tarvittaessa perhe eteenpäin mahdolliselle varhaiskasvatuksen perheohjaajalle.

Seuraavassa vaiheessa toteutetaan varhaiskasvatuksessa vanhempien kanssa yhdessä sovitut toimenpiteet, jonka jälkeen vanhempien kanssa pidetään arviointikeskustelu. Tässä vaiheessa voidaan todeta, että toteutetut toimenpiteet ovat helpottaneet huolta perheen hyvinvoinnista ja voidaan jäädä seuraamaan asiaa. Jos huoli kuitenkin jatkuu, henkilökunta näki tarpeelliseksi ohjata perhe mahdolliselle varhaiskasvatuksen perheohjaajalle, joka jatkaisi työskentelyä perheen kanssa huolen ollessa vielä pieni mutta olemassa. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan tehtäväksi jäisi perheen ohjaaminen eteenpäin, jos perheohjaajan tarjoama tuki ei ole riittävä.

8.2 Varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhepalvelumallin perheohjaaja

Kehittämistehtävässäni luotiin aineistojen pohjalta myös varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvakaavio (Kuvio 4.), koska henkilökunta toi aineistossa selkeästi esille näkemyksen tarpeesta kehittää varhaiskasvatukseen henkilökunnan ja perheiden tueksi palvelua, jonka avulla voitaisiin vanhemmuutta tukea paremmin. Kyseisenlaista työmuotoa ei varsinaisesti varhaiskasvatuksessa Seinäjoella vielä tällä hetkellä ole.

Kuvio 4. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvakaavio toimenpide-ehdotuksena.

Järvinen ym. (2012, 80.) kuvaavat kirjassaan hyvin varhaiskasvatuksen perhetyön yleisimpiä toimintamuotoja ja työnkuvia. Tämä kuvaus istuu hyvin kehitettyyn mahdolliseen Seinäjoen varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvaan. Heidän mukaansa perheet ohjautuvat oma-aloitteisesti tai varhaiskasvatuksen henkilökunnan aloitteesta perhetyöntekijän asiakkaaksi huolen herättyä lapsen tai perheen hyvinvoinnista. Huoli voi liittyä esimerkiksi kasvatuskäytäntöihin, vanhempien jaksamiseen tai parisuhteen ja perhe-elämän erilaisiin tilanteisiin. Toimintamuotoina varhaiskasvatuksessa tehtävässä perhetyössä voi olla esimerkiksi vanhempainillat, perhetapaamiset ja erilaiset vertaisryhmät. Lisäksi varhaiskasvatuksen perhetyöntekijä on mukana varhaiskasvatuksen arjessa, mm. erilaisissa ryhmätilanteissa tai lapsen kanssa kahden kesken työskenneltäessä. Varhaiskasvatuksen perhetyö toimii tiiviissä yhteistyössä eri tahojen kanssa perheessä esiintyvien tarpeiden mukaan ja työssä huomioidaan erityisesti lapsen hyvinvointi osana perhettä. (Järvinen ym. 2012, 80 – 81.)

Edellisen kuvauksen lisäksi henkilökunta näki varhaiskasvatuksen perheohjaajan työn erityisesti olevan ennaltaehkäisevää matalankynnyksen palvelua perheiden tarpeisiin. Työnkuvauksessa henkilökunta korosti sitä, että perheohjaajan tulisi olla tavoitettavissa helposti sekä työntekijöiden, että perheiden näkökulmasta ja perheohjaajan tulisi olla varhaiskasvatuksen arjessa näkyvästi mukana. Helppo tavoitettavuus takaisi perheohjaajan työn olevan sekä varhaiskasvatuksen henkilökuntaa, että perheitä tukevaa. Perheiden ja henkilökunnan ohjaus erilaisissa tilanteissa nähtiin myös tärkeäksi perheohjaajan työmuodoksi. Edellisessä Järvisen ym. (2012, 80 – 81) kuvauksessa varhaiskasvatuksen perhetyöntekijän työnkuvassa mainittiin tiiviin yhteistyön tekeminen eri tahojen kanssa. Tämä nousi kehittämistehtäväni aineistossa vahvasti esille ja henkilökunta näkikin, että yhteistyö eri tahojen kanssa voisi tiivistyä mahdollisen varhaiskasvatuksen perheohjaajan avulla.

Laaditussa varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvakaaviossa on siis kuvattuna Seinäjoen kaupungin Lintuviidan henkilökunnan näkemykset perheohjaajan työnkuvasta. Samalla se kertoo henkilökunnan näkemästä tarpeesta laajentaa varhaiskasvatuksessa tarjottavia varhaisen tuen muotoja lapsille ja perheille. Työnkuvakaavion auki kirjoittamisen avulla on mahdollista kehittää varhaiskasvatukseen uusi ennal-

taehkäisevän perhepalvelun toimintamuoto vastaamaan perheiden tarpeita paremmin ja takaamaan matalankynnyksen palveluita entistä paremmin. Täten se toimii tämän kehittämistyön toimenpide-ehdotuksena. Varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvan perustaminen varhaiskasvatukseen vapauttaisi parhaimmillaan henkilökunnan resursseja perustyöhön, joka on lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen. Perheohjaaja voisi ottaa vastuuta vanhemmuuden tukemisesta, jolloin tilanteesta hyötyisivät sekä perheet että varhaiskasvatuksen henkilökunta.

Opinnäytetyöni prosessin ollessa jo käynnissä varhaiskasvatukseen Seinäjoelle perustettiin varhaiskasvatuksen sosiaalityöntekijän toimi, jonka työnkuva muistuttaa joiltakin osin opinnäytetyössäni esille tuomaa varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvaa. Varhaiskasvatuksen sosiaalityöntekijän työ on määräaikainen kokeilu, joka päättyy vuoden 2019 lopussa. Pyysin varhaiskasvatuksen sosiaalityöntekijää mukaan kehittämiseen, mutta resurssien ollessa uuden toimenkuvan perustamistilanteessa rajalliset, se ei ollut mahdollista. Koen, että kehittämistehtävässä laadittu huolipolkukaavio ja varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvakaavio tukevat varhaiskasvatuksen sosiaalityöntekijän kokeilua Seinäjoella ja mahdollistavat kokeilun jatkumisen vuoden 2019 jälkeen vakituisena varhaiskasvatuksen työmuotona. Myös toimintasuunnitelma varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvan eteenpäin viemisestä auttaa osaltaan vakiinnuttamaan varhaiskasvatuksen sosiaalityöntekijän kokeilua sekä mahdollisesti auttaa luomaan uuden toimenkuvan Seinäjoen varhaiskasvatukseen. Parhaimmassa tapauksessa varhaiskasvatuksen sosiaalityöntekijä sekä mahdollinen varhaiskasvatuksen perheohjaaja voisivat tehdä yhteistyötä työparina perheiden hyvinvoinnin tukemiseksi.

8.3 Yhteistyön tiivistäminen

Useat sivistys-, sosiaali- ja terveystalveluita koskevat lait, suositukset ja ohjelmat velvoittavat eri hallintoalueiden palveluiden järjestäjiä toimimaan horisontaalisessa ja vertikaalisessa yhteistyössä ja vuorovaikutussuhteessa. Tavoitteena on, että palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisen ja suunnittelun tuloksena, palvelut muodostavat käyttäjien näkökulmasta yhtenäisen kokonaisuuden ja erityispalveluiden

tukea olisi mahdollista saada peruspalveluiden yhteydessä. (Perälä ym. 2012, 21 – 22.)

Yhteistyön tiivistäminen eri tahojen kanssa nousi kehittämistehtäväni aineistoissa tärkeäksi teemaksi. Rönkkö ja Rytönen (2010, 285) kirjoittavat, että moniammatillinen yhteistyö ei välttämättä toteudu helposti, sillä Suomessa on pitkä yksilöasian-tuntijaperinne. Perälä ym. (2012, 14) puolestaan kritisoivat, että usein eri hallinto-alojen välinen yhteistyö on satunnaista tiedon vaihtamista ja siihen ei kuulu esimerkiksi yhteisistä tavoitteista sopiminen. Perheiden kanssa tehtävä työ vaatii kuitenkin ehdottomasti moniammatillisuutta, sillä on mahdotonta ajatella, että perhe saisi avun vain yhden tai kahden ammattiryhmän voimin. (Rytönen & Rönkkö 2010, 288). Kehittämällä yhteistyötä eri tahojen kanssa voidaan palvelujen laatua parantaa (Stenvall & Virtanen 2012, 43).

Perälä ym. (2012, 22, 24) tuovat esille, että keskeisimmät lasten ja perheiden kanssa työskentelevien tahojen yhteistyövelvoitteet liittyvät avoimeen ja vastavuo-raiseen tietojen jakamiseen, tuen tarpeen selvittämiseen, eri tahojen väliseen suunnitelmayhteistyöhön sekä ilmoitusvelvollisuuteen. He lisäävät, että yhteistyö on oleellista myös toiminnan ohjauksessa ja arvioinnissa. Yhteistyön näkökulmasta tavoitteeksi kehittämistehtävässäni asetui toimiva yhteistyö sekä yhteistyön tiivistäminen. Henkilökunta toivoi avoimempaa, hallintorajoja ylittävää yhteistyötä sekä parempaa tiedonkulkua eri tahojen kanssa. Myös palaverikäytäntöihin ja eri yhteistyö-tahojen rooleihin toivottiin selkeyttä. Konkreettisena kehittämissuositukseksi tuli rakentaa yhteistyökaavio. Perälän ym. (2012, 24.) mukaan käytössä olevia toiminta-prosesseja tuleekin tarkastella nykyistä enemmän kokonaisuutena ja siten varmistaa, että saumaton yhteistyö eri tahojen välillä toimii.

Oman näkemykseni mukaan varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuva sijoittuisi laaditun kaavion perusteella sivistys- ja sosiaalipalveluiden välimaastoon. Tällainen uusi työnkuva varhaiskasvatuksessa mahdollistaisi parhaimmillaan osaltaan entistä paremman yhteistyön tekemisen perheiden hyvinvoinnin tukemisen näkökulmasta eri hallintoalojen välillä. Yli hallintorajojen tehtävä monialainen yhteistyö verkosto-yhteistyönä mahdollistaa kokonaisvaltaisemman perheiden ja vanhemmuuden tukemisen.

Kehittämistehtävän tulosten pohjalta yhteistyön tiivistämistä kaivataan vielä runsaasti enemmän varhaiskasvatuksen ja muiden tahojen välillä, joten työtä yhteistyön tiivistämiseksi tulee aktiivisesti jatkaa. Näkisin, että ennen kaikkea näkemystä varhaiskasvatuksen merkityksestä tuen antajana perheille tulisi korostaa yhteistyökumppaneille, jolloin esimerkiksi tiedonkulku ja tiedonjakaminen eri tahojen välillä voisi helpottua. Laadittu taulukko yhteistyön tiivistämisestä (Liite 5.) on Lintuviidan henkilökunnan näkemys ja samalla tiedonanto esimiehille, päättäjille ja yhteistyökumppaneille hedelmällisemmän yhteistyön saavuttamiseksi. Työryhmän kanssa laadittu toimintasuunnitelma mahdollistaa yhteistyön tiivistämisen toiveista tiedottamisen.

8.4 Kouluttautuminen

Seinäjoen varhaiskasvatuksen tavoitteena on tarjota laadukasta varhaiskasvatusta, jonka yhtenä edellytyksenä on osaava, ammattitaitoinen henkilökunta (Meirän Vasu 2017, 4). Henkilökunnan aineistossa esille tuomat koulutustoiveet kirjattiin omaan taulukkoon (Liite 5.) ja niitä käsiteltiin työryhmässä laatimalla koulutustoiveiden toteutuksen mahdollistamiseksi toimintasuunnitelma. Henkilökunta koki usein voimattomuutta tukea perheitä, joka saattoi johtua siitä, että tarpeellinen tieto perheiden nykyelämästä yleisesti puuttuu ja henkilökunnalla ei ole tiedossa sopivia menetelmiä tukeakseen vanhemmuutta varhaiskasvatuksessa. Koulutustoiveita olivat mm. huolen puheeksiotto, vanhemmuuden tukeminen, Seinäjoen paikalliset tukipalvelut sekä nykyperheiden haasteet. Koulutustoiveitaulukko toimii esimiehille ja päättäjille selkeänä tiedonantona siitä, millaisia koulutuksia henkilökunta kokee tarvitsevansa. Työryhmän kanssa laadittu toimintasuunnitelma mahdollistaa koulutustoiveista tiedottamisen esimiehille ja päättäjille.

8.5 Johtopäätösten loppuksi

Heino ja Miller (2007, 12) kirjoittivat tekstissään jo vuonna 2007, lapsiperheiden elämästä, nykyahteista ja yhteiskunnassa tarjolla olevien palveluiden riittävydestä ja kehittämistarpeista. Lapsiperheiden elämä on nykyään yhä eriarvoisempaa niin

taloudellisesti kuin sosiaalisestikin ja perheen ja työelämän vaatimusten yhteensovittaminen tuo haasteita. Lapsiperheiden arki on aina kokoelma kompromisseja ja erilaisia ratkaisuja. Kaikki haasteet heijastuvat lasten ja perheiden hyvinvointiin ja se herättää kysymyksiä tarjolla olevien palvelujen ja perheiden tukimuotojen riittävydestä ja joustavuudesta. Perheet tarvitsevat palveluita, jotka ovat helposti tavoitettavissa ja lähellä kotia. Arkiset, luontaisesti peruspalveluihin liittyvät palvelut ja kohtaamispaikat saattavat olla parhaita ehkäisevän tuen välittäjiä. (Heino & Miller 2007, 12.)

Huolipolku- ja perheohjaajan työnkuvakaaviot muodostavat yhdessä tässä opinnäytetyössä tavoitellun varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhepalvelumallin. Perhepalvelumallin avulla tarjottu tuki vanhemmille ja perheille voi olla asiakkaan näkökulmasta katsottuna kevyttä perhepalvelua ilman raskasta lastensuojelun leimaa. Yhteys perheeseen luodaan tilanteessa, jossa huoli on vielä pieni. Varhaiskasvatus osana peruspalveluita tavoittaa valtaosan perheistä päivittäin, joten kynnyks perhepalvelun vastaanottamiseen saattaa olla matala. Kehitetyllä varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhepalvelumallin avulla, voidaan vanhemmuutta tukea nopeasti ja helposti, eikä perheen tilanne välttämättä ehdi kehittyä pahemmaksi.

Toimintasuunnitelman laatimisen tarkoituksena on jakaa tavoite toimiviin vaiheisiin ja sitä kautta se tarjoaa selkeän etenemissuunnitelman siitä, miten kyseinen tavoite saavutetaan (Smartsheet, [viitattu 14.11.2018]). Työryhmän kanssa laadittu toimintasuunnitelma (nähtävillä s. 58) auttaa näkemään eri vaiheet ja tavat, joiden avulla varhaiskasvatuksen perhepalvelumallin käyttöönotto on mahdollista Seinäjoella.

Kehittämistehtävän tulokset esitettiin johtoryhmälle 13.12.2018 johtoryhmän palaverissa. Esityksessä käytettiin PowerPoint -ohjelmaa, johon oli liitetty kehittämistehtävässä laaditut huolipolkukaavio, varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvakaavio, yhteistyön tiivistämis- ja koulutustoivetaulukot sekä työryhmän kanssa laadittu toimintasuunnitelma. Esityksessä kerrottiin lyhyesti aluksi kehittämistehtävän tavoitteet ja aikataulu, aineiston keräämisen ja analysoinnin tavat ja raamit. Tämän jälkeen esiteltiin lopputuotoksena olevat kaaviot ja taulukot ja lopuksi lyhyesti kehittämistehtävän johtopäätökset. Mukana palaverissa oli viisi (n=5) johtoryhmän jäsentä sekä yksi sosionomiopiskelija kuuntelijan roolissa. Aikaa esittelyyn oli mahdollista käyttää 20 minuuttia.

Esitysaikataulun ollessa tiukka, aiheesta ei runsasta keskustelua ehditty käymään. Lyhyesti keskusteltiin kuitenkin siitä, mikä yhteys kehitetyllä varhaiskasvatuksen perheohjaajan toimenkuvalla on Seinäjoelle juuri perustettuun varhaiskasvatuksen sosiaalityöntekijän toimenkuvaan. Todettiin, että kehittämistehtävän perheohjaajan toimenkuva vahvistaa näkemystä varhaiskasvatuksen palveluiden kehittämisen tarpeesta kohti vanhemmuuden tukemista. Lisäksi todettiin, että mahdollinen varhaiskasvatuksen perheohjaaja voisi toimia nykyisen varhaiskasvatuksen sosiaalityöntekijän työparina tulevaisuudessa. Johtoryhmä toi vielä esille, että opinnäytetyönä kehitetty varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevä perhepalvelumalli on laaja kokonaisuus ja se nähdään yhdeksi mahdolliseksi kehittämisen kohteeksi Seinäjoen kaupungin varhaiskasvatuksessa. Aluejohtaja Johanna Vieri pyysi saada itselleen esityksessä käytetyn PowerPoint -esityksen asian mahdollista eteenpäin viemistä varten. PowerPoint -esityksen avulla kaupungin päättäjille on mahdollista lyhyesti ja nopeasti esittää opinnäytetyönä kehitetty varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevä perhepalvelumalli.

9 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUKSEN ARVIOINTI JA POHDINTA

Opinnäytetyönä tekemäni kehittämistehtävä oli ajallisesti pitkä prosessi, joka vaati voimavaroja sekä itseltäni, Lintuviidan päiväkodin henkilökunnalta, että myös perheeltäni. Aloitin opinnäytetyöprosessin hoitovapaani aikana syksyllä 2017, mutta pian prosessin käynnistyttyä palasin kokopäivätyöhöni. Huomasin prosessin olevan sen verran vaativa työn, koulun ja arjen yhteensovittamisen näkökulmasta, että jäin opintovapaalle syksyllä 2018. Suunnittelin itselleni lukujärjestyksen kehittämistehtävän tekemistä varten ja toteutin sitä lähes poikkeuksetta.

Kyseinen kehittämisen aihe oli pyörinyt mielessäni useita vuosia ja yksi syy ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittamiseen oli halu päästä kehittämään kyseistä aihetta. Mitä pidemmälle kehittämisen prosessi eteni, sitä motivoituneemmaksi ja innostuneemmaksi aiheesta tulin. Opin valtavasti kehittämisen prosessista itsessään ja varsinkin osallisuuden merkityksestä siinä. Prosessin avulla ymmärsin myös itsestäni ammattilaisena sen, että kehittäminen työnä voisi sopia minulle erinomaisesti. Toisaalta voisin nähdä itseni tulevaisuudessa tekemässä myös varhaiskasvatuksen perheohjaajan työtä. Teoriaosuuteni kirjoittaminen puolestaan vahvisti osaamistani vanhemmuuden tukemiseksi varhaiskasvatuksessa ja koen voivani suoraan hyödyntää sitä työssäni.

9.1 Kehittämistyön toteutuksen arviointi

Kehittämistyön tarpeellisuutta pohdin ja hahmottelin useamman vuoden ajan idean syntymisestä lähtien. Kiinnitin tarkemmin huomiota varhaiskasvatuksessa tekemääni työhön ja tarpeisiin, joita olen perheiden kanssa työskennellessäni huomannut. Syvempää aiheen tarkastelua aloin tekemään kehittämisaiheeni varmistuttua. Aluksi tutustuin muiden kaupunkien vastaavanlaiseen toimintaan heidän verkkosivujensa kautta ja koetin saada kuvaa siitä, miten varhaiskasvatuksen perhepalvelua toteutetaan muissa kaupungeissa. Luin myös uudet valtakunnalliset ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat, varhaiskasvatuslain, lastensuojelulain sekä sosiaalihuoltolain siitä näkökulmasta, mitä ne määräävät vanhemmuuden tukemisesta varhaiskasvatuksessa ja kuinka ne raamittavat kehittämistehtävääni. Lisäksi tutustuin

aiheeni teoriataustaan kirjallisuuden pohjalta. Näiden toimien avulla nousi hyvin esille teoreettista viitekehystä, jonka mukaan kehittämistä lähdettiin toteuttamaan.

Toimintatutkimukseen kuuluu syklisyys, jossa toimintaa hiotaan useiden perättäisten suunnittelu ja kokeilusyklien avulla (Heikkinen 2008, 19). Tässä kehittämissä syklisyys tulee esille selkeästi siinä, että prosessissa kerättiin useampi eri aineisto, jotka analysoitiin pian keräämisen jälkeen ja analyysin tulosten pohjalta päätettiin, kuinka seuraava aineisto kerätään. Kehittämismenetelmien valintaan olen tyytyväinen ja siihen, että jokaista käytettyä menetelmää on harkittu tarkasti aina analysoinnin tulosten pohjalta. Toisaalta arvioitaessa oppimiskahvila-aineiston pohjalta luotuja kaavioita ja taulukoita arviointiin osallistujien määrä jäi vähäiseksi. Todennäköisesti suuremman joukon osallistujia olisi tuonut sellainen menetelmä, jossa olisin itse voinut olla mukana ja kannustaa henkilökuntaa tekemään kaavioihin ja taulukoihin asiallisäyksiä tai muutoksia tai kirjoittamaan nimikirjaimensa hyväksymisen merkiksi. Aikataulullisista syistä se ei ollut mahdollista, vaan käytetyn menetelmän tuli mahdollistaa arviointi tehtäväksi esimerkiksi kahvitauolla. Yritin lisätä henkilökunnan motivoitumista ja osallistumista arviointiin lähettämällä henkilökunnalle etukäteen kirjeen sähköpostitse (Liite 2). Osallistujamäärä jäi kuitenkin toivottua pienemmäksi mutta koen silti, että osallistujien yksimielisyyden vuoksi luodut kaaviot ja taulukot voivat toimia varhaiskasvatuksessa. Muihin käytettyihin menetelmiin olen tyytyväinen ja koen saaneeni niistä laadukasta aineistoa kehittämistehtävää varten.

Oma rooliini kehittämistehtävän edetessä vaihteli. Henkilökunnalle pidetyissä kehittämismenetelmissä oma roolini oli olla kehittäjänä, joka ei osallistunut dialogisiin keskusteluihin eikä arviointiin. Näin paremmaksi pysyä neutraalina, sillä minulla oli itselläni vahva mielikuva siitä, millainen varhaiskasvatuksen perhepalvelumallin tulisi olla. Olen pohtinut, vaikuttiko vahva näkemykseni käytettyiden menetelmien suunnitteluun ja esimerkiksi oppimiskahvilassa käytettyihin apukysymyksiin liikaa. Pohdintani mukaan olen kuitenkin mielestäni onnistunut asetettujen tavoitteiden ja kehittämiskysymysten suuntaisesti luomaan varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevän perhepalvelumallin kaavioineen ja taulukoineen henkilökunnan esille tuomien näkemyksien tavalla ja kehittämistehtävää raamittavan teorian pohjalta. Työryhmän

keskusteluihin puolestaan osallistuin tasavertaisena keskustelijana ja toin omia näkemyksiäni esille.

Laadullisella tutkimusmenetelmällä toteutetussa tutkimuksessa korostetaan kontekstuaalisuutta; tutkimus on aina aika-, paikka- ja tilannesidonnaista. Tutkimustekstissään tutkijan tulee ottaa kantaa siihen, miten aika, paikka ja haastattelutilanne ovat vaikuttaneet haastattelun laatuun ja siten kerätyn tutkimusaineiston kykyyn vastata asetettuun kehittämiskysymykseen ja tavoitteisiin. (Vilka 2015, 133.) Henkilökunnalle toteutetuissa kehittämisen menetelmissä paikkana toimi heidän oman päiväkotinsa tilat. Tämä oli selkeä valinta, sillä oma tuttu ympäristö toi rentoutta kehittämistilanteisiin sekä varmasti osaltaan madalsi mielipiteiden esilletuomisen kynystä. Työryhmän palaverit pidettiin Tanelinrannan päiväkodin neuvotteluhuoneessa sekä Hyllykallion päiväkodin tiloissa. Nämä tilat valikoituivat sen perusteella, mistä kehittäjän, eli minun oli helpoin varata yhteiset tilat palavereita varten. Lisäksi koin, että minulle tutut tilat helpottivat jännitystäni toimia palavereiden vetäjänä.

Kehittämistehtävästä rajattiin ulkopuolelle varhaiskasvatuksen piirissä olevien vanhempien näkemysten esille tuominen mutta henkilökunnalle korostettiin, että ideoinnissa tulee pitää kirkkaana mielessä lasten ja perheiden tarpeet. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden kuuleminen ensimmäiseksi oli mielestäni tarpeen, sillä perheet eivät välttämättä tiedä olemassa olevia tapoja ja resursseja, joilla vanhemmuutta tuetaan varhaiskasvatuksessa. Jatkokehittämistehtäväksi näkisinkin, että mallia testattaisiin ja sen jälkeen otettaisiin vanhemmat mukaan arvioimaan ja jatkokehittämään luotua perhepalvelumallia. Lisäksi ehdottaisin jatkotoimenpiteeksi benchmarking -tutustumiskäyntiä johonkin kaupunkiin, jossa varhaiskasvatuksen perhepalvelua jo toteutetaan ja josta voitaisiin saada lisäideoita Seinäjoen ennaltaehkäisevän perhepalvelun kehittämiseksi.

Kehittämistehtävien juurruttaminen palvelujärjestelmään voi olla puutteellista eikä siitä saada odotettuja hyötyjä. Haasteena voi usein olla kehittämistyön integrointi johtamiseen ja jokaisen työntekijän työhön. (Perälä ym. 2012, 15.) Stenvall ja Virtanen (2012, 31) kirjoittavat puolestaan, että palvelujärjestelmäkokonaisuudet ovat jäykkiä rakenteeltaan ja hyvien käytäntöjen ja toimintamallien tunnistaminen ja levittäminen on sen suhteen ongelmallista. Kehittämistehtävän aikana kehitettyä mallia ei valitettavasti ehditty ottaa käyttöön ja testaamaan, vaan opinnäytetyöprosessi

päätyi varhaiskasvatuksen perhepalvelumallin laatimisen jälkeen. Rajaus oli tehtävä aikataulullisista syistä. Työryhmään valittiin henkilöitä, jotka voivat omalta osaltaan vaikuttaa ja mahdollistaa kehittämistehtävän tulosten eteenpäin viemiseen. Valmisteltu toimintasuunnitelma työryhmän kanssa mahdollistaa kuitenkin kehittämistehtävän tulosten jalkauttamisen Seinäjoen varhaiskasvatukseen.

Johdanto-osuudessa esitellyssä tuoreessa raportissa lapsiperheiden hyvinvoinnista, otetaan kantaa valtion ohjaamiin hankkeisiin ja siihen, että niiden vaikuttavuus ei ole ollut toivotunlainen. Ratkaisuksi esitettiin, että kunnat vapautetaan lapsiperheisiin kohdistetuista strategia- ja suunnitteluelvoitteista ja siten kunnat voisivat paremmin ottaa lasten ja perheiden tarpeet huomioon omissa kuntastrategioissaan. Raportissa kuvattiin, että kuntien omat mahdollisuudet kehittää lapsiperheiden palveluita ja niiden toimintasuunnitelmia jäävät valtion velvoittamien strategisten ohjelmien viidakon alle. (Kuntalehti 1.11.2018.) Seinäjoen uudessa kaupunkistrategiassa 2018 - 2025 korostetaan varhaiskasvatuksen strategisesta näkökulmasta katsottuna perheiden kokonaisvaltaista hyvinvointia. Sen mukaan: ”laadukas varhaiskasvatus ja opetus, liikunta- ja kulttuuripalvelut, moniammatillinen yhteistyö ja vuorovaikutus perheiden kanssa tukevat asukkaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia”. (Kaupunki strategia 2018 - 2025, 7.) Loppupäätelmänä totean, että kehittämistehtävässä kehitetty varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevä perhepalvelumalli on yksi mahdollinen paikallinen toimintasuunnitelmamalli, jolla voidaan parantaa varhaiskasvatuksen laatua, nimenomaan Seinäjoella esiintyvien tarpeiden mukaan ja siten lisätä Seinäjoen perheiden kokonaisvaltaista hyvinvointia.

9.2 Kehittämistyön eettisyys ja luotettavuus

Kuulan (2006, 11) mukaan tutkimuksen eettisyys kattaa koko tutkimusprosessin aiheen valinnasta tulosten vaikutuksiin asti. Etiikka läpäisee tutkimuskohteen ja menetelmien valinnan, aineiston hankinnan, tiedon luotettavuuden, tutkimukseen osallistujien kohtelun ja tutkimustulosten vaikutuksen. (Kuula 2006, 11.) Aiheen valinnasta lähtien olen pyrkinyt harkitsemaan prosessin edetessä tekemiäni valintoja sekä sivistys- ja sosiaalipalveluiden, varhaiskasvatuksen että omassa elämässäni vaikuttavien arvojen näkökulmasta. Olen pyrkinyt huomioimaan lait ja asetukset

sekä aiheen kehittämiseen liittyvät yhteiskunnalliset normit ja näkemykset. Kuulan (2006, 21) mukaan eettinen ajattelu tarkoittaakin kykyä pohtia yhteisön ja omien arvojen kautta oikeaa ja väärää.

Myös Mäkisalo (2003, 23) painottaa, että kehittämistä on pohdittava eettisten kysymysten valossa; millä perusteella kehittämistyötä tehdään, mitkä ovat sen tavoitteet ja keinot ja kuka siitä hyötyy. Kuten edellisessä kappaleessa kirjoitin, kehittämisen prosessin edetessä täytyi pitää tarkasti mielessä varhaiskasvatuksen päätavoite, joka on lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistäminen. Tällaisen aiheen kehittäminen saattaisi liiaksi lähteä muotoutumaan sosiaalipalveluiden tuottaman perhetyön puolelle ja varhaiskasvatukseen kehitettävä perhepalvelumalli saattaisi helposti ottaa liian suuren roolin vanhemmuuden tukemisessa. Se ei missään vaiheessa ollut kehittämistehtävässä prioriteettina, vaan juuri sen vuoksi pyrin tietoisesti ja tarkasti arvioimaan prosessia koko ajan eettisesti. Kehittämistehtävän päätavoite oli luoda varhaiskasvatuksen tavoitteet ja resurssit huomioiden ennaltaehkäisevä perhepalvelumalli, josta hyötyisivät ennen kaikkea lapset ja perheet. Kehittämistehtävässä käytettyjä menetelmiä valitessa pohdin tarkasti, millaisen menetelmän avulla tämä tavoite saadaan toteutettua.

Kehittämistyön eettisyys perustuu myös tutkimuseettisen neuvottelukunnan laatiin ihmistieteissä käytettäviin eettisiin periaatteisiin. Niiden mukaan eettiset periaatteet jaetaan kolmeen osa-alueeseen; tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen ja yksityisyys ja tietosuoja. (Tutkimuseettinen lautakunta, [viitattu 27.1.2018].) Korostin jo ensimmäisessä tapaamisessa henkilökunnan kanssa, että kehittämiseen osallistuminen on vapaaehtoista ja kenkään henkilöllisyys ei tule julki lopullisessa opinnäytetyössä. Lisäksi korostin, että perhepalvelumalli kehitetään henkilökunnan näkemysten mukaan asiakasperheistä nousevien tarpeiden näkökulmasta mutta perheiden yksityisyys ja tunnistettavuus täytyy pysyä salassa. Kerätty aineisto säilytettiin ja raportoitiin kaikkien yksityisyyttä vaalien. Henkilökuntaa ja työryhmän jäseniä kunnioitettiin pitämällä heitä ajan tasalla kehittämisprosessin vaiheista ja etenemisestä. Henkilökunnalle lähetin Lintuviidan johtajan välityksellä muutaman kirjeen sähköpostitse ja työryhmälle lähetin sähköpostia jokaisesta eri prosessin vaiheesta.

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan lisätä tutkimalla ilmiötä useista eri näkökulmista käyttämällä useita erilaisia tiedonkeruumenetelmiä ja aineistoja (Ojasalo ym. 2009, 94). Tutkimuksen luotettavuutta mitataan myös siten, kuinka hyvin valittu menetelmä sopii juuri kyseisen ilmiön tutkimiseen, jota sillä on tarkoitus tutkia (Heikkinen & Syrjälä 2008, 145). Kehittämistehtävässä käytettiin useita erilaisia tiedonkeruumenetelmiä ja tehtiin analyysiä aineistoista koko prosessin ajan sekä valittiin seuraava aineistonkeruumenetelmä edellisen vaiheen aineistonanalyysin tuloksien pohjalta. Valitut toiminnalliset kehittämismenetelmät aivoriihi-, oppimiskahvila- arviointi- ja työryhmän fokusryhmähaastattelumenetelmät sopivat hyvin kehittämistehtävän tavoitteisiin. Menetelmien avulla saatiin osallistettua henkilökuntaa kehittämiseen ja tuotua heidän näkemyksensä julki myös työryhmälle.

Kuulan (2006, 34) mukaan tutkimuksen luotettavuutta lisää hyvien tieteellisten käytäntöjen noudattaminen. Toikko ja Rantanen (2009, 122) määrittävät, että kehittämistoiminnan luotettavuuden kriteerejä ovat tieteellisen luotettavuuden kriteerit niiltä osin, joihin liittyy selkeitä tutkimuksellisia asetelmia. Tutkijoiden tulisi myös olla tarkkoja ja perusteellisia kuvatessaan prosessin etenemistä, tutkimuksessa käytettyjä menetelmiä sekä tutkimukseen osallistujia. Täten tutkimuksen varmennettavuus ja luotettavuus paranevat. Tutkijoiden tulisi tehdä kriittistä arviointia tutkimuksen epäonnistumisista sekä onnistumisista. (Shek, Tang & Hang 2005, 180, 192.) Vilkan (2015, 199) mukaan raportoinnin onkin oltava arvioivaa, kriittistä ja argumentoitavaa. Hirsjärvi ja Hurme (2008, 189) sekä Vilka (2005, 158 – 159) ovat sitä mieltä, että reliabiliteetti eli luotettavuus syntyy tutkijan omasta toiminnasta ja siitä, kuinka rehellistä ja luotettavaa tutkijan analyysi materiaalista on. Heidän mukaansa luotettavuus on kiinni siitä, onko kaikki käytettävissä oleva aineisto otettu huomioon ja onko tiedot litteroitu oikein. Arvioinnin kohteena on tutkijan itsensä tekemänsä valinnat ja ratkaisut (Vilka 2005, 158 – 159).

Raportoinnissani olenkin pyrkinyt rehellisesti, huolellisesti ja tarkasti kuvaamaan aineiston keräämisen ja analysoinnin tavat eri vaiheissa ja jokaisessa vaiheessa kerätty aineisto on käytetty kokonaisuudessaan. Olen pyrkinyt avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen myös siinä, kuinka tehdyt valinnat ovat vaikuttaneet prosessin etenemiseen suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Lisäksi kirjoitin prosessin aikana päi-

väkirjaan ylös kehittämisen eri vaiheista ja käytetyistä menetelmistä huomioita. Päiväkirja toimi muistini tukena raportin kirjoittamisen vaiheessa. Myös tämä lisää osaltaan kehittämistyön luotettavuutta.

Toikon ja Rantasen (2009, 121 – 122) mukaan kehittämistoiminnassa luotettavuus tarkoittaa käyttökelpoisuutta. Syntyneen tiedon tulee olla käyttökelpoista, ei riitä, että se on todenmukaista. Vaikka kehittämistyöprosessin aikana ei ehditty testamaan kehitettyä perhepalvelumallia, uskon vahvasti sen olevan käyttökelpoinen jo siitäkin syystä, että prosessin aikana varhaiskasvatukseen perustettiin varhaiskasvatuksen sosiaalityöntekijän työmuoto, jonka työnkuva on osittain kehitetyn perheohjaajan työnkuvan kaltainen. Se kertoo siitä, että Seinäjoella nähdään tarpeelliseksi kehittää varhaiskasvatuksen palveluita vanhemmuuden tukemisen näkökulmasta. Huolipolkukaavion jalkauttamisen ja varhaiskasvatuksen perheohjaajan työnkuvan eteenpäin viemisen toimintasuunnitelma ja siihen kirjattu aiheen hankkeistamisen tavoitteet tukevat myös kehittämistyön käyttökelpoisuutta.

Kehittämisen prosessista annettu palaute oli pääsääntöisesti positiivista, mikä lisää kehittämistyön luotettavuutta. Henkilökunnalta saadun palautteen mukaan käytettyjen menetelmien tehtävänannot olivat selkeitä ja laaditut keskustelua tukevat kysymykset hyviä. Lisäksi he kommentoivat, että menetelmiin käytetty aika oli sopivan pituinen. Työryhmän palautteen mukaan aihe oli erittäin tärkeä, tarpeellinen ja ajankohtainen ja kehittäjän innostus ja motivaatio aiheen kehittämiseksi näkyi koko prosessin ajan selkeästi.

LÄHTEET

- Aivoriihi. Ei päiväystä. Tevere -työ elämä valmennus. [Verkkosivusto]. [Viitattu 24.8.2018]. Saatavana: <https://tevere.fi/menetelmat/aivoriihi/>
- Alasuutari, P. 2007. Laadullinen tutkimus. 3. uud.p. Tampere: Vastapaino.
- Arviointi sosiaalipalveluissa 2001. Katsaus arvioinnin peruskysymyksiin. [Verkkojulkaisu]. Stakes, FinSoc. Työpapereita 3/2001. [Viitattu 19.11.2017]. Saatavana: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75416/Ty%c3%b6pape-reita32001.pdf?sequence=1>
- Eriksson, E. & Arnkil, T.E. 2012. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Stakes. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 60. [Verkkojulkaisu]. 8. painos. [Viitattu 27.9.2018]. Saatavana: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90845/URN_ISBN_978-951-33-1792-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa: Valli, R. Aaltola, J. (toim.) 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus. 27 – 44.
- Fågel, S., Jonsson, M., Korvela, P. & Kupiainen, A. (toim.) 2011. Arki haltuun: Sekvenssimenetelmiä perhetyössä. Helsinki: Väestöliitto.
- Heikkinen, H.L.T. 2008. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa: Heikkinen, H.L.T., Rovio, E. ja Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Hansaprint Direct. 16 – 38.
- Heikkinen, H.L.T., Kontinen, T. & Häkkinen, P. 2008. Toiminnan tutkimisen suuntauokset. Teoksessa: Heikkinen, H.L.T., Rovio, E & Syrjälä L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Tutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Hansaprint Direct. 39 – 76.
- Heikkinen, H.L.T. & Syrjälä, L. 2008. Tutkimuksen arviointi. Teoksessa: Heikkinen, H.L.T., Rovio, E & Syrjälä L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Tutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Hansaprint Direct. 144 – 162.
- Heino, T. 2007. Varhainen vastuunotto ja lastensuojelu. Teoksessa: Remsu, N. & Törrönen, M. (toim.) Varhainen vastuunotto. Helsinki: Painotalo Miktor. 36 – 47.
- Heino, L. & Miller, H. 2007. Kohti varhaista vastuunottoa. Teoksessa: Remsu, N. & Törrönen, M. (toim.) Varhainen vastuunotto. Helsinki: Painotalo Miktor. 11 – 15.

- Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lapsen oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Juva: PS-kustannus.
- Heinämäki, L. 2005. Varhaista tukea lapselle. Työvälineenä kehittämisvalikko. Stakes. Oppaita 62. Helsinki: Erikoispaino.
- Heinämäki, L. & Kahiluoto, T. 2005. Esipuhe. Teoksessa: Heinämäki, L. 2005. Varhaista tukea lapselle. Työvälineenä kehittämisvalikko. Stakes. Oppaita 62. Helsinki: Erikoispaino. 3.
- Helminen, J. 2006. Onnen kehto vai kurjuuden alho? Suomalaisten lapsiperheiden arjen kurjistumisesta. Teoksessa: Helminen, J. (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Juva: WS. Bookwell Oy. 15 – 36.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistokustannus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.
- Huhtanen, K. 2007. Kun huoli herää. Varhainen puuttuminen koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Innokylä. 2012. Aivoriihi. Toimintamalli. [Verkkosivu]. Päivitetty 22.11.2012. [Viitattu 24.8.2018]. Saatavana: <https://www.innokyla.fi/web/malli109565>
- Innokylä. 2017. Learning-cafe eli oppimiskahvila. [Verkkosivu]. Päivitetty 3.2.2017. [Viitattu 17.8.2018]. Saatavana: <https://www.innokyla.fi/web/malli2825539>
- Innokylä. 2012. Työkonferenssi. [Verkkosivu]. Päivitetty 20.11.2012. [Viitattu 20.9.2018]. Saatavana: <https://www.innokyla.fi/web/malli110463>
- Järvinen, R., Lankinen, A., Taajamo, T., Veistilä, M. & Virolainen, A. 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Porvoo: Bookwell.
- Kaupunki strategia 2018-2025. Seinäjoki. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 14.4.2018]. Saatavana: https://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/NgcwBj0dH/Seinajoki_kaupunkistrategia_2018-2025.pdf
- Kuntalehti. 1.11.2018. Lapsiperheiden hyvinvointi ei siirry strategioista käytäntöihin -raportti esittää kuntien vapauttamista suunnitteluvälvoitteista. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 2.11.2018]. Saatavana: <https://kuntalehti.fi/uutiset/sote/lapsiperheiden-hyvinvointi-ei-siirry-strategioista-kaytantoihin-raportti-esittaa-kuntien-vapauttamista-suunnitteluvälvoitteista/>

- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- L. 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki.
- L. 30.12.2014/1301 Sosiaalihuoltolaki.
- L. 540/2018. Varhaiskasvatuslaki.
- Lainiala, L. 2014. Perhepolitiikka kriisin aikana. Perhebarometri 2014. Väestötutkimuslaitos Katsauksia E 48/2014. Helsinki: Hansaprint.
- Lehtonen, J. (toim.) 2004. Työkonferenssi Suomessa. Vuoropuheluun perustuva kehittämismetodi. [Verkkajulkaisu]. Raporttisarja 2004/1. Helsinki: Työturvallisuuskeskus. [Viitattu 20.9.2018]. Saatavana: https://ttk.fi/files/3473/Tyokonferenssi_Suomessa_2004.pdf
- Lintuviidan päiväkotii. Ei päiväystä. Seinäjoen kaupunki. Varhaiskasvatuksen hoitopaikkojen esittely. [Verkkosivusto]. [Viitattu 25.9.2018]. Saatavana: <https://www.seinajoki.fi/varhaiskasvatusjakoulutus/varhaiskasvatuspalvelut/hoitopaikkojenesittely/kasperikivistonalue/lintuviidanpaivakoti.html>
- Lämsä, A-L. 2009. Yhteiskunnan muutos ja elämän riskit. Teoksessa: Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Lämsä, A-L (toim.) Juva: PS-kustannus. 21 – 32.
- Meirän Vasu. 20.6.2017. Seinäjoen varhaiskasvatussuunnitelma.
- Mindtools. Ei päiväystä. SWOT-analysis. Discover New Opportunities, Manage and Eliminate Threats. [Verkkosivu]. [Viitattu 19.9.2018]. Saatavana: https://www.mindtools.com/pages/article/newTMC_05.htm
- Moilanen, J. 2006. Mentorointi ja sukupolvityö ehkäisevän lastensuojelun käytäntöinä. Teoksessa: Forsberg, H., Ritala-Koskinen, A. & Törrönen, M. Lapset ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleenarviointia. Jyväskylä: WS Bookwell.
- Mäkisalo, M. 2003. Yhdessä onnistumme. Opas työyhteisön kehittämiseen ja hyvinvointiin. Helsinki: Tammi.
- Nätkin, R. & Vuori, J. 2007. Perhetyön tieto ja kritiikki. Teoksessa: Vuori, J. & Nätkin, R. (toim.) Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino. 7 – 38.
- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaa. Helsinki: WSOYpro Oy.

- Opetushallitus. Ei päiväystä. SWOT -analyysi. [Verkkosivu]. [Viitattu 9.3.2018]
 Saatavana: http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/laadunhallinnan_tuki/wbl-toi/menetelmia_ja_tyovalineita/swot-analyysi
- Palvelujen tuotteistamisen käsikirja. Ei päiväystä. Menetelmiä nykytilanteen kartoittamiseen. [Verkkosivusto]. [Viitattu 24.8.2018]. Saatavana: http://palveluntuotteistaminen.fi/?page_id=160
- Perälä, M-L., Halme, N. & Nykänen, S. 2012. Lasten, nuorten ja perheiden palveluja yhteensovittava johtaminen. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Opas 19. Tampere: Suomen yliopistopaino.
- Rönkkö, L. & Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro.
- Seinäjoen kaupunki. 2018. Julkaisematon tieto.
- Seinäjoen varhaiskasvatuksen esite. Ei päiväystä. Maailman parasta varhaiskasvatusta. [Verkkosivusto]. [Viitattu 5.9.2018]. Saatavana: http://www.esitteemme.fi/Seinajoen_varhaiskasvatus_/WebView/
- Shek, D. T. L., Tang, V. M. Y. & Han X. Y. 2005. Evaluation of Evaluation Studies Using Qualitative Research Methods in the Social Work Literature (1990-2003): Evidence That Constitutes a Wake-Up Call. 2005. [Verkkootikkeli]. Research on Social Work Practice 15(3), 180–194. [Viitattu 18.11.2017]. Saatavana: https://www.researchgate.net/profile/Daniel_Shek/publication/258183832_Evaluation_of_Evaluation_Studies_Using_Qualitative_Research_Methods_in_the_Social_Work_Literature_1990-2003_Evidence_That_Constitutes_a_Wake-Up_Call/links/55246da70cf2b123c5173c3a/Evaluation-of-Evaluation-Studies-Using-Qualitative-Research-Methods-in-the-Social-Work-Literature-1990-2003-Evidence-That-Constitutes-a-Wake-Up-Call.pdf
- Siraj-Blatchford, I., Sylva, K., Muttock, S., Gilden, R. & Bell, D. 2002. Researching Effective Pedagogy in the Early Years. Research Report No 356. [Verkkokirja]. Norwich: Queen's Printer. [Viitattu 24.10.2018]. Saatavana: <http://dera.ioe.ac.uk/4650/1/RR356.pdf>
- Smartsheet. Ei päiväystä. Develop a Plan of Action with Free Templates. [Verkkosivu]. [Viitattu 14.11.2018]. Saatavana: <https://www.smartsheet.com/develop-plan-action-free-templates>
- Stenvall, J. & Virtanen, P. 2012. Sosiaali- ja terveystieteiden uudistaminen. Kehittämisen mallit, toimintatavat ja periaatteet. Tallinna: AS Pakett.
- Suomen riskienhallintayhdistys. Ei päiväystä. Nelikenttäanalyysi -SWOT. [Verkkosivu]. [Viitattu 26.2.2018]. Saatavana: <https://www.pk-rh.fi/tools/swot.html>

- Syvänen, S., Tikkamäki, K., Loppela, K., Tappura, S., Kasvio, A. & Toikko, T. 2015. Dialoginen johtaminen. Avain tuloksellisuuteen, työelämän laatuun ja innovatiivisuuteen. Tampere: Juvenes Print.
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: Tampereen Yliopistopaino – Juvenes Print.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tutkimuseettinen lautakunta. Ei päiväystä. Eettinen ennakoarviointi ihmistieteissä. Ihmistieteisiin luettavien tutkimusalojen eettiset periaatteet. [Verkkosivu]. [Viitattu 24.1.2018] Saatavana: <http://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakoarviointi-ihmistieteissa>
- Uusimäki, M. 2005. Perhetyö palvelujärjestelmässä. Teoksessa: Reijonen, M. Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. Keuruu: Otava. 17 – 42.
- Varhaiskasvatuksen hoitopaikkojen esittely. Ei päiväystä. Seinäjoen kaupunki. [Verkkosivusto]. [Viitattu 4.9.2018]. Saatavana: <https://www.seinajoki.fi/varhaiskasvatusjakoulutus/varhaiskasvatuspalvelut/hoitopaikkojenesittely.html>
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2016. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Tampere: Suomen Yliopistopaino.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2016. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2016:17. [Verkkajulkaisu]. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy. [Viitattu 5.10.2018]. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf
- Vilén, M., Seppänen, P., Tapio, N., Toivanen, R. (toim.) 2014. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. 2. painos. Vantaa: Hansaprint.
- Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Keuruu: Otava.
- Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Juva: Bookwell.
- Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. Saatavissa: <http://hanna.vilka.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-mittaa.pdf>
- Williams, A. 2012. Early intervention and prevention in family and parenting support. Brussels: Eurochild. Saatavana: [file:///C:/Users/Käyttäjä/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/EurochildCompendiumFPS%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Käyttäjä/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/EurochildCompendiumFPS%20(1).pdf)

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje henkilökunnalle

Liite 2. Kirje henkilökunnalle ennen arviointimenetelmän toteutusta

Liite 3. Esimerkit nykytilan kartoituksen ja aivoriihiaineiston analysoinnista

Liite 4. Esimerkit oppimiskahvila-aineiston analysoinnista

Liite 5. Taulukot yhteistyön tiivistämisestä ja koulutustoiveista

LIITE 1. Saatekirje henkilökunnalle

Hei

Kirjoittakaa ideapapereihin arkityön lomassa esiin nousseita ajatuksia varhaiskasvatuksen perhepalvelumallin kehittämiseksi. Älkää olko ajatuksillenne liian kriittisiä vaan antakaa ideoiden lentää ja kirjoittakaa ylös kaikki ajatukset, mitä asiasta mieleenne tulee. Vähäpätöisemmiltäkin tuntuvista ajatuksista saattaa kehittämisen edetessä tulla erittäin tärkeitä. Tarkoitus on pohtia,

1. Millaisesta perhepalvelumallista perheet hyötyvät,
2. millaista apua ja tukea kaipaavat vanhemmuuden ja perheiden tukemiseksi
3. millaista osaamista kaipaavat vanhemmuuden ja perheiden tukemiseen

Perheiden nykytilannetta on tarkoitus pohtia vain sen verran, että ajatuksenne heräävät kehittämistyötä varten.

Voitte pohtia asioita yhdessä työkaverin kanssa ja käydä sen jälkeen kirjoittamassa ajatuksenne paperille. Voitte halutessanne kirjoittaa ideat tietokoneella ja leikata ja liimata ne ideapaperiin ellei halua, että työkaveri mahdollisesti tunnistaa käsialanne. Tulevassa kehittämistyön raportissa kenenkään vastaukset eivät ole tunnistettavissa. Huomioitthän kirjoittaessanne ideoitanne, että perheiden tulee pysyä tunnistamattomina.

Tavoitteenamme on siis kehittää Seinäjoen varhaiskasvatukseen uusi toimintamalli, jossa vanhemmuuden tukeminen matalankynnyksen perhepalveluna on keskiössä. Kehitämme toimintaa työntekijälähtöisesti asiakasnäkökulman kautta.

Kiitos, että jaat asiantuntijuuttasi ja toivottavasti tämän kehittämistehtävän avulla saamme luotua varhaiskasvatukseen pysyvän uuden perhepalvelumallin.

Keväisin terveisin

Henna Antila

LIITE 2. Kirje henkilökunnalle ennen arviointimenetelmän toteutusta

HEI KAIKILLE!

Kiitos teille jokaiselle oppimiskahvilatyöillasta. Panoksenne oli upea ja teidän näkemyksienne ja keskustelujenne ansiosta varhaiskasvatukseen on luotu ennaltaehkäisevän perhepalvelun huolipolku sekä varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijän työnkuvakaavio toimenpide-ehdotuksena. Lisäksi kokosin taulukon yhteistyön tiivistämisestä ja kouluttautumistoiveista.

Vielä olisi teidän kanssa jäljellä kaksi vaihetta. Ensimmäinen toteutetaan siten, että tuon päiväkodilenne nähtäväksi huolipolun, työnkuvakaavion sekä taulukon yhteistyön tiivistämisestä ja kouluttautumistoiveista. Teidän tehtävä on arvioida luotuja kaavioita siitä näkökulmasta, soveltuvatko ne varhaiskasvatukseen ja sen kautta tehdä muutosehdotuksia suoraan kartonkeihin.

Toivoisin jokaisen tekevän jonkinlaisen merkinnän molempiin kaavioihin sekä taulukkoon, jotta saisitte teidän näkemyksenne esille siitä, olenko ymmärtänyt teidän oppimiskahvilassa tuottamanne asiat oikein. Ennen kaikkea toivoisin asialisäyksiä ja kirjoitettuja huomioita. Näin kaaviot voivat jaloitua entistä paremmiksi. Esimerkiksi jos koet, että varhaiskasvatuksen palveluohjaajan/kuraattorin työnkuvaan kuuluu vielä jotain muutakin tärkeää, vedä kaavioon nuolia ja kirjoita näkemyksesi esille. Mutta jos olet sitä mieltä, että kaaviot ovat tällaisessa muodossa juuri oikeanlaisia laita esimerkiksi vain nimikirjaimesi kartonkeihin hyväksymisen merkiksi (tämä ei ole se kaikkein toivotuin vaihtoehto). Laita nimikirjaimesi kuittauksen merkiksi myös, jos teet asialisäyksiä.

Kaaviot ja taulukko ovat näytillä teillä siellä vain viikon, joten ottakaa asia heti käsittelyyn.

Pääsette myös äänestämään. Äänestäkää tukkimiehen kirjanpidon avulla, mikä nimi teidän mielestä sopii parhaiten työnkuvakaavion perusteella ennaltaehkäisevän perhepalvelun työntekijälle? Olen laittanut muutaman nimivaihtoehdon lisää ja voitte myös itse ehdottaa jotain nimeä. Nimiehdotuksia ovat: varhaiskasvatuksen palveluohjaaja, varhaiskasvatuksen perhekoutsi, varhaiskasvatuksen perheohjaaja, varhaiskasvatuksen perhetyöntekijä, varhaiskasvatuksen perheagentti. Eniten ääniä kerännyt nimiehdotus voittaa. Muistakaa antaa ääni vain kerran.

Tämän jälkeen muokkaan kaavioita kirjoituksienne pohjalta ja esittelen ne opinnäytetyöni työryhmälle. Heidän kanssaan on tarkoitus pohtia aihetta hallinnollisesta näkökulmasta. Tämän jälkeen kirjoitan opinnäytetyöni loppuun ja sen jälkeen pyydän teiltä lopullista palautetta luodusta mallista. Toivon, että teillä löytyy vielä intoa kehittää aihetta eteenpäin! Olette olleet ihan mahtavasti mukana tässä kehittämisessä ja huomaan, että teillä todella on aiheesta erinomaisia näkemyksiä ja koette aiheen kehittämisen tarpeelliseksi.

Jos tulee kysyttävää, voit laittaa minulle sähköpostia antila.henna@gmail.com tai soittaa 044-3421548.

- Terveisin Henna Antila

LIITE 3. Esimerkit nykytilan kartoituksen ja aivoriihiaineiston analysoinnista

Aivoriihiaineiston nykytilan kartoituksen analysointia.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Yläluokka
Paljon erilaisia perheitä	Erilaisia perheitä	Perheiden moninaisuus
Ydinperhe ei ole enää yleisin	Ydinperhe ei yleisin	
Uusperheet kohtaavat "uuden arjen". Tuo haasteita sovitella kasvatusnäemyksiä ja -tapoja toimia. Kahden kodin välillä eläminen monella lapsella arkea	Uusperheiden ja eroperheiden haasteet.	
Perheissä paljon esim. työttömyyttä, uusavuttomuutta, päihde- ja mielenterveysongelmia, väkivaltaa (fyysistä ja psyykkistä)	Perheissä työttömyyttä, uusavuttomuutta, päihde- ja mielenterveysongelmia, väkivaltaa (psykyksitä ja fyysistä)	
Sosiaalinen media luo paineita → väärin tyynyt kuva muiden perheiden todellisesta arjesta → jatkuva vertailu, kateus, syyllisyydentunne → ongelmia peitellään viimeiseen asti	Median paineet – myytti "hyvästä" perheestä	Perheiden haasteet moninaisia
Vanhemmukseen sitoutuminen koetaan raskaana → omista esim. harrastuksista ei malteta antaa myöten	Halutaan omaa aikaa	
Lapselle ei uskalleta sanoa ei	Rajojen asettaminen	
Kiireinen ja suorituskeskeinen	Elämän hektisyys	
Päiväkodin pitää kasvattaa vanhempia	Päiväkoti kasvattajana	
Vastuu paljon isovanhemmilla	Vastuu pois vanhemmilta	Kasvatusvastuun siirtyminen vanhemmilta muille/muualle
Annetaan helposti älylaite käteen → korvaa vanhemman tehtävän	Älylaitteiden suuri rooli	

Kerro millaista osaamista kaipaavat vanhemmuuden ja perheiden tukemiseen

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
Vanhemmilta tulevat kasvatuskysymykset → miten vastata?	Vanhempien epätietoisuuden kohtaaminen
Maahanmuuttajataustaisten perheiden ymmärtäminen → heidän kulttuuri, kasvatustavat	Erialaisten perheiden ymmärtäminen
Eroperheissä molempien osapuolien huomiointi	Perheiden huomiointi

Vinkkejä eri elämäntilanteissa olevien perheiden kohtaamiseen ja mihin tarvittaessa ohjata eteenpäin	Perheiden kohtaaminen ja eteenpäin ohjaus
Palveluohjausta	Palveluohjaus

Kerro millaista apua ja tukea kaipaavat vanhemmuuden ja perheiden tukemiseen

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
Miten ottaa puheeksi/ puhua esim. eroperheiden ja uusioperheiden tilanteesta → rajojen asettaminen, arjen hallinta (nukkumaan meno, pukeminen, ruokailut, päiväkotiin tulo..)	Perheen tilanteesta puhuminen
Sujuvampaa yhteistyötä esim. lastensuojelun ja sosiaalitoimen kanssa ja neuvola	Sujuvampi yhteistyö
Tulevan ryhmän kasvattajalle riittävä tieto perheen tilanteesta	Tiedonkulku
Tiviimpää, avointa yhteistyötä eri tahojen kanssa	Lisää yhteistyötä
Johtajat tukevat työntekijän näkemyksiä	Johdon tuki

Kuvaile millaisesta varhaiskasvatuksen perhepalvelusta asiakkaat eli perheet mielestäsi hyötyvät

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
Vanhempien keskinäiset keskustelut, vertaistukiryhmät → esim. ryhmä kokoontuu päiväkodissa ohjatusti	Vertaistukiryhmät
Kaupunkiin työntekijä (esim. "kuraattori") linkiksi PK:n + kotien ja kotien + muiden instanssien välillä	Kaupunkiin kuraattori yhteistyön linkiksi
Matalankynnyksen toimintaa	Matalakynnyksisyys
Enemmän yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja esim. perhetyöntekijän välillä	Lisää dialogia
Palveluohjausta → mistä hakea apua vanhemmuuteen, → milloin hankkia apua/tukea arkeen	Palveluohjaus

LIITE 4. Esimerkit oppimiskahvila-aineiston analysoinnista

Huolen puheeksiotto ja vanhemmuuden tukeminen -teeman analysointi.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
<u>Mahdollisimman aikaisessa vaiheessa</u> esim. <u>vasukeskustelun yhteydessä</u> tai <u>jos lapsesta/perheen tilanteesta on herännyt</u> esim. neuvolassa T/K	Ennaltaehkäisevä työote T mukana keskusteluissa K
<u>Neuvonta ja ohjaus</u> erilaisiin <u>tukipalveluihin</u> T	Neuvonta ja ohjaus tukipalveluihin T
<u>Henkilökunnan tukena</u> keskusteluissa perheen kanssa T/K	Tuki henkilökunnalle T
<u>Linkkinä eri toimijoiden välillä</u> T	Yhteistyön linkkinä T
<u>tiedonkulku eri toimijoiden välillä?</u> T	Tiedonkulun linkkinä T
Varhaiskasvatuksen palveluohjaaja/kuraattori <u>tulisi näkyä arjessa</u> (ei istu yksin toimistossa ja ilmesty palavereihin...) T/N	Arjessa mukana T
Vähintään <u>jokaisella päivähoitoalueella oma</u> N/T	Päivähoitoalueellinen T
<u>Huolen puheeksi ottamisen</u> pitäisi olla <u>ammattilaiselle</u> tosi <u>matalalla kynnyksellä</u> N/T	Matalalla kynnyksellä huoli puheeksi T
Palvelu voisi vastata <u>perheen tarpeisiin</u> paremmin ennen kuin lastensuojelu tms. N	Palvelu perheen tarpeisiin N
<u>Kuraattori mukana arjessa</u> + esim. <u>päivittäinen soittoaika</u> /sposti tms. T/K	kuraattori helposti tavoitettavissa T/K
<u>kuraattorille</u> voisi "ulkopuolisena" "uskaltaa" <u>sanoa paremmin/helpommin</u> → <u>ohjata</u> srk, Hope.. <u>3. sektorin palvelut, harrastukset</u> → kasvattajien ei tarvitse tietää esim. perheiden rahatilanteesta tms. eikä vanhemmat halua meille välttämättä kertoa N .	Kuraattori matalankynnyksen palvelua N Ohjata 3.sektorin palveluihin T/K
<u>Vertaistukiryhmä</u> samassa tilanteessa oleville esim. maahanmuuttajille, tukipalveluihin ohjaus T	Vertaistukiryhmä T

Oppimiskahvilan varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijä -teeman analysointi.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
<u>Mahdollisimman aikaisessa vaiheessa</u> esim. <u>vasukeskustelun yhteydessä</u> tai <u>jos lapsesta/perheen tilanteesta on herännyt</u> esim. neuvolassa (T/K)	Ennaltaehkäisevä työote (T) mukana keskusteluissa (K)
<u>Neuvonta ja ohjaus</u> erilaisiin <u>tukipalveluihin</u> (T)	Neuvonta ja ohjaus tukipalveluihin (T)
<u>Henkilökunnan tukena</u> keskusteluissa perheen kanssa (T/K)	Tuki henkilökunnalle (T)
<u>Linkkinä eri toimijoiden välillä</u> (T)	Yhteistyön linkkinä (T)
<u>Tiedonkulku eri toimijoiden välillä?</u> (T)	Tiedonkulun linkkinä (T)
Varhaiskasvatuksen perhepalvelun työntekijän <u>tulisi näkyä arjessa</u> (ei istu yksin toimistossa ja ilmesty palavereihin...) (T/N)	Arjessa mukana (T/N)
Vähintään <u>jokaisella päivähoitoalueella oma</u> (N/T)	Varhaiskasvatusalueellinen (N/T)
<u>Huolen puheeksi ottamisen</u> pitäisi olla <u>ammattilaiselle</u> tosi <u>matalalla kynnyksellä</u> (N/T)	Matalalla kynnyksellä huoli puheeksi (N/T)
Palvelu voisi vastata <u>perheen tarpeisiin</u> paremmin ennen kuin lastensuojelu tms. (N)	Palvelu perheen tarpeisiin (N)
<u>Perhepalvelun työntekijä</u> mukana <u>arjessa</u> + esim. <u>päivittäinen soittoaika</u> /sposti tms. (T/K)	Perhepalvelun työntekijä helposti tavoitettavissa (T/K)

<u>Perhepalvelun työntekijälle</u> voisi "ulkopuolisena" "uskaltaa" sanoa paremmin/helpommin → ohjata srk, Hope.. 3. sektorin palvelut, harrastukset → kasvattajien ei tarvitse tietää esim. perheiden rahatilanteesta tms. eikä vanhemmat halua meille välttämättä kertoa (N).	Perhepalvelun työntekijä matalankynnyksen palvelua (N) Ohjata 3.sektorin palveluihin (T/K)
<u>Vertaistukiryhmä</u> samassa tilanteessa oleville esim. maahanmuuttajille, tukipalveluihin ohjaus (T)	Vertaistukiryhmä (T)

Yhteistyön tiivistäminen ja kouluttautuminen teeman analysointi.

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
<u>Avoimuus, lupa kertoa ja puhua asioista (T)</u> ; yhteinen päämäärä/tavoite; esim. yhteistyöpalavereissa mukana vain "tarvittavat" ihmiset, kaikki <u>kunnioitetaan</u> jokaista osapuolta (T) → kukaan ei ole "yläpuolella". <u>Luottamus</u> , huomioidaan henkilökemiat, <u>ajankohtaisuus, tieto heti (K)</u>	Tiedottaminen asioista puolin ja toisin (K) Avoimuus, luottamus, kunnioitus (K) Palaverikäytännöt selvemiksi (K)	Toimiva yhteistyö
<u>Tiedottaminen</u> eri tahojen välillä (T/K); mukana vain <u>tarvittavat asiantuntijat</u> ; <u>selväksi se, mitä kellekin kuuluu/kuka tekee mitään (T/K)</u> ; yksinkertainen/selkeä <u>kaavio yhteistyöstä</u> , joka kaikilla tiedossa (T/K) → <u>lupa toimia keskenään</u> (kaikki tahot) (T). <u>Moniammatilliset työryhmät käytännöksi (T/K)</u>	Tiedottaminen helpommaksi (K) Rajoja ylittävä työskentely helpommaksi (K) Roolit selviksi (K) Yhteistyöstä kaavio (K) Moniammatilliset työryhmät käytännöksi (K)	Yhteistyön tiivistäminen
Miten <u>ottaa puheeksi</u> asioita vanhempien kanssa; mikä on nykyään <u>vanhemmuuden tukemista</u> → mihin vanhemmat tarvitsee apua; <u>paikalliset tukipalvelut</u> → tietoa mihin voimme ohjata perheet ihan konkreettisesti → työntekijöiden nimiä, paikkojen nimiä; <u>miten tunnistaa perheiden erilaisia "häätähuutoja"</u> + missä vaiheessa niihin pitää puuttua <u>Viestintä/puheviestintä. (T)</u>	Huolen puheeksi otto (T) Vanhemmuuden tukeminen (T) Paikalliset tukipalvelut (T) Nykyperheiden haasteet (T) Viestintä taidot (T)	Koulutustoiveet

LIITE 5. Taulukot yhteistyön tiivistämisestä ja koulutustoiveista

Yhteistyön tiivistämisen tavoitteet ja keinot.

TAVOITE	KEINOT
Toimiva yhteistyö	Tiedottaminen asioista puolin ja toisin Avoimuus, luottamus, kunnioitus Palaverikäytännöt selvemiksi
Yhteistyön tiivistäminen	Tiedottaminen helpommaksi Rajoja ylittävä työskentely helpommaksi Roolit selviksi Yhteistyöstä kaavio Moniammatilliset työryhmät käytännöksi

Koulutustoiveet.

Koulutustoiveet	Huolen puheeksiotto Vanhemmuuden tukeminen Paikalliset tukipalvelut Nykyperheiden haasteet Viestintätaitojen kehittäminen
-----------------	---